

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

4

april 2000

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

april 2000

4

letnik C

izhaja od leta 1895

vsebina

	Dvanajst mrtvih pod snežnimi plazovi	145
Marjan Raztresen	Preudarne odločitve	147
Miran Bremšak	Življenje v planinah pred tisočletji	150
Martin Šolar	Program Phare za TNP	154
Nada Mlač	Srečanja z velikim kosmatincem	156
Vinko Hrovatič	Pod kalsko planino na Benkovi jasi	157
Mare Cestnik	Predstavlja si, da si medved	158
Slavko Koblar	Blažejev preduh	160
Andrej Primc	Durmitor – kot Julijci v merilu 1:3	161
Vlado Ravnik	Rastlinstvo naših gora	164
Dušan Škodič	Ob Štajnpuhu in na Altemaver	167
Dušan Škodič	V Malo Pišnico pojdiva	169
Milan Vošank	Južni raz Skute	170
Ivan Zupanc	Savinji	174
Peter Vovk	Tam gori pri tebi, Jelenov studenec	175
Zvonko Čemažar	Na planine	176
Marjan Bradeško	V sinjini neba se ustavi pogled	177
Bojan Pollak	Okrogle in robate	178
Mirjam Čuk, Agata Perdec	Polnočno sonce in opoldanska tema	180
Pavel Pavlovec	Januarski zimski pohodi	182
Helena Giacomelli	Svetloba, iz miru, tišine stkana	183
	Odmevi	183
Vera Pipal	Mangart	184
	Iz planinske literature	184
	Društvene novice	185
Slavica Štirn	Zimski dan	192

Slika na naslovni strani: **Ko se v Patagoniji podre kot hiša velik serak in ko se sproži poguben plaz**

Foto: Stane Klemenc

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinsek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, Franec Malešič, Dragica Manfređa, Marlen Premšak, Tone Strojnik, Tone Škarja in Franček Vogelcnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 2000 znaša 4500 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 2000, posamezna številka stane 500 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

NEKATERI TURNI SMUČARJI NE UPOŠTEVAJO NOBENIH SVARIL METEOROLOGOV *alpinistov?*

DVANAJST MRTVIH POD SNEŽNIMI PLAZOVI

Prve vesti o letošnjih tragedijah, ki so jih v Alpah povzročili snežni plazovi, so svetovne novinarske agencije objavile v ponedeljek, 21. februarja: »V švicarskih Alpah v bližini Davosa se je danes sprožil snežni plaz in pod seboj pokopal več smučarjev. Reševalci so s pomočjo psov doslej našli enega preživelega, ki so ga s helikopterjem prepeljali v lokalno bolnišnico.

Plaz se je danes sprožil tudi v italijanskih Alpah v bližini Bolzana in pod seboj pokopal pet smučarjev; reševalci so enega rešili in ga močno podhlajenega prepeljali v bolnišnico, usoda ostalih pa ni znana.

Kot je sporočila policija, se je prvi plaz sprožil tik pred poldnevom v smučarskem središču Heierhof-Taeli. Zaradi močnega sneženja so na tem območju razglasili najvišjo stopnjo nevarnosti plazov. Drugi plaz se je sprožil v Trentinu – Zgornjem Poadižju v dolini Venosta.«

PLAZOVI V ŠVICI IN NA JUŽNEM TIROLSKEM

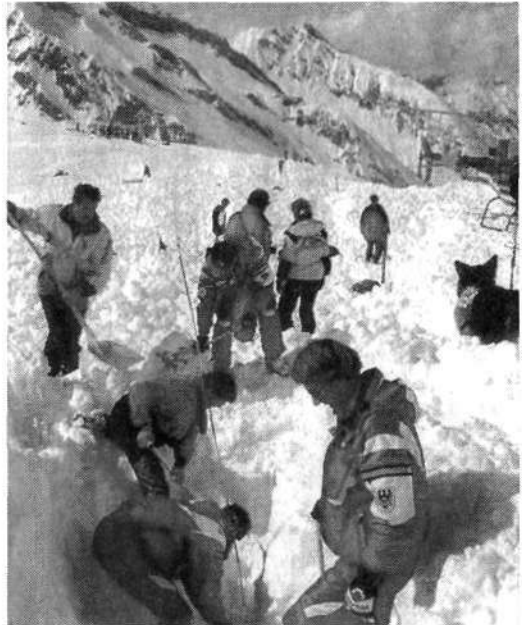
Vesti so si potem sledile druga za drugo in v vsaki naslednji je bilo več podrobnosti o teh nesrečah ter novice o še novih plazovih, ki so zahtevali človeške žrtve. Isti ponedeljek so agencije že sporočile, da je v plazovih, ki so se ta dan sprožili v švicarskih in italijanskih Alpah, umrlo šest oseb, tri so bile ranjene, enega smučarja pa so takrat še pogrešali. V Trentinu – Zgornjem Poadižju na severu Italije so pod plazom umrle dve nemški smučarki in ena Italijanka, v bližini švicarskega Davosa pa so umrli Nемеc in dva Švicarja. Reševalci so iz plazov, ki se je zgodaj popoldne tega ponedeljkovega dne sprožil v bližini Bolzana, rešili nemškega in avstrijskega smučarja, 62-letnega Nemca so hudo ranjenega prepeljali v bolnišnico.

Že isti dan so reševalci tudi ugotavljali, zakaj je prišlo do nesreč. V Davosu, je bilo rečeno, sta po domnevah policije plaz sprožila nemški smučar in njegov sin, ki sta kljub nevarnosti plazov zapustila označeno progo. Oče je pod plazom umrl, umrla pa sta tudi švicarska smučarja, ki so ju reševalci sicer našli, vendar sta kasneje v bolnišnici zaradi podhladitve podlegla poškodbam.

V nekaterih avstrijskih zimskošportnih središčih je ta čas zaradi močnega sneženja – tisti konec tedna je tam zapadlo meter snega – obtičalo več sto turistov. Avstrijska vojska je še isti ponedeljek s transportnima helikopterjema prepeljala na varno 45 turistov, ki so bili ujeti na dveh na debelo zasneženih tirolskih planinah.

Nemška tiskovna agencija dpa je naslednji dan, v torek, 22. februarja, sporočila, da je prejšnji dan pod snežnimi plazovi v Alpah umrlo sedem ljudi, med njimi štiri Nemci. Na Južnem Tirolskem sta pod snežnimi masami umrli dve nemški turni smučarki, stari 37 in 41 let, ter Italijanka, nemški smučar je ta večer umrl v bolnišnici.

Medtem ko v Švici tisti torek po uradnih podatkih niso pogrešali nobenega smučarja, naj bi v italijanskih Al-

Iskanje ponesrečenih v ogromnem plazov, ki se je sprožil s pobočja Kitzsteinhorna nad Kaprunom.

pah nekatere še iskali, saj ni bilo znano, koliko turnih smučarjev je prejšnji dan odšlo na ture.

Na južnotirolski Portless-Spitze so reševalci hudo poškodovana potegnili izpod snežnega plazov nekega Nemca in avstrijskega smučarja. Kot je sporočila italijanska tiskovna agencija ANSA, je 62-letni smučar iz Berlina v ponedeljek pozno popoldne umrl v bolnišnici v Trientu. Plaz je zajel smučarje v ponedeljek zgodaj popoldne, ko so bili v dveh skupinah na gori Portless-Spitze na nadmorski višini skoraj 3000 metrov kljub razglašeni nevarnosti snežnih plazov. Dva gorska vodnika sta jo odnesla brez posledic, vendar sta utrpela veliko mero strahu.

V nekaterih avstrijskih zimskošportnih središčih je bilo ta torek ujetih več sto smučarjev. Po nekajdnevni močnih snežnih padavinah v kraje Lech, Zürs in Stuben več dni ni bilo mogoče priti po cestah. Na drugi strani je takrat v dolini čakalo več kot tisoč gostov, ker se niso mogli pripeljati do svojih počitniških sob, ki so jih bili rezervirali za smučarske počitnice.

KDO BO ODGOVARJAL?

Že dan po hudi nesreči, ko so na Južnem Tirolskem pod snežnim plazom umrli štiri ljudje in ko so bili domačini še vedno globoko pretreseni, so se nekateri že začeli spraševati, kdo bo odgovarjal. Italijanski časopisi so posebno hudo obremenjevali gorske vodnike, kajti v skupini, v kateri so pod plazom ostali štiri smučarji,

Še 12 mrtvih pod plazom pri Kaprunu

Snežni plaz je 28. marca pridrvel tudi z gore Kitzsteinhorn (3203 m) nad avstrijskim smučarskim središčem Kaprun ter pod seboj pokopal in ubil enajst smučarskih učiteljev in dva snežna deskarja. Plaz je z gore pridrvel okoli dveh popoldne, ko je bilo na turno smučanje na vrh te gore in z nje namenjeno več smučarjev. Plaz je bil širok skoraj kilometer in dolg 500 metrov, smučarje pa je presenetil na nadmorski višini 2500 metrov. Velikanske snežne mase so pod seboj pokopale šest Avstrijcev, dva Finca ter po enega Belgijca, Danca in Slovaka. Izpod snega so gorski reševalci rešili češkega in danskega smučarja, vendar je slednji v bolnišnici poškodbam podlegel, medtem ko je bil Čeh hudo poškodovan.

Policija je sporočila, da je prisebni ženski iz skupine turnih smučarjev uspelo po mobilnem telefonu poklicati reševalce, brž ko je videla, kaj se je zgodilo, saj je bila v neposredni bližini plazov. Ducat reševalcev je nemudoma prihitelo na pomoč, hitro se jim je pridružil tudi prvi helikopter. V reševalni akciji je potem sodelovalo 150 reševalcev Gorske reševalne službe in Rdečega križa, deset helikopterjev, pripadniki vojske in policisti ter 20 lavinskih psov. Iskanje predvsem dveh snežnih deskarjev so morali dan po nesreči ob zori prekiniti zaradi oblačnega vremena in močnega vetra; večer pred tem se je nad prvim plazom sprožil še en plaz in med reševalno akcijo za las zgrešil reševalce.

Kot je izjavil lastnik smučarske šole, za katero so delali poneseženi smučarski inštruktorji, zavrača vsakršno odgovornost za nesrečo. Po njegovih besedah je bil vodnik skupine eden od najbolj izkušenih smučarskih učiteljev v Avstriji; dejal je še, da so bili smučarji dobro opremljeni in da »se je pač zgodila naravna nesreča, saj se je plaz sprožil sam od sebe.«

Smučarsko središče Kaprun leži približno 80 kilometrov južno od Salzburga in 40 kilometrov daleč od nemške meje ter je eno od najbolj znanih avstrijskih smučišč, na katerih je 130 kilometrov urejenih smučarskih prog. Toda nesrečni smučarji so se hoteli v neprimernih vremenskih razmerah smučati po neurejenih smučiščih...

med njimi trije Nemci, ki so bili kljub nevarnosti snežnih plazov s smučmi na prelazu Reschen na nadmorski višini več kot 2800 metrov, sta bila tudi dva gorska vodnika. Oba sta se rešila brez poškodb, bila pa sta na smrt prestrašena.

»Čisto na koncu sem, moje življenje je uničeno,« je dejal eden od obeh gorskih vodnikov, 44-letni **Hans Peter Eisendle** časopisu Corriere della Sera. Izbral naj bi bil po lastnem prepričanju najvarnejšo pot in sploh ni mogel dojeti, da se je to v resnici lahko zgodilo. »Plaz sem videl, bil je ogromen, česa takega nisem še nikoli doživljal!« Mož, ki je veljal za preudarnega in izkušene- ga gorskega vodnika, po lastnih izjavah ne bo nikoli

več peljal klientov na ture. »Mislim, da nikoli več ne bom zbral dovolj poguma za vodenje. Popolnoma vse zaupanje vase sem izgubil, do konca strt človek sem.«

Na Južnem Tirolskem je bila po izjavah strokovnjakov tako tisti ponedeljek kot še nekaj dni pozneje velika nevarnost snežnih plazov – razglašena je bila tretja stopnja nevarnosti po petstopenjski lestvici. Pri tako veliki nevarnosti ne bi smel nihče oditi na turo na gorska pobočja.

Vendar usodnega plazov niso sprožili smučarji. Zgodilo se je celo tako, da so se na drugem pobočju utrgale velikanske količine snega, zaradi močnega bobnenja in grmenja pa naj bi se na nasprotnem pobočju sprožila dva snežna plazova. »Bilo je kot pri dominah,« so pripovedovali očividci, medtem ko so poznavalci neprestano svarili: priporočali so previdnost, smučarji naj bi imeli s seboj tudi na smučarskih turah v predele, kjer ni bila razglašena nevarnost plazov, mobilne telefone in lavinske žolne, ki pa naj bi bile seveda vključene in preizkušene. Nekateri so svetovali, da bi lahko tudi zračna blazina rešila življenje.

VZROK ZA NESREČO: LAHKOMISELNOST

Kot so ugotovili le kakšen dan po tragediji, so najhujšo nesrečo te zime v švicarskih gorah, ki je zahtevala tri življenja, menda povzročili turni smučarji iz Ženeve, ki so se smučali zunaj dovoljenega območja in ne na urejenih progah. Dva od štirih mladih Ženevcianov sta pri nesreči ob smučiščih Parsenna v okolici Davosa umrla, kot je umrl tudi neki smučar iz nemškega Düsseldorfa, ki je bil skupaj s svojim sinom v času nesreče na zasneženem gorskem pobočju, ki je bilo zaradi nevarnosti snežnih plazov zaprto.

»Storili smo vse, kar je bilo v naših močeh,« je povedal sodelavec žičnic iz Parsenna. Tisti nesrečni ponedeljek so iz varnostnih razlogov zaprli nekatere dele smučarskih prog, »toda proti smučarjem, ki so se kljub opozorilom smučali po novem globokem snegu, smo bili brez moči,« so povedali.

»To je tako velikansko smučarsko območje, da vsepovsod ni mogoče postaviti smučarskega čuvaja,« je dejal **Pierino Znain**, predstavnik kantonske policije v Graubündnu. Državno tožilstvo v Graubündnu je sprva mislilo, da sta oba Düsseldorfčana sprožila plaz. Dan po nesreči, ko so zaslišali več prič, se je izoblikovala nova slika, kako so se odvijali dogodki. Kaže, da so se mladi Ženevciani v bližini gorskega grebena večkrat smučali po globokem snegu, nato sta se dva od njih odpravila navzdol. Potem ko se je za njima odpeljal še tretji smučar, se je sprožil plaz.

Snežna masa je zajela dva Ženevciana, ki sta se odpeljala zadnja, in dva Nemca, ki sta globoko spodaj na pobočju v globokem snegu iskala izgubljeno smučko. Sinu se je uspelo rešiti iz plazov, njegov oče in oba Švicarja so umrli pod snežnimi masami. »Možno je, da sta Ženevciana neposredno sprožila snežni plaz, lahko pa se je sprožil tudi sam od sebe, ker so smučarji pred tem trikrat smučali po njegovi sredini,« je dejal Znain.

Še isti večer je bilo objavljeno, da je bila lahkomišelnost glavni vzrok za dotlej najhujšo nesrečo, ki jo je povzročil to zimo snežni plaz v Švici. Skoraj do dneva natančno eno leto po katastrofi v tirolski Paznaunski dolini z 38 mrtvimi so bili letošnji usodni ponedeljek štirje mladi turni smučarji iz Ženeve na smučeh zunaj urejenih in za smučanje dovoljenih smučišč in so sprožili snežni plaz; to so sporočili iz državnega tožilstva v Graubündnu le dan po nesreči.

Samo dan pozneje je več snežnih deskarjev čisto blizu kraja nesreče sprožilo nov snežni plaz. Pri tem je enega od njih plaz zasul, vendar so ga, kot je sporočila policija, samo malo poškodovanega njegovi kolegi odkopali. V švicarskem kantonu Luzern so tisti terek po katastrofi turni smučarji, ki so odšli na terene zunaj urejenih smučišč, sprožili snežni plaz. Samo ena od smučark je bila lažje poškodovana.

Isti terek po nesreči je italijanska televizija zvečer poročala, da je snežni plaz prejšnje pozno popoldne na Južnem Tirolskem zasul pet turnih smučarjev. Lavina se je po teh vesteh sprožila v dolini Matscher v Vinschgau, ko so bili smučarji na »klasični turi« v masivu Ortlerja na nadmorski višini 2800 metrov, kjer so za ta dan napovedovali veliko nevarnost snežnih plazov. Plaz naj bi zasul le enega smučarja, ki so ga prijatelji odkopali in je utrpel »samo« nekaj zlomov. Kot so sporočili ta dan, je na Južnem Tirolskem zunaj urejenih smučišč snežni plaz zasul še enega smučarja, ki mu niso mogli pomagati.

PRIMERNO OPREMLJENI V SNEŽENE GORE

Kot so po nesreči objavljali številni časopisi, pred tem pa seveda vsa strokovna glasila planinskih organizacij, kajpada tudi Planinski vestnik, naj bi bili turni smučarji pozimi v visokogorju po pravilu opremljeni z napravo za pomoč pri reševanju zasutih v lavini. Te lavinske žolne z vstavljenimi baterijami in vgrajenimi antenami je treba nositi na telesu pod anorakom, pred vsako turo pa je treba preveriti delovanje. Te naprave sprejemajo in oddajajo radijske signale na razdalji 20 do 80 metrov. Na vsaki smučarski gorski turi morajo udeleženci iti drug od drugega 20 metrov daleč in pred gorskim vodnikom, ki s svojo lavinsko žolno, nastavljeno na sprejem, nadzoruje celotno kolono.

Če se zgodi nesreča, ko bi se sprožil plaz ali snežna kloža, prestavijo vsi iz skupine, ki jih ni zasulo, svoje žolne na sprejem in se v oddaljenosti 20 metrov drug od drugega pomikajo preko pobočja, kjer je šel plaz. Ob sprejemu signala tisto mesto označijo in takoj začnejo odkopavati zasutega. Kot je mogoče razbrati iz statistike takih nesreč, približno desetim odstotkom žrtev niti lavinske žolne ne pomagajo; mehanske sile zbitega in kot beton trdega snega so v teh primerih prevelike, da bi prepuščale te signale, poleg tega pa so žrtve zaradi teh sil takointako takoj mrtve.

Lavinski baloni ABS naj bi varovali pred tem, da bi snežne mase tistega, ki so ga zajele, pokopale pod seboj. Ta naprava se v trenutku nevarnosti takoj napihne

namesto komentarja

PREUDARNE ODLOČITVE

Ko dandanašnji gledamo fotografije starih in povečini že pokojnih gornikov, se ne moremo načuditi: le kako so mogli tako oblečeni in opremljeni hoditi po visokih gorah! In kaj samo hoditi, tudi plezati, celo po najvišjih gorah, kar jih je na našem planetu. A so mogli.

In se spet ne moremo načuditi, kako so mogli naši stari, od katerih so nekateri še med nami, hoditi in plezati po naših in tujih visokih in zanje tedaj najvišjih gorah v prav taki opravi, v kakršni smo na slikah videli plezalce iz tujine, s širokimi pumparicami, okovanimi čevlji, ki so jih zamenjali s polstenimi plezalniki, kadar so bile težave prehude, s klobukom na glavi in z volnenim suktničem, prav takim, kakršne še zdaj nosijo v zakotnih vaseh očaki, ko gredo k maši, pod katerim so imeli flanelasto srjaco in debel volnen pulover, na rokah pa le volnene rokavice. Kako so mogli plezati s konopljenimi vrvmi, ki so mokre postale trde ko kamen, in z okornimi cepini!

Pa so lahko in so s tako opremo dosegali vrhunske planinske in alpinistične uspehe.

Zdaj si vsak planinski začetnik lahko v domači trgovini nabavi najboljšo opremo za take namene, kar jo premore svet, od perila, ki odvaja pot od telesa, in lahkih, toplih oblačil do peresnolahkih čevljev in udobnih vetrovk, ki jih ne prepriha noben veter z domačih gorá, njega dni okoren nahrbtnik, ki je opletal po bokih, pa so nadomestili nahrbtniki, ki jih je veselje nositi.

Še drugačne so razlike med nekdanjim in sedanjim obiskovanjem gorskega sveta: njega dni so po gorah hodili le prepričani gorniki, ki so se na tak podvig dobro pripravili s hojo po nižjih gričih, zdaj velik del zdrvijo v Alpe ljudje izza pisalnih miz, prepričani, da je z dobro opremo mogoče doseči vse. Zdrvijo le do prve daljše strmine, potem, če so njihove težave le prehude, po mobilnem telefonu pokličejo gorske reševalce.

Zdaj, zgodaj spomladi, je kar pravi čas, da bi se začeli pripravljati na poletne velike gorske ture. Ni nam treba iti daleč, da bi preizkusili novo opremo – in lastno kondicijo. Ko bodo te preizkušnje opravljene, bodo objektivni ocenjevalci stanja natančno vedeli, ali so sposobni za načrtovana velika gorniška dejanja ali pa naj se še pripravljajo v nižjih hribeh. Takšno presojo bodo nemara potrebovali še kdaj, ko bo šlo za pomembne odločitve v tveganih situacijah.

Marjan Raztresen

Žrtve plazu, ki je zasul enajst smučarskih učiteljev, so iskali številni reševalci; pod snegom so našli dva živa, eden je potem umrl v bolnišnici.

kot zračna blazina v avtomobilu. Vendar je za preživetje odločilnih prvih deset minut. Po eni uri ima le še 35 odstotkov lavinskih žrtev možnost, da preživi, ker se potem najpogosteje zaduši. Po mnenju strokovnjakov ne pomaga niti najboljša tehnika, saj slejkoprej pogosto ne gre brez dobro izšolanih psov, ki so našli že marsikatero žrtev snežnega plazu.

DRAGOCENA TOVARIŠKA POMOČ

Celo najmodernejša tehnika pogosto ne more nadomestiti človeške pomoči. »Alfa in omega je še vedno hitra tovariška pomoč,« je ob letošnjih februarjskih nesrečah dejal referat za gorsko stražo Bavarskega Rdečega križa **Wilhelm Beeker** novinarju nemške tiskovne agencije. »Pogosto smo samo pogrebcí – in je ob tem še nekajkrat ponovil, da so prve minute po nesreči odločilne za rešitev žrtev.

Število zimskih športnikov, ki se smučajo zunaj urejenih in zavarovanih smučišč, se je po izkušnjah strokovnjakov iz gorske straže zadnja leta »noro« povečalo. »Tam, kjer sem bil prejšnja leta popolnoma sam, srečam zdaj do sto turnih smučarjev.« Poleg veličastnih doživetij take smučarske ture naj bi se močno okrepila želja po gibanju, kot je Beeker pojasnil velikansko povečanje števila turnih smučarjev.

Predstavniki gorske straže je kritiziral obnašanje turnih smučarjev, ki potrošijo veliko denarja za vrhunsko opremo, »pri varnosti pa varčujejo«. Lavinska iskalna naprava, lavinska žolna torej, naj bi bila poleg lopate in opreme za prvo pomoč v nahrbtniku nujno potreben »pribor turnega smučarja«. Beeker poleg tega še priporoča, naj bi ti smučarji imeli v nahrtniku še lavinsko sondo. Več 50-centimetrskih in do centimeter debelih palic, ki jih je mogoče sestaviti v dolgo palico, olajša nezasutim turnim smučarjem, da kar najhitreje najdejo kraj, kjer je pod snežnimi masami pokopan njihov tovariš.

Vse pogosteje uporabljajo turni smučarji lavinski balon, ki se, podobno kot airbag v avtomobilu, napihne isti trenutek, ko se zgodi nesreča in prepreči, da bi sneg zasul

nosilca. Nekoliko manj praktiki zaupajo jopičem, ki jih zadnji čas ponujajo na trgu in ki imajo vgrajene ustnike, ti pa naj bi pod snežnim plazom poskrbeli za kisik. »Jopiči sicer stanejo do 500 mark,« pravijo poznavalci (več kot 50.000 tolarjev torej), »kdor pa je enkrat samkrat videl, kakšne sile se sprostijo ob sproženju snežnega plaz, si komajda lahko predstavlja, da bi to lahko delovalo.«

Prav malo razumevanja kažejo strokovnjaki Gorske reševalne službe tudi za to, da se turni smučarji zadnja leta pozimi vse prej odpravijo v gore, da bi se ukvarjali s svojim športom. »Prej je bilo turno smučanje spomladanski šport, s katerim so se gorniki ukvarjali od marca do maja. Dandanašnji gredo ljudje na goro, ko se snežna odeja še ni niti dobro prišla.« Zato se močno poveča nevarnost, da bi take smučarje zajel snežni plaz. Vsak dober smučar pa dobro in natančno ve, pravi Beeker, da je nevarnost snežnih plazov januarja in februarja bistveno večja kot v pomladanskih mesecih.

»SKUPINSKA DINAMIKA«

Najpogosteje so ponesrečenci v snežnih plazovih hkrati tudi tisti, ki so te plazove sprožili. Ti ljudje najpogosteje ne upoštevajo nobenih svaril meteorologov in central za opazovanje in varstvo pred snežnimi plazovi, ne poslušajo niti tega, kako bodo prihodnje ure pihali vetrovi in se kljub izjemno veliki nevarnosti odpravijo na zasnežene gorske strmine. Psihologi so večkrat opozorili na to, da se smučarji pogosto zavestno izpostavljajo smrtni nevarnosti.

Opazovanja strokovnjakov kažejo, da skupinska dinamika bistveno povečuje te težnje. Tako pri snežnih plazovih na Južnem Tirolskem kot pri tistih nedaleč od švicarskega Davosa, kjer so bile smrtno žrtev, so cele skupine turnih smučarjev kljub akutni nevarnosti vzele pot pod smuči. Sedem ljudi je to nepremišljenost plačalno z življenjem. Sicer pa je v Švici to zimo pod snežnimi plazovi umrlo že dvanajst ljudi.

Skupinam, ki hočejo na vsak način na turno smuko, težko nasprotujejo celo izkušeni gorski vodniki in turistične agencije, ki se ukvarjajo s takšnimi organizacijami. V lepih in celo razkošnih brošurah, ki jih je izdal celo upoštevan Summit Club Nemškega Alpenvereina iz Münchna, so predstavljene in zapeljivo opisane visokogorske turnosmučarske pustolovščine. **Hajo Netzer**, ki ima državno diplomu in dolgoletne izkušnje gorskega vodnika, se pritožuje, da Summit Club sicer neprestano maha s tem, kako morajo biti njegova potovanja in ture v skladu z normami nemškega gorskega vodništva, vendar vedno ne upošteva predpisanih varnostnih norm. Poceni ponudbe popolnoma potisnejo na stran varnostne vidike, kot je Netzer kritiziral posledice nekaterih hudih nesreč v zimskih gorah, tudi tiste 28. decembra lani v bližini tirolskega zimskošportnega kraja Galtür, ko je pod snežnim plazom umrlo devet nemških smučarjev, vsi pa so bili udeleženci ture Nemškega Summit Cluba.

Sicer pa so se v tirolskem zimskošportnem in turističnem kraju Galtür letošnjega 23. februarja z mašo spomnili obletnice lavinske katastrofe. Kot smo poročali tudi v Planinskem vestniku, je 23. februarja 1999 popoldne s hišne gore Grieskogel na sredo vasi pridrvel snežni plaz in se ustavil šele skoraj tik pred farno cerkvijo. Kar 53 ljudi se snežnim masam ni moglo umakniti, 31 ljudi je pod plazom umrlo, med njimi 21 nemških dopustnikov.

Kot smo tudi že poročali, so minulo poletje nad vasjo postavili dolge varovalne zidove, tako da zdaj oblasti poročajo o »eni od najvarnejših vasi v Alpah«. Podobna katastrofa se »po človeških merilih« ne bi mogla ponoviti. Kljub občutno manjšemu turističnemu obisku v kraju s 700 prebivalci ni prišlo do gospodarske katastrofe, ki so se je bali.

TURNI SMUČARJI NE UPOŠTEVAJO SVARIL

Toda že minulega decembra je v bližnji Jamski dolini snežni plaz za vedno pokopal devet nemških dopustnikov. Vendar po oblastveni uradni razlagi obeh katastrof ni mogoče primerjati, saj se je nesreča v Jamski dolini zgodila v neobljudenem visokogorju pri objavljeni veliki nevarnosti snežnih plazov. Državno tožilstvo v Innsbrucku je medtem že vložilo kazensko ovadbo zaradi nenaklepnega umora proti nekaterim gorskim vodnikom, ki so vodili to dopustniško skupino turnih smučarjev.

Čprav so skoraj povsod v Alpah razglasili tretjo stopnjo nevarnosti snežnih plazov po petstopenjski lestvici, so marsikje turni smučarji kljub temu odšli v zasnežene gore, kjer se sneg še ni sprijel. Dva dni po nesrečah v Švici in na Južnem Tirolskem je snežni plaz zajel skupino takih smučarjev in pet jih je pri tem izgubilo življenje. Ponesrečeni so bili v skupini sedmih smučarjev, ki so bili na turi zunaj urejenih smučišč. Tako se je število smrtnih žrtev v snežnih plazovih tisti teden povečalo na dvanajst.

Ta nesreča, v kateri so umrli štirje moški in ena ženska, se je zgodila tisto sredo v francoskih Alpah južno od Grenobla v gorskem masivu Ecrins. Ob mrtvih je bila ena ženska hudo poškodovana in močno podhlajena in so se zdravniki nekaj dni bojevali za njeno življenje. Iz nepojasnjenih vzrokov je na skupino štirih moških in treh žensk nedaleč od kraja Prapic na nadmorski višini 2500 metrov zgrmel plaz. Ena od žensk, ki je ni zasulo, je poklicala pomoč.

Ker je tiste dni skoraj povsod v Alpah zapadlo veliko snega, so meteorologi neprestano opozarjali pred nevarnostjo plazov, ki se je še povečala, ker so se temperature zraka precej povečale. Očitno so mediji opravili svoje delo, ko so pred tem obširno pisali o nepredvidnih turnih smučarjih, ki so svojo nepreudarnost plačali z življenjem; turni smučarji so se izogibali nevarnim strminam in se zadovoljili s smučanjem po urejenih smučiščih, tako da tiste dni hudih nesreč pod snegom v Alpah ni bilo več.

Najpogubnejši alpski in drugi plazovi

- Letošnjega 21. februarja je v Italiji in Švici pod snežnimi plazovi umrlo devet smučarjev, čez dva dni pa v francoskih Alpah še pet ljudi.
- Lanskega decembra je v snežnih plazovih na Tirolskem umrlo deset ljudi.
- Dne 23. februarja 1999 je v smučarski in turistični vasi Galtür plaz umoril 38 ljudi.
- Januarja 1999 je v Quebecu plaz zasul šolsko telovadnico, v kateri je bilo na novoletni zabavi 500 ljudi; umrlo je devet ljudi, med njimi pet otrok, 25 je bilo ranjenih.
- Januarja 1999 je pod plazom blizu francoskega Les Orresa umrlo 11 ljudi, snežni plazovi v kanadskih gorah pa so zahtevali 14 življenj.
- Januarja 1995 je v treh plazovih na Tirolskem, v Švici in na Predarlberškem umrlo osem ljudi, oktobra istega leta pa je pod snegom v Islandiji umrlo 19 ljudi.
- Avgusta 1993 je velikanski snežni plaz na Mont Blancu zasul tri naveze, osem alpinistov je pod plazom umrlo.

- Novembra 1992 je snežni plaz na robu urejenega smučišča v Val Thorensu pokopal deset smučarjev, sedem jih je v plazju umrlo.
- Februarja 1988 je skupina turnih smučarjev sprožila snežni plaz v Stubajskih Alpah. Štirje smučarji so umrli, med prevozom preživelega v bolnišnico je strmoglavil helikopter, v njem pa sta umrla pilot in spremljevalec. Mesec dni pozneje je snežni plaz zasul 30 hiš v St. Antonu, osem ljudi je pod tem plazom umrlo.
- Februarja 1984 je v kraju Axamer Lizum plaz zasul parkirišče in pod seboj pokopal pet ljudi.
- Dne 31. decembra 1974 so trije smučarji blizu Gargellna sprožili snežni plaz, ki je za seboj potegnil dvanajst smučarjev.
- Dne 12. decembra 1974 je snežni plaz blizu Kitzbühla zajel 15 smučarjev, devet jih je pod plazom umrlo.
- Februarja 1973 je snežni plaz na območju Gerlosa v Zillerski dolini pokopal pod seboj deset ljudi.
- Marca 1965 je snežni plaz na cesti proti Radstadtu zasul avtobus, v katerem je umrlo 14 potnikov.

KAKO SO V PRAZGODOVINI IN ANTIKI IZBIRALI PROSTOR ZA DALJŠE BIVANJE NA PLANINAH

ŽIVLJENJE V PLANINAH PRED TISOČLETJI

MIRAN BREMŠAK

Zanimiv bi bil odgovor na vprašanje, na kakšni stopnji razvoja bi bil človeški rod, če ne bi bil obdarjen z zvedavostjo. Botrovalo je marsikateremu izumu in prav velika vnema in zvedavost sta prinesla odgovore na brezštevilna vprašanja.

Ljudje se že dolgo sprašujejo, kdaj se je prvi človek odpravil v gore. Pritrdilne odgovore, da je bil na vršacih ali pod njimi, so dale številne jame z najdbami človekovih ostalin.

Koščena orodja in orožje, kamniti odbitki in prava kamnita orodja, igle za prve šiviljske spretnosti ter obdelane kosti s pridihom božanskega dokazujejo obiskanost planin in gorá.

Vendar to še ni bilo tisto, bo marsikdo izrazil nestrinjanje. To je bil vendar potepuh, ki je lazil za mrhovino z dolgo dlako in ostrimi zobmi – za jamskim medvedom namreč in njegovimi spremljevalci.

ODKRIVANJE SLEDI ČLOVEKA ZGODNJIH KOVINSKIH DOB

V petdesetih letih je ekipa arheologov SAZU izvedla obsežno izkopavanje na Lipanci. Za tiste čase – gledano z današnjimi očmi – so bili rezultati izjemni. Poleg površinske najdbe odlomka bronaste sulice, ki je bila povod za arheološka izkopavanja, so našli prazgodovinsko keramiko in ostanke ognjišča, in sicer v arheološki plasti, ki je nedvoumno kazala starost več tisoč let. Nehote ima človek občutek, da bi najdba podrla uradne predstave o poselitvi našega prostora in je zato odmeven rezultat žalostno romal v arhive. Ponoven poskus dokazovanja prisotnosti človeka kovinskih dob je bilo izkopavanje arheologa **Andreja Valiča** na Veliki planini. Dve lokaciji, ki so ju raziskovali, nista z najdenim materialom potrdili bajk o dovjih možeh, dovjih ženah in dovjih grobovih, pa čeprav bogato ustno izročilo Velike planine gradi na domnevno prazgodovinskih bitjih.

Naključno najdeni predmeti, predvsem bronaste sekire, sulice in različni odlomki so dokazovali nasprotno. Človek je moral kar pogosto in vztrajno zahajati v gore, da je ostalo za njim toliko predmetov. V obsežnih, predvsem pa dolgoletnih raziskavah švicarskih in avstrijskih Alp ter italijanskih Alp in Dolomitov so prišli na plano številni predmeti iz zapuščine prednikov. Ne nazadnje slednje dokazuje truplo Ötzi, ki ga je ledenik čuval tisočletja v svojem objemu in ki je še dodatno podkrepil izsledke raziskovalcev in seveda odprl izredno zanimanje za življenje v času izpred 5300 let.

Vnema raziskovalcev – arheologov z gorsko prakso ni enakomerno zastopana v celotnem alpskem prostoru. Posamezna središča izrazito izstopajo. Omeniti velja

Vodotočnik: lokacije so že zelene

zbrano v ANISI, plato Dachsteina, ter Švicarja **Wernera Meyerja** in njegovo skupino. Da so delovne razmere v gorah z natančnimi arheološkimi metodami več kot zahtevne, ni potrebno posebej poudarjati, saj že samo zahajanje v gore zahteva priprave in poznavanje pasti, ki jih skrivajo gore.

V Sloveniji segajo prvi zametki arheoloških raziskovanj v petdeseta leta in potem poskusi v šestdeseta, vendar se resno sistematsko delo s pravimi arheološkimi metodami začne poleti leta 1997, ko Inštitut za arheologijo SAZU (arheologinja **dr. Jana Horvat**) izkopava na Veliki planini. Rezultati omenjenega in vseh naslednjih raziskovanj (Velika planina in Kamniško sedlo 1997, Dolga njiva 1998, Koren in Velika planina 1999) so dali več kot presenetljive rezultate. Poleg omenjenih treh lokacij je bilo v treh letih evidentiranih še naslednjih devet: Kalce, Čohavnica, Vodotočnik, Rzenik, Struška, Sedelce pod Dleskovecem, Klek nad Pokljuko, Bohinjski Migovec, Krstenica. Prisotnost ljudi na teh gorskih krajih in planinah je zaznati tako v srednji bronasti dobi, stari železni dobi in mladi železni dobi kot v antiki ter pozni antiki, ki je po dosedanjih zaključkih tudi številčno najbolj zastopana. Pri tem je zanimiv podatek, da arheološke lokacije dokaj enakomerno sledijo današnjim planinam tako v Kamniških planinah in Kara-

vankah kot Julijcih (da je najdišč največ v bližnjih Kamniških planinah, je pripisati dejstvu, da so za današnji način odkrivanja hitro in enostavno dostopne – glej knjigo **dr. Toneta Cevca** *Davne sledi človeka v Kamniških planinah*).

KJE VARNO PREŽIVETI NA SAMOTNI PLANINI

Stari pastirji, ki še poznajo ljudsko izročilo, vedo povedati, da so še v tem stoletju po Veliki planini čuli zavijanje volkov. Tudi ni nič nenavadnega, če dandanes sredi poletja naredi na Poljšakovi planini med ovčami medvedka pokol, če smo pozorni samo na dve težavi, ki sta pestili obiskovalca planin pred stoletji in tisočletji. Potem so tu še samota in nedostopnost brez nadelanih pristopnih poti, nepovezanost in odsotnost novic – in še bi lahko naštevali tegobe, ki so spremljale pristopnike. Vendar dognanja raziskovalcev starih obdobij po svetu kažejo na izredno sožitje in prilagodljivost človeka na naravo. Tu je tudi zanimivo vprašanje pomoči njegove vere. Kakšni duhovi in maliki so ga spremljali in h komu in kako se je obračal? Žal lahko o tem zaenkrat samo ugibamo na podlagi daritvenih predmetov in amuletov. Namen takih najdb težko prepoznamo, vsekakor pa v tujini (od Norveške do Italije) najdeni daritveni oltarji in sveta mesta dajo slutiti pravi pomen.

Dotaknimo se lokacij, kjer so se zadrževali ljudje v prazgodovini in antiki! Tu je nekaj izrazitih vodil, ki dandanašnji niso izgubila pomena. Predvsem je to mesto zadrževanja (predvideno sezonskega značaja), kjer si je človek že v prazgodovini in antiki postavil bivališče – skromno koč. Da je ta predpostavka pravilna, kažejo ostaline teh koč. Predvsem so to pravilno pravokotno naloženi kamniti temelji (približno 4 x 4 m) lesenih koč – podobno kot so še do pred nedavnim počeli pastirji na naših planinah.

Za izbiro primerne prostora so pomembne karakteristike, ki jih lahko strnemo v naslednjih pet točk:

- geostrateški položaj,
- bližina vira pitne vode,
- izpostavljenost meteorološkim vplivom, plazovom in hudourni vodi,
- vizualna povezava lokacij,
- geomantika ali radiestezijska.

GEOSTRATEŠKI POLOŽAJ

O geostrateškem položaju kot moderni besedni skovniki prvi pristopnik ni razmišljal, pač pa sta mu občutek za prostor in teren dala vse potrebne informacije. Kot prvo je bil pomemben pregled na dogajanje v okolici. Izbrani prostor je moral nuditi maksimalno preglednost na pristop in odhod s planine ter nadzor nad dogajanjem na prostoru pod koč. Vsak, ki je želel mimo, je bil zapažen, oziroma tudi vsak, ki je prihajal na planino, je takoj opazil koč, h kateri je bil namenjen. Slednje je bilo verjetno podrejeno prvemu cilju. Pozornemu opazovalcu lokacije staroselcev na planini ne uide dejstvo, da je vedno zadaj za antično postojanko strmina ali so večje skale (Pečice na Veliki planini, Lipanca, Lipanski vrh, Vodotočnik – Deska, Dolga njiva – Kalški greben). Kar sama se poraja misel, da so v primeru nevarnosti, ki jih je ogrožala (divje živali), uporabili strmino kot hitro zatočišče oziroma kraj, kjer je bila možna pasivna obramba. Okovana pastirska palica je bila v danem trenutku lahko smrtonosno orožje (kopito, najdeno na Veliki planini).

BLIŽINA PITNE VODE

Vsakemu gorniku je popolnoma jasno, kako pomembna je voda v visokem poletju pod pekočim soncem. Če je na paši še žival, je problem potenciran. Arheološka

Arheološko izkopavanje na Veliki planini leta 1997

Struška, planina Svečica: pozimi na primernem kraju ni snega.

najdišča ali pašne planine so v neposredni bližini vodnih izvirov. To so studenci, ki niti v najhujši poletni pripeki ne usahnejo.

Vendar dosedaj najdene lokacije lahko kažejo tudi drugačno sliko. Sedelce pod Velikim vrhom, planina Migovec, planina Rzenik in delno tudi Struška ter Velika planina stalnega izvira z zadostno količino vode čez poletje nimajo. Tu si je prazgodovinski in antični pristopnik pomagal na do sedaj še nepojasnen način. Sklepiti je mogoče na lokeve ali prinašanje vode za lastne potrebe z oddaljenih lokacij. Velika planina ima v neposredni bližini prazgodovinske in antične lokacije veliko lokev, ki danes ni v uporabi, vendar žal stratigrafsko še ni raziskana. Obstaja seveda še možnost lovljenja deževnice, ki v rimskem in verjetno tudi v prazgodovinskem obdobju ni bila neznanka, neznanka pa so vsekakor posode, v katere so deževnico zbirali. Ali so bila iztesana debela, kot je praksa dandanes, ali pa čebrom podobne posode, ki so jih prinesli s sabo iz doline, bo ostalo odprto vprašanje in bo potrebno počakati kakšno srečno naključje, ki bo dalo odgovor.

IZPOSTAVLJENOST VREMENU, PLAZOVOM IN HUDOURNI VODI

Pomembno je, da je lokacija na pomlad hitro suha, brez snega in seveda lepo poraščena s svežo travo. To je temelj razlage, kaj je človek v raziskovanih obdobjih sploh iskal na planini. Zgodnje zelenje je namreč pomenilo preživetje njegove črede (v nadaljevanju bo podan podatek, ki je možna iztočnica za sklepanje o številčnosti črede) oziroma čimbolj zgoden prihod na planino.

Zavetrje je bilo pomembno, če sklepamo iz arheoloških izkopavanj, ker kaže na dejstvo, da lesena nadgradnja koč ni bila žebljana. Da so pristopniki poznali dandanes pozabljene ali redko uporabljane tehnike vezav, ni dvomiti. Etnološke raziskave kažejo zanimive tehnike,

dokazujejo pa jih tudi npr. koč na Ravnah nad Mojstrano in še kje po slovenskih in tujih planinah. Da koč ni stala na krajih, kjer bi zameti delali škodo, nam kaže zimska slika. Nobena od znanih lokacij ni niti v najhujši zimi zametena s snegom. Lokacije, kjer so arheološka gorska najdišča, praviloma niso izpostavljene vodam, ne hudourniškim kot tudi ne močvirskim. Hudourniški potoki v velikem loku zaobidejo lokacije. Lokacije koč so na primerno dvignjenem platoju ali na izravnanim podaljšku grebenov, tako da voda in plazovi bežijo mimo. Zelo lep primer je Kocbekov dom na Korošici, ki je po izkušnjah sodeč postavljen na staro lokacijo. Pri tem je zanimivo dejstvo, da znane lokacije po tujini sledijo istemu zgledu, če smemo uporabiti današnje izrazoslovje. Planine s srednjeveško tradicijo se ne držijo več teh načel iz preprostega razloga, ker se je povečalo število uporabnikov planin in s tem število koč, bistveno pa se je spremenil tudi način izkoriščanja planin.

VIZUALNA POVEZAVA LOKACIJ

Antične arheološke lokacije so vizualno povezane. Ali so obstajala kakšna vidna znamenja za povezavo med pristopniki, lahko le ugibamo, dejstvo pa je, da je možno z ene antične lokacije (odkritih prazgodovinskih lokacij ni toliko, da bi sklepali tudi na uporabo vidne komunikacije v tistem obdobju) opazovati vsaj še eno ali več teh. Šolski primeri so vidne povezave velikoplaninske in rzeniške antične lokacije, Sedelca pod Dleskovcem ter Velike planine, planine Koren ter Velike planine (srednjeveška in novoveška planina na Rzeniku se umakneta za skalni greben in izgine vidna povezava z Veliko planino). Zanimivi bi bili rezultati karbonske analize oglja iz najdenih odmaknjenih ognjišč ob antičnih kočah na planini Koren, Sedelcu ter na Dolgi njivi, ki bi potrdili možnost komunikacije s svetlobnimi signali – ognjem.

GEOMANTIKA IN RADIESTEZIJA

Zelo vabljivo je vprašanje uporabe metod, ki spadajo danes pod termin mejnih znanosti. Bežni in nepopolni radiestezijski pregledi lokacij kažejo prisotnost pozitivne zemeljske energije. Že preizkušene lokacije so umaknjene od geopatogenih točk. Planine so zaradi ohranjenosti narave in minimalne prisotnosti sodobnih gradbenih in drugih umetnih materialov, ki zelo ovirajo merjenja, primerne za radiestezijske aktivnosti. Ob ustreznem vzorcu bi to že lahko kazalo na nekatera nekonvencionalna znanja prvih pristopnikov oziroma na uporabo metod, ki so dokumentirane pri postavitvah nizinskih rimskih naselij oziroma jih omenjajo tudi drugi zgodovinski viri (Mojzes je pokazal s palico – bajalico – na vodo).

KAKO DANES DOLOČITI ARHEOLOŠKO LOKACIJO

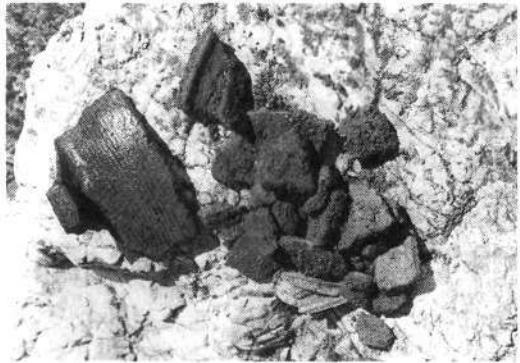
Zahajanje v gore dá človeku neko notranjo uro ali kompas, ki ga z opazovanjem gorá iz varne razdalje ni mogoče dobiti. Življenje z naravo in njeno stalno opazovanje dá človeku potrebne izkušnje za preživetje. Teh znanj so prvi pristopniki posedovali v izobilju. Bodisi kot lovci, kot rudosledci in nabiralci ali kot pastirji so se znašli v razmerah, ki niso dopuščale lahkomišelnosti. Pri tem je več kot zanimivo dejstvo, da najnovejše arheološke raziskave kažejo na prisotnost tako moških kot žensk v gorah (dovje žene). Planine, kjer kasnejša pašna obdobja (tudi zgodovinska obdobja) gradijo na ostalinah antičnih postojank, so izjeme. Kot da bi potreba po prvinskosti ter izkušnje in znanja iz starih obdobj izgubili pravi pomen, se novodošli zavestno umaknejo staroselcem.

Zelo zanimive in nadvse poučne so izkušnje pri prvih odkrivanjih gorskih arheoloških lokacij. Pred prihodom na planino Dolga njiva, še v strmini Velikega Zvoha, je po hitrem in tehtnem pregledu skupina (več družin, tudi z otroki) izbrala kraj, ki bi bil najbolj primeren za »parkiranje« nahrbtnikov. Izbrano mesto se je ob prihodu res pokazalo kot najbolj primerno. Sledilo je dolgotrajno raziskovanje planine. Ker ni bilo pričakovanih rezultatov, je prišlo do odločitve, da je potrebno pogledati pod nahrbtnike in odstraniti rušo pod njimi. In res: odkrita je bila nova rimska postojanka, kot se je kasneje pri arheološkem izkopavanju izkazalo, koča, tudi s pomembnimi in zanimivimi najdbami. Podobni primeru so pri nadaljnjih raziskavah postali skoraj praksa.

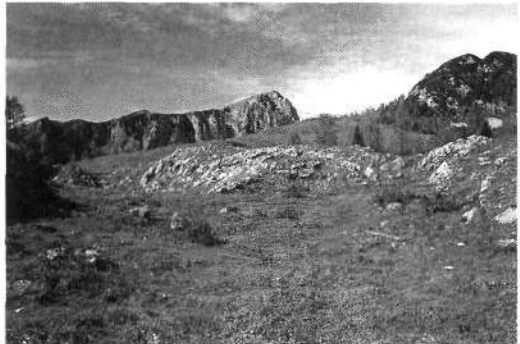
Staroselci v prazgodovini in v antiki (ni verjeti, da bi v gore zahajal rimski priseljenec) so s svojimi izkušnjami in občutkom zajeli vseh pet obravnavanih kategorij za izbiro primerne prostora za svoje bivanje v gorah. Poleg lastne varnosti in varnosti materialnih dobrin, ki so jih prinesli s sabo (med drugim afriške amfore), so poskrbeli tudi za varnost črede, ki so jo imeli v neposredni bližini. To dejstvo še ni arheološko dokazano, vendar je zanimivo, da je poleg koč v oddaljenosti nekaj metrov tudi umetno napravljen raven plato, ki je v primeru, da je obdan z lesom, primeren za drobnico (Dol-

Tile zvonci tudi po 1700 letih še kličejo.

Antična lončenina in zobje drobnice – Vodotočnik

Tudi na Krstenici so bile skale primerno zatočišče.

ga njiva, Sedelce, Klek). Plato je glede na velikost nudil zavetje do tridesetglavemu tropu ovac.

Poleg sklepanj pa so tudi bolj oprijemljivi dokazi o pašništvu na planinah. Na planini Vodotočnik so našli antični zvonec za drobnico. Več teh pa je bilo najdenih v predgorju: Šmartno pri Zalogu, Šenturška gora pod Krvavcem... Pašništvo potrjujejo tudi kembeljni, ki jih je v zbirki kar nekaj tipov. Po primerjavi s tipi v najdenih zvoncih je nekaj tudi antičnih.

Slovenija je arheološko izredno bogata in to bogastvo ni omejeno samo na nizinske predele (koliko lokacij še čaka, je pokazala gradnja avtocest). Meja arheoloških

lokacij sega sedaj do 1850 metrov nad morjem, kar nas poleg števila le-teh enakovredno uvršča med druge alpske države, ki pa se ponašajo z več kot dvajsetletno tradicijo raziskav.

ZAKAJ SLOVENEK TAKO RAD ZAHAJA V GORE?

Iz povedanega je razbrati, da je človek na ozemlju današnje Slovenije že v davni zahajal »tja gor« in da ni bilo zlih duhov, ki bi ga s silo strele in groma zadržali v dolini. Iz tradicije zahajanja v gore in ljubezni do njih lahko izluščimo tudi gene izvora slovenskega človeka. To pa so nova vprašanja in cela odprta poglavja.

***

Literatura:

Dr. Tone Cevc, Davne sledi človeka v Kamniških planinah

Günter Cerwinka in **Franz Mandl**, Dachstein – Vier Jahrtausende Almen in Hochgebirge

Dr. Tone Cevc, Velika planina

Miran Bremšak, Beležke in dnevnik

***

PS.: Vsi, ki gore, planine in gorske poti opazujete tudi drugače in razpolagate z zanimivimi informacijami, pa ne veste, komu jih zaupati ali povprašati za mnenje, ste povabljeni, da sporočate na **E-mail: mabal1mlaka@siol.net**.

OKOLJSKA SANACIJA PLANINSKIH IN DRUGIH OBJEKTOV V TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU

PROGRAM PHARE ZA TNP

MARTIN ŠOLAR

Pred več kot desetimi leti je bil Triglavski narodni park prvi, ki je začel opozarjati, da planinska dejavnost, sicer splošno znana kot ena od najbolj priljubljenih in okolju najbolj prijaznih dejavnosti, lahko pomeni tudi dejansko oziroma potencialno obremenitev naravnega okolja v visokogorskem svetu. Za posebej izstopajoč del planinske dejavnosti pri obremenjevanju okolja se je pokazalo delovanje planinskih postojank. V tem prispevku so obravnavane prav kočje oziroma možnosti in dejanski ukrepi za njihovo sanacijo.

Objekti v visokogorju pa niso le planinske kočje, pač pa tudi pastirske, lovske in gozdarske kočje, sirarne in nekateri drugi objekti, namenjeni turizmu in gostinstvu. Ker je planinstvo med vsemi najbolj organizirano in tudi najbolj množično, so bile pod okoljski drobnogled najprej postavljene prav planinske postojanke. Največ podatkov so imeli v Gospodarski komisiji Planinske zveze Slovenije, najbolj obširno okoljevarstveno analizo planinskih postojank smo v letih 1992 in 1993 izvedli v Triglavskem narodnem parku. To so bila leta, ko se je okoljska zavest začela prebujati tudi pri planinskih društvih ter gospodarjih in oskrbnikih koč. Redno spremljanje stanja ob delovanju planinskih postojank v TNP je bilo povod za vse bolj intenzivno delo PZS in društev v zvezi z okoljskimi sanacijami koč. Triglavskemu narodnemu parku pa je bilo večkrat očitano, da le spremljamo stanje, opozarjamo in zahtevamo sanacije, naš konkretni prispevek pa se konča pri svetovanju. Tega smo se v TNP zavedali in iskali možnosti za kaj več.

PROGRAM PHARE

Sredi devetdesetih let se je v sklopu prilagajanj evropskemu pravnemu redu in standardom za EU pojavilo vse več razpisov za projekte, ki jih financira Evropska unija. Med več projektov, na katere se je prijavil Triglavski narodni park, je bil tudi projekt Interegg, ki je kasneje postal projekt Phare za Triglavski narodni park. V

projekt je bilo vključenih pet podprojektov, med njimi tudi »Nabava in vgradnja okolju prijazne opreme za objekte v visokogorju«. Triglavski narodni park se je sam zavestno odločil, da večino možnih sredstev iz tega dela projekta nameni prav za okoljsko sanacijo planinskih postojank PZS, čeprav to ni bilo obvezno.

V okviru najprej ožje strokovne komisije (TNP in GK PZS) ter nato tudi v Gospodarski komisiji smo se odločili, da večino sredstev iz programa »Nabava in vgradnja okolju prijazne opreme za objekte v visokogorju« namenimo za reševanje problema odplak oziroma čiščenja odpadnih vod pri Koči pri Triglavskih jezerih.

Pri projektih Phare je obvezno sofinanciranje države. Naša država je šele v jeseni 1997. leta zagotovila prva lastna slovenska sredstva za program Phare za TNP. Na podlagi razpisa Ministrstva za okolje in prostor (MOP) smo prvi denar Phare za TNP takoj namenili za izdelavo študije o možnostih reševanja čiščenja odpadnih voda pri Koči pri Triglavskih jezerih. Študija naj bi služila tudi kot osnova za pripravo razpisa za samo izvedbo programa – izgradnjo primerne čistilne naprave in posrednih ukrepov za okoljsko sanacijo koč. Študijo je izdelal Vodnogospodarski inštitut iz Ljubljane. Prikazala je rešitve in usmeritve za čiščenje odpadnih vod pri objektih v visokogorju, ki so skladne z rešitvami v celotnem alpskem prostoru in sprejemljive za TNP. Študija je bila na splošno pozitivno sprejeta in je še vedno dobra in konkretna pomoč društvom pri reševanju čiščenja odpadnih vod pri kočah v visokogorju. Študijo je možno dobiti v upravi TNP in pri Gospodarski komisiji PZS.

Nekaterih predstavnikov MOP pa študija ni zadovoljila. Obljubili so recenzijo, vendar te niso naredili ne le do začetka izvajanja programa Phare za TNP, do junija 1998, temveč niti do začetka leta 2000.

NABAVA IN VGRADNJA OKOLJU PRIJAZNE OPREME

Da bi ne izgubili možnosti za pridobitev sredstev Phare za ta del projekta, smo se v hudi časovni stiski (en teden časa) brez ustreznih strokovnih podlag odločili za pripravo razpisa za nakup in instalacijo opreme za pridobivanje električne energije s pomočjo sončnih celic. Razpis smo pripravili v Triglavskem narodnem parku s sodelovanjem planinskih društev. Na razpisu je bil izbran izvajalec, podjetje Esotech iz Velenja. Njihova ponudba je ustrezala vsem zahtevam in razpisnim pogojem, izbrani pa so bili, ker so ponudili daleč najnižjo ceno. Njihova ponudba je bila vredna 163.301 ECU.

V večini primerov so morala planinska društva, agrarne skupnosti in TNP pri objektih, ki so dobili opremo iz sredstev Phare za TNP, za vzpostavitev funkcioniranja sistema del opreme in montaže financirati sami. Podizvajalec je bilo v večini primerov podjetje Kon-Tiki Solar iz Kamnika.

Zaradi specifičnih visokogorskih razmer so bila v letu 1998 končana dela samo na Blejski koči v Lipanci. Vse preostalo delo je bilo opravljeno v letu 1999.

Z opremo za pridobivanje električne energije s pomočjo sončnih celic ter s transportom in montažo le-te iz programa Phare za TNP so bili opremljeni naslednji objekti v Triglavskem narodnem parku:

1. Blejska koča v Lipanci, PD Bled – 14 sončnih generatorjev 55 W, 1 regulator, 1 akumulator 800 Ah;
2. Planinski dom na Vojah, PD Srednja vas – 8 sončnih generatorjev 55 W, 1 regulator, 1 akumulator 800 Ah;
3. Vodnikov dom na Velem polju, PD Srednja vas – 12 sončnih generatorjev 55 W, 1 regulator;
4. Triglavski dom na Kredarici, PD Ljubljana Matica – 10 sončnih generatorjev 55 W, 1 regulator, 1 akumulator 2500 Ah;
5. Koča pri Triglavskih jezerih, PD Ljubljana Matica – 30 sončnih generatorjev 55 W, 1 regulator, 4 akumulatorji 130 Ah;
6. Koča pri izviru Soče, PD Jesenice – 20 sončnih generatorjev 55 W, 1 regulator, 1 akumulator 1000 Ah;
7. Aljažev dom v Vratih, PD Dovje Mojstrana – 30 sončnih generatorjev 55 W, 1 regulator, 1 akumulator 2500 Ah;
8. Kovinarska koča v Krmi, PD Javornik – Koroška Bela – 4 sončni generatorji 55 W, 1 regulator;
9. Staničev dom, PD Javornik – Koroška Bela – 6 sončnih generatorjev 55 W, 1 regulator;
10. Sirarna na planini Javornik na Pokljuki – 12 sončnih generatorjev 55 W, 1 regulator, 1 akumulator 800 Ah;
11. Sirarna na planini Krstenica – 18 sončnih generatorjev 55 W, 2 regulatorja, 1 akumulator 800 Ah.

Preostalo opremo, ki naj bi bila prvotno namenjena samo za manjše koče TNP, pa smo razdelili po novem ključu. Za te tri objekte je šla iz programa Phare samo oprema, transport in montažo so financirali sami:

1. Pogačnikov dom na Kriških podih, PD Radovljica – 6 sončnih generatorjev 55 W, 2 regulatorja;
2. Tržaška koča na Doliču, PD Gorje – 4 sončni generatorji 55 W;

3. Sirarna na Mangartski planini – 8 sončnih generatorjev 55 W, 2 regulatorja.

Iz programa Phare za TNP so bili z opremo za pridobivanje električne energije opremljeni tudi štirje objekti TNP:

1. Koča TNP na planini Krstenici – 8 sončnih generatorjev 55 W, 1 regulator, 4 akumulatorji 130 Ah;
2. Velika koča TNP na planini V Lazu – 8 sončnih generatorjev 55 W, 1 regulator, 4 akumulatorji 130 Ah;
3. Koča TNP pri Triglavskih jezerih – 2 sončna generatorja 55 W, 1 regulator, 1 akumulator 130 Ah;
4. Koča TNP Za Skalo – 2 sončna generatorja 55 W, 1 regulator, 1 akumulator 130 Ah.

Končni delež nabave in vgradnje okolju prikazne opreme za objekte v visokogorju Triglavskega narodnega parka pa je naslednji: planinske postojanke PZS – 79,3%, sirarne na pašnih planinah – 13,7%, koče TNP – 7%.

KAKO NAPREJ

Pri tem je treba vsaj omeniti zelo pomembno dejstvo. V devetdesetih letih, posebno v drugi polovici, je bilo veliko planinskih postojank povsod po Sloveniji in ne le v Triglavskem narodnem parku okoljsko saniranih z opremo in tehničnimi rešitvami. Vodilo ni bila vedno le

Musso v Triglavskem parku

Narava dela v Triglavskem narodnem parku obsega upravljalne, varstveno-nadzorne, strokovne, raziskovalne in izobraževalne naloge. Delo je izrazito terensko, pokrajinske značilnosti edinega slovenskega narodnega parka pa so take, da zahtevajo dobro terensko opremljenost in mobilnost. Ob dobri fizični kondiciji in osebni opremljenosti v ta sklop sodijo tudi vozila za opravljanje parkovne nadzorne službe.

Podjetje Daewoo Motor, d.o.o. se je med prvimi v Sloveniji zavedlo, da je ohranjanje naravnega okolja, skrb za sonaravni razvoj ter doživljanje narave izjemnega pomena za majhno Slovenijo v bodoči združeni Evropi. Triglavski narodni park je odgovoren za navedene naloge. Daewoo Motor d.o.o. je pred letošnjo sezono 1999 predalo javnemu zavodu Triglavski narodni park v enoletno uporabo testno vozilo Musso. Mnoge naloge parka, med njimi tudi okoljska sanacija planinskih postojank ter svetovanje in sodelovanje s planinskimi društvi, so bile opravljene in tudi olajšane s pomočjo terenskega vozila Musso. Z brezplačno testno uporabo tega vozila je Daewoo Motor d.o.o. omogočil tudi to, da je TNP več lastnih sredstev namenil za opremljanje in urejanje parka za obiskovalce. To pa so tiste dejavnosti TNP, ki jih obiskovalci parka najbolj hvaležno sprejemajo.

Martin Solar

ekologija, temveč tudi ekonomija. Sredstva za okoljsko sanacijo postojank so v največji meri prispevala društva sama, pa tudi Gospodarska komisija PZS, nemalo je bilo tudi drugih mednarodnih sredstev, ne smemo pa pozabiti niti donatorskih in sponzorskih prispevkov ter prostovoljnega dela. Z vidika varstva narave gorskega sveta smo lahko zadovoljni; menimo, da pri vsem tem Triglavski narodni park ni imel nepomembne vloge.

Pri takih in podobnih projektih vedno nekdo dobi več, drugi manj in tretji nič. Upam, da upravljalci postojank to razumejo. Vsaka še tako majhna okoljska sanacija

pri postojanki pa je nedvomno pomemben kamenček v mozaiku varovanja narave. V Triglavskem narodnem parku se bomo vsekakor trudili poiskati nove vire za okoljske sanacije postojank, Planinska zveza Slovenije in društva pa prav tako. Še naprej moramo slediti usmeritvi TNP in Gospodarske komisije PZS, da so adaptacije pri planinskih postojankah možne le v smislu okoljske sanacije, v koče pa se bo morala vrniti skromnost. Naš skupni cilj mora vsekakor ostati skrb za ohranjenost naravno okolje gorskega sveta. Brez tega gore ne bodo več privlačne za planinsko dejavnost.

KAJ JE TREBA (VSAJ TEORETIČNO) STORITI, ČE NAM STOPI NA POT MEDVED (ALI MI NJEMU)

SREČANJA Z VELIKIM KOSMATINCEM

NADA MLAČ

Zadnje mesece so vse pogostejše in vse bolj opredeljene polemike o tem, kaj naj bi v Sloveniji storili s (pre)številnimi medvedmi: ena stran je prepričana, da je treba imeti to divjo žival slejkoprej tako skrbno pod nadzorom, da se ne bi razmnožila preko tolerančnih meja, druga stran meni, da narava že zna uravnavati svoje življenje in da je pokončevanje medvedov nedopusten civilizacijski greh. Kdor živi v predelih, kjer hoče živeti tudi medved, in zjutraj najde na svoji posesti opustošenje, ki mu ga je povzročila ta sicer zaščiten divja žival, bo zahteval, naj mu država, če hoče imeti take živali, plača prehrano, ki si jo je privoščila z njegove posesti. Kdor je že imel neposredno srečanje s to veliko zverino, verjetno tudi ne bo zagovarjal sožitja med človekom in medvedom vsepovsod, ampak na strogo varovanih predelih. Dokler to ni natančno urejeno, se moramo tudi planinci pač sprijazniti s tem, da si lahko z medvedom prekrizamo poti, pri čemer bi lahko najpogostejše krajsi konec potegnili človek. Iz Viharnika, ki je glasilo PD Viharnik, zato ponatiskujemo prispevek urednice Nade Mlač o takem srečanju s povzetkom iz brošure »Če se srečamo z medvedom«, objavljenim v istem glasilu, ki jo je pripravilo ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. (Op. ur.)

RESNIČNA ZGODBA S SREČNIM KONCEM

Tega sestavka ne bi bilo, če se mi ne bi zgodil medved. Z Binetom sva si šla ogledat turo Smrajka-Rutarski Vršič. Pa nama ni bilo dano, da si jo ogledava, ker sva se morala zaradi medveda obrniti tik pod Smrajko. Naj vam povem, kako je bilo.

Avto sva parkirala na pravi strani Save, nato sva še malce hodila po makadamski cesti vse do travnika, ki ga nekateri že dobro poznamo (ali poznajo). Od tu pelje lovska pot malo bolj ali manj navpik, pa levo in desno navzgor do nekakšnega kotla, kjer se pot »pomi-ri«, saj ni več tako navpična, temveč gre lepo rahlo navzgor proti kočici na Smrajki. No, kadar hodiva v dvoje, sva kar precej tiho – oba sva zatopljena v svoje misli. Res moram priznati, pa ne da bi se hotela hvaliti, kako

sem »srečala« medveda, ki je potreboval pomoč in sem mu jo tudi ponudila, sicer z velikimi zadržki...

Tako sem vse različice takega srečanja premlevala po glavi, v mislih, potem pa sem prišla okoli vogala, ko se je pot poravnala. Na deblu na levi strani poti sem zagledala štorovke, ki so se bohotile kar po celem deblu, in od veselja je iz mene bruhnil krič: »Bine! Gobe!« Bine me ni dobro slišal in me je zaskrbljeno vprašal: »Kaj pa je?«

Pa še neki glas desno daleč od naju se je oglasil. Moji možgančki so kaj hitro pobrskali po spominčku: čigav pa je tale glasek? Pa mi moja natura še ni nič sporočila, da je kaj narobe. Bine je prišel do mene in potem sva se pogovarjala, ali bova nabrala gobe ali ne, ali greva raje do kočice in potem naprej, ker časa pa le ni bilo preveč, saj naju je čakala še dolga pot.

Vendar naju je le premagala gobarska strast in Bine mi je dal deset minut časa za obiranje gobic. Iz nahrbtnika sem privlekla vrečko – seveda je pri tem romala iz nje vsa vsebina. Pa me je neki notranji glasek opozoril, da bi le bilo dobro, če bi vso razmetanijo pospravila v nahrbtnik, da bi ga imela pripravljene »za vsak slučaj.«

KRIK ZVERINE POŽENE MRAVLJINCE PO HRBTU

Lepo sva glodala deblo, ko sva zaslišala neko čudno rjovenje, ki ga še nisva znala popredačkatati. Potem se nama je ta glas (se pravi rjovenje) še približal, še enkrat se je oglasil, pa še enkrat, vsakokrat bližje. Zadnjič, ko se je oglasilo to rjovenje, se je v meni le prebudil samoohranitveni občutek in sem Binetu rekla: »Bine, meni se zdi, da morava iti!«

Ponudil mi je vrečko, polno gobic, dal mi je še svoj nožiček in rekel: »Pojdiva! Pojdi pred menoj, saj sem vendarle kavalir!«

Vrečka se je po hitrem postopku znašla v nahrbtniku, ki sem ga zelo hitro tudi zaprla in si ga oprtala na hrbet, vsi nožički tega sveta so se znašli v hlačnem žepu, nakar sem si rekla, da navzdol le ne smeva noreti brezglavo – in sva šla.

Vendar moram povedati, da mi je zadnji krik zverine v resnici pognal vse mravljince po hrbtnici navzdol in

navzgor in da sem se šele takrat zavedala, da je to res zadnji čas za »biti ali ne biti«. Kaže, da sva ravnala pravilno in da sva se tudi pravi čas umaknila.

Pa vendar v razmislje: Danes berem v časopisju, da je bil odobren odstrel velikega števila medvedov. Vsi smo proti, pa vendar – ali smo vsi, ki se potikamo po naših hribih, pripravljeni na srečanje z medvedom? Priznam, da jaz nisem. Ali ste morda vi?

***

Potem smo šli na izlet Smrajka–Rutarski Vršič. Medveda nismo srečali, vsem udeležencem pa sem pred izletom povedala, da se nam lahko zgodi medved, če bomo preveč tiho. Pa so bili vsi za to, da gremo in da bomo malce bolj hrupni, kot smo lahko planinci. Znakov, da je tu lomastil medved, pa je bilo kar nekaj.

KAJ PRAVIJO V MINISTRSTVU

Noben medved v človeku ne vidi prehrani namenjenega plena in zato človeka nikoli namenoma ne zalezuje in lovi. Zato o ravnanju medveda pri srečanjih s človekom ne odloča njegova lakota, ampak predvsem občutek ogroženosti. Medved ima človeka predvsem za nevarnega nasprotnika, ki se mu na daleč izogne, če seveda človekovo bližanje pravočasno zazna.

Medved izredno dobro sliši in še bolje voha, vidi pa ne prav dobro. Medved napade človeka samo, če se počuti skrajno ogroženega, medvedka pa tudi, če domneva, da človek ogroža njene mladiče. Človek se mora ob srečanju s kosmatincem oziroma predvsem s kosmatinsko materjo z mladiči izogibati vsemu, kar bi mu dajalo videz napadalca.

Ne delajmo hitrih in sunkovitih gibov! Če se že srečamo (seveda je lažje pisati kot pa to storiti), mirno obstanimo, potem pa se začnimo mirno in počasi umikati.

Medved napade takoj in brez zadržkov samo, če se mu človek telesno tako približa, da prekorači določeno razdaljo, ki ji pravimo »kritična tolerančna razdalja« (ki pa ni pri vseh medvedih enaka). Ko to mejo človek prekorači, se žival počuti tako skrajno ogroženo, da si ne upa več pred nevarnostjo zbežati, ampak vidi kot edino rešitev obrambo z napadom. To velja tudi za medvedko, če domnevni napadalec prekorači kritično tolerančno razdaljo pri približevanju njenemu mladiču. Najnevarneje pa je, če se človek nepričakovano pojavi med medvedko in mladičem.

Na čim večji razdalji medved in tudi medvedka z mladiči zaznata bližanje s človekom, tem bolj zagotovo se bosta temu srečanju izognila s hitrim in tihim odhodom. V takih primerih človek sploh ne ve, da je bil v bližini medved.

Če pa zaznata bližanje človeka šele, ko se je ta že močno približal kritični tolerančni razdalji, ga včasih – zelo izjemoma – medved, nekaj pogosteje medvedka z mladiči – skuša odvrti od nadaljnega približevanja s posebnim zastraševalnim nastopom, ki mu pravimo navidezni, lažni ali strašilni napad. To pomeni: pojdi proč! Rjove zelo glasno in človeku kar požene kocine pokonci. Če bi bil pravi napad, se ne bi več tako lepo sprehajal po naši zemljici. Kljub grozečemu obnašanju

pa medved iz navideznega napada ne bo prešel v pravega, če ga k temu dodatno ne izzove napačno ravnanje, ki ga medved dojame kot napadalnega. Postavljanje medveda na zadnje noge pomeni, da si ogleduje, ker tako bolje vidi, če ga vznemiri kakšen poseben ali neznan zvok.

Medved se ob zaznavi človekovega vonja raje umakne, se pa zgodi, da veter ne piha proti njemu, zato je najbolje, da se v takem področju gibamo karseda hrupno (v nasprotju z navodili za planince, ki naj ne razgrajajo, da ne bi motili živali, ki žive na takem območju). To pomeni, naj človek stopa tako, da mu pod nogami šelesti listje, pokajo vejice in škrtta kamen. Če od časa do časa brncne kamen, udari s palico po deblu, glasno zakašlja, zapoje in govori, je nedvomno storil vse potrebno, da je pravočasno obvestil medveda o svojem prihodu.

ČE SE ŽE SREČAMO

Najprej moramo nepremično obstati in pogoltniti paniko. Zavedati se moramo, da imamo opravka z bitjem, ki ni napadalno, če se ne čuti ogroženo in mu zato z neprimernim ravnanjem ne smemo dati povoda za napad. Nikakor pa ne smemo misliti, da bomo medvedu ušli. Če že pride do fizičnega napada, le upajmo, da se bo srečno končalo, saj se večina medvedov zadovolji le z enim udarcem s šapo, da svojega nasprotnika preváljijo na tla. Seveda pa je odvisno od razdraženosti in napadalnosti posameznega medveda, če človeka obdeluje še naprej s tacami ali celo z gobcem. V tem primeru mora imeti pač srečo.

(Viharnik)

Pod kalsko planino na Benkovi jasi

VINKO HROVATIČ

Pod kalsko planino na Benkovi jasi ob hruški so stari vsélej se zbrali, je govor o delu jim tekel počasi, kot njihovi predniki to so že znali.

V planini pa trava še polna je rose prepletena s pajki se v jutru bleščala, so kosci prav zgodnji že sukali kose, za njimi pa trava v redev je ležala.

Ves dan pa grabljice so delo imele, so pridno sušile, obračale seno, v kalsko planino so pesmi donele, odmev so poslale tja v mrzliško steno.

Z jase ob gozdu se kos je oglasil, ko voz so poslednji tam mimo peljali, ja zadnji od koscev še ogenj pogasil in vsi zadovoljni so delo končali.

Pod kalsko planino na Benkovi jasi že davno idila je kmečka zamrla, so cesto speljali moderni tu časi, a hruška je stara se sama podrla.

V ZAGOVOR VSEM, KI SE NE MOREJO ZAGOVARJATI SAMI

PREDSTAVLJAJ SI, DA SI MEDVED

MARE CESTNIK

Predstavljaš si, človek, da si medved. Ga poznaš? Ali veš, kaj in kako medved čuti, kakšna so njegova veselja in njegovi strahovi? Poskusi hoditi za njim njegova pota. Ali po tebi kdaj morda vsaj narahlo zagomazi od potrebe po svobodi, od blage divjosti, globoko skrite pod plastni zadoščevanja človeškemu napuhu? Pomisli, kako je, če si drugačen in tega z besedami ne moreš utemeljiti – kakšen strah te bo prevzel, kako se boš čutil obsodbi, da je zato, ker si s svojim življenjem nekoristen družbi, ki hlasta po gneči v zlati kletki, vseeno, če te ni. Ali da je bolje, če te ni, ker si moteč, ker nisi pohleven in udomačljiv. Boš takrat verjel, da imaš pravico do krika, da se ti godi krivica?

Predstavljaš si, lovec, da si medved. Hodijo te opazovat, kako rasteš, se razvijaš, se debeliš, kam se hodiš napajati in kod jest, preučujejo odtise tvojih stopal in starost tvojih iztrebkov. Pomisli, da ti določajo, kje boš jedel, in ti nastavlajo mrhovino. Poskušaj si naslikati, kako je, če si na muhi in ne veš, kdaj bo počilo. Da je tvoja najnavadnejša usoda pregon z na divjo kri programirano pesjadjo, z rogoviljenjem, pokanjem, trobljenjem in nastavljanjem zased, s primitivno ceremonialnostjo nedeljskih spuščencev s civiliziranih verig. Se ti vsaj malo dozdeva, kako je, če te smešijo s kratkopametnimi olupšavami za uboj, za kroglo v zadek, zato, ker si bitje, ki ne ogroža in ne škoduje? Reci, kako je, če se prelevis v vlogo žrtve, če so te pustili roditi se samo zato, da te bodo ubili v cvetu življenja, ti zatrobili z lovskim rogom in ti vtaknili v gobec smrekovo vejico. Ali veš, lovec, kakšen okus ima smrekova vejica?

Predstavljaš si, gospod minister, da si medved. Da si kot tisti, ki si jih obsodil na smrt – ki nimajo šol, nimajo kariere, nimajo statusa, nimajo položaja, nimajo kritja političnih ustanov, a vseeno a sebi jasno čutijo ne samo to, da niso škodljivi, ampak da so koristnejši od tebe, ki si lahko orodje laži in maske. Pomisli, da si nesrečna številka z uradniških papirjev, ki ima pravico postati tvar samo pred puškami in na krožnikih restavracij z eksotičnimi jedmi. Braniš življenje ali svoj položaj, udejanjaš zaupano ti odgovornost in pokroviteljstvo ali interese skritih in prikritih lobijev, ki jih zanimajo samo moč in uničevanje? Se zavedaš nerazumljivosti tega jezika; se zavedaš, da zato, ker ubijaš medveda, ubijaš sebe?

Predstavljaš si, kmet, da si medved. Da ne smeš na ceste, na njive, na vrtove, čez ograje, da te odganjajo z novimi in novimi zidovi. Predstavljaš si, da te kar naprej budijo iz spanja, ti odzirajo hrano, preganjajo tvoje otroke, ti zastupljajo pitno vodo, ti po bivanjskem okolišu podirajo drevesa in buldožirajo gmajne, te odganjajo s hrupom traktorjev, kosilnic, motornih žag, ti čez poti napeljujejo bodočo žico, ti spuščajo pod nos smradove izgorele nafte, škropiv, čistil in silaže, te zasipajo s pla-

stiko. In te preganjajo, preganjajo, preganjajo. Te po krivem dolžijo, da ogrožaš, ti dopovedujejo, da nimaš pravice vzeti hrane tam, kjer je je v izobilju, četudi je za ogradami in namenjena za vsega prenažrte ljudi. Se v svojem novodobnem napuhu spoh še vidiš kot del narave ali pa si le majhen industrialec, ki cilju masovne produkcije zastupljenih in neuzitih živil podreja vsa sredstva? Če bi imel vsaj malo občutka in vsaj malo odgovorne pameti, bi takoj spregledal, da te ne ogroža medved, tudi če se včasih polasti kakšne tvoje ovce, temveč se velikopotezno ogrožaš sam.

Predstavljaš si, meščan, da si medved. Da nimaš papirja, s katerim bi plačal toploto, pitno vodo, svetlobo, hrano, zatočišče, vso pravo ali namišljeno varnost, in da si zaradi te porabniške nezmožnosti veliko bolj zdrav in miren. Zamišljaš si, kako je, če učiš svoje otroke odnosov do narave z neprestano oprežljivostjo pred najhujšim sovražnikom – prav tistim, ki svoje otroke najprej polni s slaboumnimi in neresničnimi zgodbicami iz knjig in s televizijskih ter računalniških zaslonov, potem pa jim vse skupaj zadušiš s potiskanjem v brezpogojni materialni uspeh. Kajti prava narava ni mačka, ki žre brikete ter je bolj navajena parketa kot trave, ne pes, ki golta konzervirano meso in se bolje znajde med avtomobili kot med drevesi. Pomisli, konectedenski iz-

Krvavica

Na proslavi ob 30-letnici Planinskega društva Tabor je bilo največ besed o Krvavici in Zajčevi koči; vrh Krvavica in koča pod njo sta namreč rdeča nit njihovega dela.

V »Odluku o razglasitvi naravnih znamenitosti v občini Žalec« (Ur. l. 77/13. 11. 1998) je zapisano, da je Krvavica geomorfološki površinski in podzemeljski ter botanični naravni spomenik, 909 metrov visok skalnat vrh na severovzhodni strani Čemšeniške planine, približno kilometer dolg in pol kilometra širok skalni čok. Severni in zahodni rob Krvavice se strmo zaključuje s 50 do 150 metrov visokimi skoraj navpičnimi stenami. Hrib je dobil ime po rdeče obarvani apnenčevi kamnini in prsti pod skalnim vrhom, zaradi česar je nastalo v ljudskem izročilu nekaj legend. V vzhodnem grebenu je pod vrhom štiri metre široko in dva metra visoko naravno okno, skozi katerega vodi tudi planinska pot. Tik pod vrhom je vhod v 21 metrov globoko in 30 metrov dolgo kraško jamo.

Na severnem rastišču uspevata dve zavarovani drevesni vrsti, tisa in raztreseno med tisinimi drevesi posamezni grmiči bodike.

Varstveni režim je v odloku obširno opredeljen. Med drugim so na območju Krvavice prepovedana gradbena dela, jemanje kamninskih vzorcev, vrtnanje in

letnik, kako bi se počutil, ko bi po tvojem dvorišču štokljali s pohodniškimi palicami, puščali kupe smeti, onesnaževali tišino z nedeljsko glasbo in napolnili gozdove z bleščečo pločevino! Predstavljaš si, meščan, ki živiš v getu, ker hočeš živeti v getu, ker te je strah neograjene prostora, kako je, če živiš v neograjemem prostoru, ker je to edini način, da se ohraniš pri življenju!

Predstavljaš si, gospod predsednik, da si medved. Da je v državi, v imenu katere segaš v roke predstavnikom odločujoče manjšine, na tisoče, stotisoče bitij, ki nimajo najosnovnejših preživetvenih pravic. Ki nimajo svojih zastopnikov v državnih ustanovah, ki se ne morejo sklicevati na zakon, tudi če bi bil napisan njim v prid, ki nimajo dostopa do odvetnika in sodnika. Pripadaš samooklicani eliti živih bitij, ki si daje največ opraviti s tem, da dokazuje svojo večvrednost in kronkost – lju-

dem torej, ki se niti med sabo ne morejo dogovoriti, da so si v osnovi bližnji in sorodni, kaj šele, da bi drugače kot iz koristoljubja obravnavali živali in rastline. Gospod predsednik, si že kdaj slišal, da je drevo, medvedov brat, v globalnem smislu pomembnejše od človeka? Tudi od tebe, ki imaš moč in ti je zaupana odgovornost, pa storiš mnogo manj, kot si dolžan, kaj šele, kot bi mogel. Po gozdovih in gmajnah tvoje države se potika desetstisoče ubijalcev, in ti, ki si prvi med zaščitenimi, si verjetno ne moreš zamišljati, kako rožlja ta silna lovška orožarna. Ne le domačini, tudi tujci streljajo, in pravzaprav so predvsem njim namenjene najlepše in najmočnejše žrtve. Predstavljaš si, kako bi bilo, če bi drug drugega poskušali razumeti, ne pa širiti antropocentrične predsodke. Ali pa je tako, gospod predsednik, samo zato, ker razen človeka nobeno živo bitje ne uboga pravil političnega jezika?

Predstavljaš si, človek, da si medved. Pred tabo se iz največje bližine odvijajo letni časi; spreminjaste barve ne samo da se bleščijo, temveč tudi dišijo in pojejo. S prvinami si si prijatelj, s soncem, vodo, vetrom, mrazom, z nočjo in nebom. Slediš klicem, ki jih ne moreš razvozlati z razumom, vendar potrjujejo tvoj najgloblji bivanjski smisel. Medsebojni odnosi so čisti, tudi če so kdaj kruti, saj jih ne motijo ne ideologije ne institucije. Imaš, kolikor potrebuješ, pojéš toliko, da se nasitiš, odrasteš z eno samo igro; ni se ti treba bati ne za lastnino ne za formalno priznanje družbene vloge. In največ, kar si v človeškem svetu nasilja za zabavo želiš ter pričakuješ, da ti bodo dopuščali, je svoboda.

Vsaj poskušaj si predstavljati. Za začetek.

drugi posegi, uničevanje sigastih tvorb in drugega inventarja jame ter izvajanje takšnih sprostivnih in športnih aktivnosti, ki škodljivo vplivajo na naravno dediščino (npr. hoja izven poti, plezanje po skalnih stenah ipd.).

Pristojna naravovarstvena služba izjemoma lahko dovoli ureditev naravne dediščine za obisk javnosti (npr. zavaruje vhod v jamo, napravi steze in poti za obiskovalce, razgledišča, počivališča itd.).

To je naša Krvavica, v katero so zaljubljeni taborski planinci. S Krvavice se spustimo proti severu do Suhega potoka, prečkamo cesto, ki pelje iz Presedel proti Loki in se povzpemo na Stari grad (636 m visoko); sosednji vrh je Kukenberg, verjetno so z njega »kukali« – opazovali okolico.

Že samo ime Stari grad pove, da je tu stal grad – že v 13. stoletju. Tu naj bi bila leta 1428 utopljena **Veronika Deseniška**, žena **Friderika Celjskega**, in tu je bilo leta 1462 deželno sodišče, ki je imelo vislice na kolenu Bolške med Grajsko vasjo in Kapljo vasjo. Kraj se še danes imenuje Sodniki. Omenimo še ledinsko ime Glažuta; to je ime za kraj v bližini Ojstriškega gradu, kjer je bila v 19. stoletju glažuta – steklarna.

Prvotni grad je bil na vrhu, pozneje so ob vznožju hriba zgradili graščino, ki je bila v neposredni zvezi z razvojem steklarstva in žagarstva v teh krajih.

Ena izmed legend pripoveduje, da so imeli rokovnjači, ki so ropali popotnike, v jami Krvavice skrit zaklad. Pravijo, da so v kletah starega gradu zakopane tri kadi denarja, v jami Krvavice pa sta baje zakopana dva zlata keliha in monštranca. Baje so tam že kopali in nastala je podzemna jama. Veronika Deseniška naj bi bila utopljena v Starem gradu, o čemer obstaja več legend.

Ena pripoveduje, da so imeli v gornjem ojstriškem gradu pod veliko kadjo zaprto Veroniko Deseniško, ki so jo utopili v studencu pri spodnjem gradu. Druga pripoveduje: »Nad Št. Jurjem ob Taboru je Ojstrica in za njo Krvavica. Tam so vrgli Veroniko Deseniško preko skal. Branila se je, a ni ji pomagalo. Zato še dandanašnji hodi ob mesečnih nočeh na skale sedet. Po njeni nemili usodi se imenuje tista gora Krvavica.«

In zakaj so se graščaki preselili iz zgornjega gradu v spodnjega?

Legenda pripoveduje: »Na vrhu gore Ojstrice je stal stari grad Ojstrica, ki mu je bil nekoč lastnik neki Fric. Nekoč se mu je prikazal kozel, ki mu je puhtel iz ust rdeč plamen. Fric se ga je tako ustrašil, da je zapustil grad. Na vznožju gore si je zgradil novo domovanje, stari grad pa je začel razpadati in se vidi danes samo še malo razvalin.«

Franc Ježovnik

BLAŽEJEV PREDUH

SLAVKO KOBLAR

V prvih letih po drugi svetovni vojni smo še dolgo čutili njene posledice. Ni še bilo prav dosti prevoznih sredstev niti česar koli drugega. Zato so mnogi našli pot v gore in jim dolga leta ostali zvesti. Med temi sta bila tudi stari **Blažej** in njegov prijatelj **Šavli**, ki je bil doma iz okolice Tolmina. Ker so celotno Primorsko med obema vojnoma zasedli Italijani, je zlasti naše Primorčce vleklo na primorsko stran, ki jim dolga leta ni bila dostopna. Pričeli so (smo) odkrivati Trento in zlasti trentarske gore.

Tako sta se nekoč leta 1948 Blažej in Šavli podala z Vršiča po južni strani Mojstrovke vse do škrbine »Za gradom«, do prehoda iz Trente v Loško Koritnico, ki leži že zahodno od Jalovca. S potjo sta pod markantno špičo, ki se je do takrat imenovala »Turen za gradom«, odkrila zapuščeno, že nekoliko razpadajočo kočico »De Cimoni«. Lega jima je bila tako všeč, da sta predlagala PD Jesenice, da bi kočico obnovilo. Društvo je predlog sprejelo in že v letu 1950 je bila odprta največ z udarniškim delom obnovljena Koča pod Špičko, kakor je Turen za gradom preimenoval Blažej. To ime je ostalo nekaj let, nato pa je Špičko nekdo preimenoval v Špiček in stavbo v Kočo pod Špičkom in mislim, da je pod tem imenom vnesena v vse ali vsaj v večino planinskih zemljevidov.

Kočica je bila za silo opremljena in v poletnih mesecih tudi oskrbovana, da je nudila prenočišče in nekaj oskrbe mnogim planincem, ki so z Vršiča prihajali na Jalovec. Obiska je bilo iz leta v leto več, zato so jo pozneje še dvakrat obnovili in delno povečali, kljub temu pa je ostala (in je še vedno) samo prehodna postojanka.

Prvi društveni gospodar koče je bil sam Blažej. Skrbno je gospodaril nekaj let, nato pa je odstopil in leta 1954 gospodarstvo predal meni. To je bilo za zagnanega alpinista kar precejšnje breme. Poiskal sem oskrbnika, upokojenca **Sodja**, ki pa je v samoti držal samo eno sezono. Zato sem v naslednji sezoni našel novega (spet) upokojenca **Korbarja**, ki je ostal kar nekaj let. Moral pa sem vsaj občasno prinesiti oskrbniku hrano in nekaj stvari, da je lahko postregel »gostom«. Skoraj vedno sem od tam »skočil« še na Jalovec, da sem imel vsaj nekaj zase od sicer izgubljenega dneva.

Nekoč mi je Blažej med pogovorom omenil, da je ob neki priložnosti, ko je pohajal okrog Špičke, odkril nekakšen preduh, ki vodi z zahodne na vzhodno stran grebena, ki se vleče od lovske kočice proti Malemu Ozebniku na staro avstrijsko pot na Jalovec. Pozabil sem na ta pogovor in preduha nisem iskal. Nekoč pa sem se ga le spomnil.

V tistih časih je bilo težko za planinsko opremo, zlasti za čevlje in vetrovke. Pri nas je še nekako šlo, vsaj alpinisti smo imeli prednost pri nabavi. Drugače je bilo na

samo tisti, ki se v društvu izkaže z desetimi žigi z vsaj 2000-metrskih vrhov. Hrvatje so se hitro znašli. Vsem so bile naše gore preoddajljene, nekaj jih je pa le prihajalo. In nekateri od teh so pridno kradli štampljke z naših vrhov in odtise v Zagrebu dobro prodajali.

Tako so eni dobro zaslužili, drugi pa so neupravičeno prišli do opreme, ki pa jim je v takratnem splošnem pomankanju povsod prav prišla.

Kakorkoli že – Hrvatje so štampljke odnašali, mi pa smo na vrhove spet nosili nove. Tako je nekoč tudi Jalovec, skoraj najbolj obiskan od naših vrhov, ostal brez štampljke. Ker sem večkrat šel na Špičko, so mi na PD Jesenice izročili dve, da bi nesel eno na Jalovec, drugo pa za rezervo pustil v koči.

Kot že večkrat sem tudi takrat prišel na Vršič s kolegom, ga pustil pri Tičarici in obložen z nekaj stvarmi za potrebe kočice in oskrbnika odšel na Špičko. Tam sem prespal, drugo jutro pa zgodaj odhitel na Jalovec. Pustil sem žig v kaseti z vpisno knjigo in se vrnil na Špičko.

Medtem ko sem bil na Jalovcu, je v kočico prišla od mene starejša ženska. V pogovoru je omenila, da hodi slovensko transverzalo, da še ni bila na Jalovcu in da tudi danes ne more iti. Prosila me je, naj ji odtisnem štampljko, ki je bila v koči, na vrh pa zagotovo pojde kdaj drugič. Ponudil sem ji, da grem z njo še enkrat na Jalovec, pa je nisem mogel prepričati. Zato sem ji štampljko le odtisnil.

Ko sem se kmalu nato pričel odpravljati, me je vprašala, če se mi lahko pridruži in skupaj sva zapustila kočico. Toda ko sva bila že na poti, sem se spomnil na Blažejev preduh. Sklenil sem ga poiskati in tako sva morda 200 metrov pod kočico zapustila pot in po brezpotju krenila proti skalnemu grebenu na najini levi. Kot mi je opisal Blažej, sva pred grebenom prišla na krajše, precej strmo melišče, po katerem sva prilezla v veliko skalno lopo. Iz te je vodil preduh. To je bila velika, lahko prehodna odprtina, skozi katero sva prišla na vzhodno stran grebena in kmalu tudi na pot, ki vodi proti Malemu kotu.

Blažej mi je predlagal, da bi skozi preduh nadelali pot, vendar se mi je zdelo, da se to samo zaradi preduha ne bi izplačalo, še posebno, ker bi to preveč podaljšalo druge poti. Tako je Blažejev preduh ostal neznan in dvomim, če sploh še kdo ve zanj.

Po letih sem tudi sam pozabil na ta preduh. Precej pozneje, ko sem nekoč hodil okrog Špičke, sem se ga spet spomnil in ga šel iskat. Nisem ga našel. Morda sem si vzel premalo časa, izginil gotovo ni. Tudi omenil mi ga ni nikoli nihče. Pa je škoda, da bi odšel v pozabo. Blažej, ki je bil zelo delaven planinski odbornik, bi gotovo zaslužil, da bi ta preduh označili in mu dali njegovo ime. Tako pa ga bo morda nekoč nekdo na novo odkril, Blažej pa bo ostal – ali pa je že – pozabljen.

KAKO SMO PRED 15 LETI POPOTOVALI PO ČRNOGORSKIH GORAH

DURMITOR – KOT JULIJCI V MERILU 1:3

ANDREJ PRIMC

»Ali tam tudi ni ničesar?« sem zaklical Tomažu, ki se je vračal z druge strani snežnega hrbta.

»Ne!« je bil odgovor, ki sem ga pravzaprav pričakoval.

»Potem pa počakajva, kaj bo povedal Francelj. Morda bi se v tisti jami le dalo bivakirati.«

Francelj se je kmalu vrnil. »Jama je preveč strma in ledena,« je bil njegov odgovor.

»Fanta, potem pa smučī v roke in na kopanje bivaka,« sem slovesno izjavil.

In tako smo se lotili izdelave dveh lukenj v snegu, v katerih bomo prenočili. Na srečo je bil sneg ravno prav trd in se ni bilo bati, da bi ga zmanjkalo. Kopalī smo namreč v nekakšen snežni greben, ki je bil videti kot velikanski zamet. Domnevali smo, da mora biti nekje pod njim tudi planinsko zavetišče, ki smo ga zaman iskali. Na zemljevidu je namreč ravno na tem mestu vrisano Planinsko zavetišče pod Kleknato glavico, v vodniku je celo lepa fotografija tega zatočišča. Ko pa smo danes pozno popoldne prispeli v to krnico, nismo videli drugega kot nedotaknjene snežne planjave, izpod katerih je ponekod kukalo rušje, in veličastno kuliso okoliških gora.

Snežni bivak nas je, kot običajno, najbolje grel, ko smo ga pripravljali. Skoraj dve uri smo porabili, da sta nam bili naši dve snežni luknji dovolj všeč. Francelj bi nehal delati že veliko prej, s Tomažem pa pri oblikovanju podrobnosti kar nisva mogla odnehati. Za večerjo smo imeli polento in mleko iz tube. Tomaž se je odločil, da bo spal v manjši luknji. Ker ni imel primerne podloge, si je namesto žimnice nalomil tenke vejice rušja in jih pokrīl s šotorskim krīlom. Zjutraj je trdil, da je noč odlično prespal. Meni se ni tako dobro godilo in sem večji del noči imel čas premišljevatī o turī, ki nas čaka v naslednjih dneh. Doslej nas je privedla v krnico Valoviti do, ki je pod severnimi pobočji Bobotovega kuka. To je gora, ki kraljuje v osrednjem delu durmitorskih prostranstev.

BIVAK V SNEŽNI LUKNJI

Po prvotnem navdušenju prijateljev in znancev smo dan pred odhodom na turo po Durmitorju ostali samo še trije kandidati. Drug o drugem smo vedeli le to, da vsi radi turko smučamo. Ko smo se tistega aprilskega večera na vlaku dobili **Francelj Mikelj** iz Bohinja, **Tomaž Rozman** iz Kranja in moja malenkost, je lilo kot iz škafa. Po namestitvi v spalniku smo primerjali svoje nahrbtnike in ostalo kramo, ki smo jo vzeli s seboj. Moj nahrbtnik je tehtal skupaj s smučmi in čevlji 26 kg. Vendar mi je zares vzelo sapo šele, ko sem potežkal omaro, ki jo je s seboj nameraval vleči Francelj; te robe mora biti okrog 35 kg. Saj gremo le za pet ali šest dni! Nikoli nisem natančno izvedel, kaj vse je Francelj tovoril s seboj.

Zjutraj smo si v Beogradu s pomočjo nekaj zavitkov

Južna pobočja Bobotovega kuka (2523 m)

kave rezervirali sedeže do Mojkovca v Črni gori in še druge rezervacije za povratek. Po vožnji z vlakom do Bijelega polja in po nadaljevanju z avtobusom smo ob sedmih zvečer prispeli v Žabljak. To mestece na nadmorski višini 1400 metrov je izhodišče za ture po Durmitorju. Sopotnika sta že kar prvo noč (kljub rahlemu dežju) hotela bivakirati zunaj, a sem ju le pregovoril, da smo prespali v enem od hotelov.

Naslednje jutro smo se podali na pot. Sprva smo načrtovali dve dvodnevni smučarski turi, da bi si vmes priskrbeli hrano. Pa se je izkazalo, da je imamo s seboj toliko, da bomo lahko celotno pot obdelali v enem kosu.

Kmalu nad slikovitim Črnim jezerom smo si zgodaj dopoldne že lahko pripeli smučī. Pot nas je vodila zložno navzgor proti gorski dolini Lokvice, kjer je nekaj pastirskih stanov. Vreme ni obetalo nič dobrega; po vrhovih so se vlekle megle, iz katerih je padala sodra. Prišli smo do strmega vzpona pod sedlom Prla. Skrbela me je orientacija, če bi se megla spustila (kdo ve, če bi si samo s cenenim kompasom v povsem neznanem okolju znali dovolj dobro pomagati), in nevarnost plazov, če bi zapadlo veliko novega snega. Ob topli juhi in počitku v enem od stanov se nam je povrnil optimizem,

pripeli smo si smuči in ob treh popoldne krenili naprej. Strm vzpon nam ni delal težav; jezil sem se le na centimeter novega snega, ki se je prijel psov, zaradi česar so smuči pogosto postale velike in nerodne cokle. Tako smo proti večeru prišli v Valoviti do, kjer smo nameravali udobno prespati v »planinskem sklonišču«. Ker je bilo vse naše iskanje zatočišča zaman, smo pač prespali v snežnih luknjah.

POHAJKOVANJA OKOLI BOBOTOVEGA KUKA

Prvi jutranji pogled na prosto je bil zelo razveseljiv: temnomodro nebo je bilo brez oblaka, sonce pa je že toplo sijalo. Najprej smo se morali strmo vzpeti na sedlo med Bobotovim kukom in Lučinim vrhom. S Franceljnom sva se ga lotila s smučmi na nogah in s srenaci, Tomaž pa kar peš.

S sedla (2351 m) se odpre lep pogled proti jugozahodu; velik del Durmitorja je tu kot na dlani, od prostrane strehe Šljemena na levi strani in slikovitih Zupcev do široke krnice Mliječni do. Sledil je še kratek vzpon na nekoliko višje sedlo med Đevojko in Bobotovim kukom. Ta vrh je bil seveda naš cilj.

Poletni motiv iz okolice Žabljaka

Foto: Andrej Primo

Običajen pristop je z južne strani. V zimskih razmerah je ta predel eno samo veliko in dokaj strmo snežišče. Zato smo si pripeli dereze, smuči in del ostale opreme pa smo pustili na sedlu. Sneg je bil zbit in ponekod leden. Prijatelj sta hitro napredovala, meni pa so se zaradi nevajenosti uporabe derez porajali čudni občutki. Ker sem malo prej videl, da se to strmo snežišče na spodnji strani konča z dvestometersko previsno steno, sem se raje obrnil, saj je na drugi strani sedla (vsaj po imenu) še privlačnejši cilj, Đevojka. Na ta vrh vodi precej oster, a nezahteven in kopen greben. Zato sem se hitro povzpela na vrh.

Razgled je bil čudovit, skozi teleobjektiv pa sem lahko tudi spremljal, kako sta med vzponom na Bobotov kuk napredovala Francelj in Tomaž. Globoko spodaj se razprostira široka dolina Škrka s Škrčkim jezerom, odetim v led in sneg.

Čez eno uro smo se spet dobili na sedlu pod Bobotovim kukom. Tudi prijatelj sta bila navdušena nad lepim vzponom.

Pred nami je bil prvi večji spust. Obetala se nam je lepa smuka, saj je bil sneg odličen. Le nerodni nahrbtniki in

neznan teren v spodnjem delu so nam povzročali nekaj skrbi. Po zemljevidu sodeč ne bi smelo biti prestrmo. Orientacija tu ni preveč zahtevna, saj se točno nasproti bohoti vseh sedem konic grebena Zupci. Nekako mi je uspelo, da sem med smuko obvladal tistih 17 kilogramov na hrbtu; strmina je bila velika, snega pa malo, tako da je nekajkrat nemarno zaškrtalo pod smučmi. Strmina se je nato unesla in konec spusta smo uživali v odličnem sreću po strmini, ki ravno še dopušča udobno in brezskrbno vožnjo. Vsi smo bili navdušeni nad okolico in vsem nam je bil ta predel še povsem neznan.

Iz krnice Mliječni do, kamor smo prismočali, smo želeli po čimkrajši poti priti v dolino Škrka do jezera, ki je bil naš današnji cilj. Prvi prehod med dolinama, škrbina Samar, se nam je na drugi strani zdel prestrm, preko naslednje škrbine v grebenu pa se nam je po strmem snežišču le uspelo spustiti na drugo stran. Pri tem smo obšli Šarene in Zelene pasove, kjer je narava v davnihi kot za šalo obračala, gnetla in lomila debele skladovnice apnenca.

S sedla je sledil sprva zelo strm, nato pa nadvse prijeten smuk proti severu, kjer smo v daljavi že videli del Škrčkega jezera.

Koča pri jezeru je bila zaprta. Upali smo, da ima morda zimsko sobo, a nismo našli nič podobnega. Francelj je predlagal, da bi prespali kar v nekakšnem hodniku, ki vodi do stranišča. Zaradi zimskih temperatur in svežega gorskega zraka smradu res ni bilo čutiti. Vendar Tomaža ta predlog ni navdušil. Na zemljevidu je nedaleč stran vrisan pastirski stan, zato se je odločil, da bo šel pogledat.

Čez deset minut se je ves navdušen vrnil: »Tam bomo lahko prenočili!«

Pobrali smo svojo kramo in se podali proti stanu. Prvi pogled nanj je izdal dokaj klavarno stanje: iz snega je gledal le zgornji del tistega, kar je bila nekoč streha. Notranjost je bila do vrha zasuta s snegom, prostora pa je bilo, če bi odstranili ves sneg, komaj za tri.

Zato smo ostanke strehe uporabili le kot nekakšno konstrukcijo, okrog katere smo zazidali naš pravi bivak. Po debeli uri kopanja in zidanja je zadeva res začela dobivati prijaznejšo obliko. Nato smo spet pripravili rušje za Tomaževo ležišče in večerjali.

Po kratkem sprehodu k zasneženemu jezeru smo se hitro zarili v spalne vreče in skušali zaspati.

Premišljujej o svojih dveh sopotnikih, s katerima se spoznavamo na tej turi.

Tomaž je ena sama skromnost glede opreme, hrane in udobja. Smučarsko opremo ima tako, kot so jo imeli naši očetje; prepričan je, da je šotorsko krilo boljše od zvitkov penaste gume, ki ju imava s Franceljnom. Medtem ko s Franceljnom kuhava mleko in polento ter jeva čokolado, on vse ponujeno zavrne. On ima s seboj »špeh« in črn kruh. To dá energijo, trdi. Na celotni turi je jedel v glavnem le slanino. Nikdar se mu ni težko povzpeli naprej in raziskati teren.

Francelj, se mi zdi, je bolj komodne sorte. Kar pri njem občudujem, je samoobvladovanje. Na primer: zjutraj in zvečer vsakemu ponudi po eno napolitanko. Vsak dan. Jaz bi se na njegovem mestu ne mogel obvladati in bi

Zupci (2309 m)

ob splošnem pomanjkanju energije in sladkorja v hipu razdelil in naenkrat pojedel ves zavitek napolitank. On pa nam je ponudil po eno napolitanko ta večer, pa naslednje jutro, pa spet naslednji večer in tako naprej...

Kdo ve, kakšno mnenje sta si onadva ustvarila o meni. Vsekakor smo se ves čas dobro razumeli in sodelovali.

SNĚŽENA IN MEGLENA BREZPOTJA

Zjutraj smo si šele lahko vzeli čas in se razgledali, kje smo pravzaprav: severno in vzhodno stran doline zapirajo veličastne stene Planinice in Bobotovega kuka, ki nosijo enega od osrednjih grebenov Durmitorja. Na jugozahodu se vzpenjajo ne prestrma pobočja Prutaša, točno na jugu pa je Škrčko ždrijelo, preko katerega bomo nadaljevali svojo pot.

Marsikje lahko vidimo zanimivo oblikovane sklade kamnin, ki so tu in tam prav neverjetno zvite in oblikovane, poleg tega pa še različnih barv. Kako zanimiv bi bil film, ki bi dogajanje zadnjih milijonov let skrčil v nekaj minut!

Kot prvi današnji cilj smo si določili Prutaš (2393 m). Med prijetnim vzpenjanjem po njegovih vzhodnih pobočjih smo opazili, da je njegov vrh pravkar zajela megla. Šele sedaj smo zares opazili, da je imela tudi že večina drugih vrhov svoje mokre kape. Ker ne bi radi prišli v meglo, smo na neizrazitem grebenu nekaj časa čakali, da bi se megla razkadila. Vendar je bilo čakanje zaman; prava škoda, saj so ta pobočja kot ustvarjena za turno smučanje.

Spustili smo se proti Škrčkemu ždrijelu in nato južno od njega prečili pobočja proti vzhodu do doline Mliječni do, od koder smo včeraj popoldne krenili proti Škrčkemu jezeru.

Kam pa sedaj?

Oblačnost se je nezadržno širila, vsi vrhovi z višino preko 2200 metrov so že bili v megli. Občasno se je vsula sodra. Tomaž in Francelj bi turo rada zaključila s spustom proti jugu do ceste, ki vodi po južnih obronkih

Durmitorja. Predlagal sem, da bi se vendarle poskusili povzpeti vsaj še do krnice Zeleni vir, kjer je poleti lepo visokogorsko jezero. Po hitro pripravljenem kosilu smo se res odpravili navzgor. Skrbi so bile odveč: orientacija v ozki dolini ni bila zahtevna. Če bi se vreme še poslabšalo, bi se na smučeh lahko hitro umaknili.

Po treh dneh hoje smo se, kot kaže, že dodobra navadili težkih nahrbtnikov. Zato je bilo vzpenjanje proti vznožju Zupcev, ki so se občasno skoraj grozljivo prikazali iz megle desno nad našimi glavami, pravi užitek. Kot grah debela sodra je občasno prasketala po nahrbtnikih in vetrovkah. A vendar so bili nekateri predeli neba svetlejši, tako da smo le upali, da poslabšanje vremena ne bo dolgotrajno. In tako smo kmalu, čeprav na to spodaj skoraj nisem upal računati, prispeli na Trojni prevoj (2245 m).

Spet smo se znašli v samem osrčju durmitorskih gorá. Ne premočan veter in megle so skrbele za stalno dogajanje. Čudovit bi bil polurni vzpon na Bandijerno (2409 m), a za to je bilo vreme le preveč nezanesljivo.

Od tod se dobro vidijo tudi vzhodni durmitorski vrhovi. Računali smo, da se bomo na katerega od njih povzpeli naslednji dan.

SREČANJE S STARIM ZNANČEM

Kako prijetno je potovati po teh gorah! Zdi se mi kot Julijske Alpe v merilu 1:3. Kljub ugledni višini (do 2500 m) so se mi zdele razdalje nekako majhne; človek ima občutek, da v enem dnevu naredi zelo dolgo pot. Za vsakim vogalom se pokaže nekaj novega. Hoja je zato izredno pestra, gore pa niso videti nič manj mogočne.

Sredi premišljevanj sem na sedlu opazil, da sem ostal sam. Prijateljema veter ni bil všeč, zato sta se po zložnem pobočju spustila na drugo stran. Hitro sem odsmučal za njima, saj sploh še nismo bili dogovorjeni, kam točno smo namenjeni. Ujel sem ju šele daleč spodaj v Zeleni lokvi.

Imeli smo dve možnosti: ena je spust do planine Lokvi- 163

ce, kjer bi bivakirali v pastirskem stanu in se priključili na pot izpred treh dni. Odločili smo se za drugo, čeprav bolj naporno možnost: vzpeli se bomo nazaj gor na sedlo Mala Previja in se od tam spustili v dolino Velike Kalice. Tam je alpinistični bivak, ki bo dobro izhodišče za jutrišnje turo.

Vzpon na sedlo je bil zelo strm, a na srečo ne predolg. Najpametneje se ga je lotil Tomaž, ko si je privezal de-reze, smuči pa pripel na nahrbtnik.

S sedla Mala Previja se nam je odprl lep pogled proti severovzhodu: skozi luknjo v oblakih smo videli s soncem obsijani Žabljak, prikazali pa so se tudi robovi skrivnostnega kanjona reke Tare.

Sledilo je še prijetno prečenje pobočij v danes že četrto zelo lepo dolino. Bivak smo hitro našli, saj je do njega vodila gaz. Torej nocoj ne bomo sami.

Na veliko presenečenje sem tu naletel na svojega starega znanca, s katerim smo se pred leti potepali po turških gorah; to je **Pele Zoltan** iz Novega Sada. Tudi njemu so ti hribi všeč in namerava v naslednjih dneh opraviti nekaj vzponov.

Prav nič se ni spremenil. Kadar prevzame besedo, dru-

gi ne pridejo blizu. S Franceljnom sva se na tihem jezila, Tomaž pa je z zanimanjem poslušal o njegovih gorskih dogodivščinah.

Francelj nam je zvečer, vestno kot vedno, razdelil večerni obrok napolitank in spravili smo se k počitku. Bivak je majhen, a domiselno oblikovan. Udobno smo spali vse do zgodnjih jutranjih ur, ko so prišli še drugi planinci.

Ponoči je dolino napolnila gosta megla, zato se nam zjutraj ni bilo težko odločiti, da bomo naše gorsko potepanje počasi zaključili. Zaradi megle smo se sprva morali orientirati le s kompasom.

Nižje, na gozdni meji, megle ni bilo več. Po eni uri spušta skozi gozd smo se spet znašli pri Crnem jezeru, od koder smo pred nekaj več kot tremi dnevi krenili na pot.

***

Turo po zasneženem Durmitorju smo od 29. 4. do 2. 5. 1985 opravili Francelj Mikelj, Tomaž Rozman in Andrej Primc. Pričujoči zapis je nastal ob vedno prisotni želji, da bi Balkan in gore na njem spet čimprej postale varne za vse ljudi in tudi za planince ter druge ljubitelje narave.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

RASTLINSTVO NAŠIH GORA

VLADO RAVNIK

»Redko se zgodi, da je v eni osebi združena zmožnost strokovnjaka in umetnika. Srečno je torej naključje, da se je avtor knjige »Rastlinstvo naših gora«, upokojeni univerzitetni profesor za botaniko **dr. Vlado Ravnik**, po večletnih pripravah odločil izdati edinstven izbor alpskega rastlinstva, ki s svojim pisanim cvetjem vzbuja veselje in radovednost obiskovalcev našega vsestransko zanimivega gorskega sveta. Izraz edinstven je uporabljen namerno, ker je avtor vsako rastlinsko vrsto, prikazano v tej publikaciji, nabral na njenem naravnem rastišču in jo takoj zatem doma skiciral in izdelal v akvarelni tehniki. Do podrobnosti poznavajoč zunanjo oblikovanost posameznih vrst in z nezmotljivim občutkom za njihove barvne odtenke, zlasti v cvetovih, jih je prikazal v dovršenem naravnem videzu. Namerno je torej v ospredju njihova prepoznavnost, medtem ko je pripadajoče besedilo (v za avtorja značilnem lapidarnem slogu) namenjeno osnovnemu opisu, rastiščnim razmeram, razširjenosti, morebitnim posebnostim ipd. Velikost rastlin je po potrebi v nekaterih primerih pomanjšana, drugod povečana, naravna velikost je razvidna iz besedila opisa.

Ravnikova Ikonografija (podnaslov te knjige je Ikonografija rastlin Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alp ter Karavank; op. ur.), prvo domače izvorno delo te vrste, je v prvi vrsti namenjena predstavitvi in spoznavanju okrog 180 značilnih rastlinskih vrst naših jugovzhodnih apneninskih Alp, ki rastejo predvsem v subalpinskem in visokogorskem pasu, deloma tudi nižje. Med njimi

Prof. dr.
Vlado Ravnik
Foto: Stane Klemenc

prevladujejo splošno razširjene vrste, nekaj pa je tudi endemičnih, katerih areal je omejen le na naš prostor. Izvrstni akvareli ne omogočajo zgolj spoznavanja prikazanih rastlinskih vrst v naravi, temveč vzbujajo že sami po sebi visok estetski užitek.«

To je v uvodu Ravnikove knjige napisal **prof. dr. Ernest Mayer**; če bi bil pesnik ali novinar, bi to lepo knjigo zavil v mnogo bolj rožnat papir. Zato naj tem predstavitevni besedam dodamo še nekaj svojih.

Dr. Vlado Ravnik je mož, ki je bil vse življenje dobesedno v rožicah: najprej jih je študiral, potem jih je približeval univerzitetnim slušateljem, kadarkoli je le mogel, jih je vmes ves čas iskal v naravi, pogosto jih je še nosil

domov, da jih je (spet dobesedno) ovekovečil na papirju in so ostale popolnoma take, kot so bile v času najlepšega cvetenja. Samo vonjav jim ni mogel vdahniti, ko jih je pripravil za večno cvetenje. Zdaj je Tehniška založba Slovenije izdala knjigo »Rastlinstvo naših gora« s podnaslovom »ikonografija rastlin Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alp ter Karavank«, v kateri je predstavljenih 180 gorskih rož, kot jih je narisal univerzitetni profesor v pokoju dr. Vlado Ravnik iz Kranja. Do vsake podrobnosti je narisana vsaka od njih, do vsake dlačice na listu in vsakega prašnika v cvetu.

Vse svoje življenje je bil botanik: leta 1953 je diplomiral na ljubljanski naravoslovni fakulteti, deset let pozneje doktoriral in bil do leta 1994 profesor za botaniko na biotehniški fakulteti v Ljubljani. Talent za risanje je očitno podedoval po svojem očetu – puškarskem učitelju, ki je ob vsem drugem delu moral na puškina kopita risati in rezbariti lovske prizore. Za te profesorjeve izdelke so se kmalu začeli zanimati predvsem založniki. Tako je že leta 1959 s črno-belimi slikami opremil **Krečičev** Herbarij in dve leti pozneje knjigo *Poznate strupene rastline?*, predlanskim je izšel Mali leksikon botanike z njegovimi slikami, lani pa *Mala flora Slovenije*. Z Ravnikovimi barvnimi ilustracijami sta opremljeni knjigi *Cvetje naših gora*, leta 1994 je izdelal akvarele za prvo serijo slovenskih znamk »Cvetje Slovenije«, lani pa za drugo serijo, »Iglavci«. Njegovo prvo samostojno delo je pred nekaj meseci izdala Tehniška založba Slovenije.

»Postopek je preprost,« nam je pripovedoval dr. Vlado Ravnik. »Vedeti moram, kje rastejo gorske rože in kdaj cvetejo, iti tja gor, jih odtrgati, čim hitreje prnesti v dolino, sestiti za mizo in jih narisati. Ker vem, koliko zmorem, ne odtrgam nikoli več kot pet vrst rož, od vsake po dve, tri rožice, jih položim v škatlo z namočenim šotnim mahom, ki zadržuje vlago, in se kolikor je le mogoče hitro vrnem domov v dolino, kjer se takoj lotim dela. Najprej narišem cvet ene od prinešenih rož in gaobarvam, potem se lotim druge rože in ji narišem cvet, zatem končam prvo rastlino in se lotim tretjega cveta. Za zadnja dva cvetova pogosto že zmanjka časa, ker oveneta in se moram vnovič odpraviti v hribe, da ju naberem in poleg teh dveh za vsak primer še dve drugi roži, če bi mi ostalo kaj časa.« Če ima roža en sam cvet, jo riše približno dva dni, rušje, na primer, je risal 14 dni.

Za risanje gorske flore se je odločil pred leti, »saj imajo že vsi naši sosede take knjige, Slovenci pa je še nismo imeli«. Tako se je pred sedmimi leti sistematično lotil tega dela in ga lani proti koncu leta dokončal. »Vegetacijska doba tega cvetja je kratka, samo kakšnih pet poletnih mesecev, ko sem risal od jutra do večera, vendar vedno le pri dobri dnevni svetlobi, da so barve naravne.« Za svoje delo potrebuje prav malo: več čopičev, tudi take s samo nekaj dlakami, navadne vodne barvice, iz katerih meša ustrezne barve, in lupo, da se mu pokažejo tudi najmanjše dlačice na cvetovih ali listih. Vsako poletje je narisal le 20 do 30 rož in bil kdove kolikokrat v gorah. »Eno poletje sem bil petkrat tik pod

vrhom Bogatina, na vrh pa nisem prišel, ker sem moral z rožami v nahrbtniku vedno dirjati v dolino,« pravi dr. Ravnik.

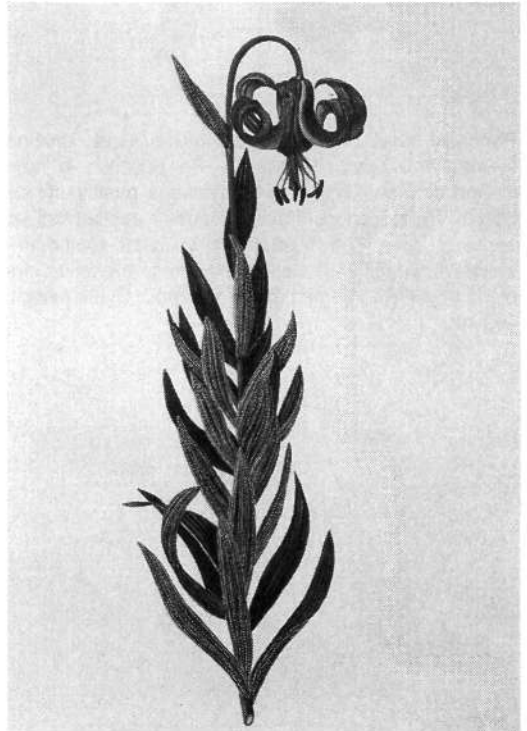
Čeprav nerad dela velike načrte, nam je vendarle zaupal, da mu zdaj rojijo po glavi orhideje; samo slovenskih kukavičnic je 70 vrst (in te bi rad narisal), v Evropi jih je okoli 300, na vsem svetu, predvsem še v tropih, kakšnih 30.000 vrst in še vedno najdejo katero novo.

Dela prof. dr. Vladu Ravniku ne bo zmanjkalo, potrpežljivosti pa tudi ne; kot ga ni njega dni samostanskim bratom, ki so vse življenje prepisovali in krasili dragocene knjige.

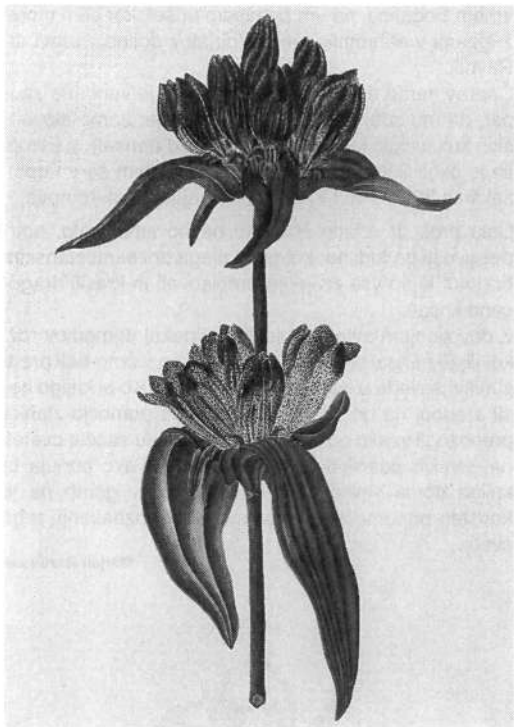
Z dovoljenjem avtorja objavljamo nekaj primerkov rož, kot jih je narisal dr. Vlado Ravnik, ki pa v črno-beli predstavitvi seveda izgubijo svoj barvni čar. Ko bi knjigo nesli s seboj na gorski izlet, bi z njeno pomočjo zlahka prepoznali vsako od rožic, ki bodo kmalu začele cveteti na gorskih pašnikih in med skalami. Tako ponuja ta knjiga doma veliko estetskih užitek, v gorah pa je koristen pripomoček pri natančnem spoznavanju tega sveta.

Marjan Rztresen

***

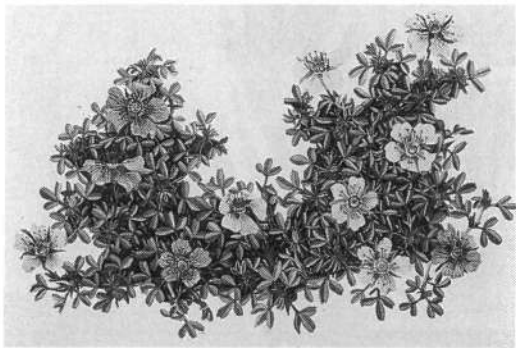

Kranjska lilija (*Lilium carniolicum* Bernh., družina liličevke – *Liliaceae*) raste po gorskih travnikih, kamnitih pobočjih in ob meliščih v montanskem in subalpinskem pasu. Olistano steblo zraste tudi do 1 meter visoko in ima navadno en sam velik cvet, lahko jih je tudi več. Oranžnordeči, včasih tudi rumeni cvetovi, ki neprijetno dišijo, cvetijo v juniju in juliju.

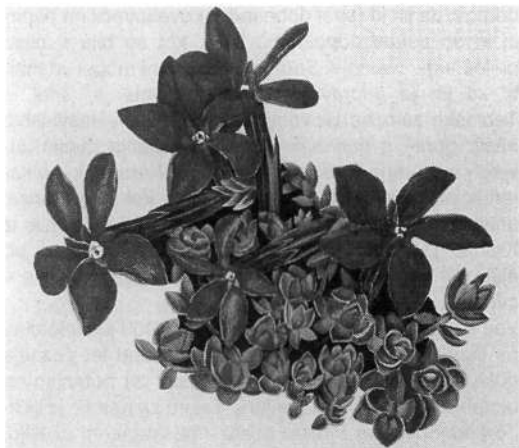

Panonski svišč (*Gentiana pannonica* Scop., družina sviščevke – *Gentianaceae*). – Po pašnikih in med rušjem montanskega in subalpskega pasu raste do 60 cm visoki panonski svišč. Spodnji pecljati listi so elipsasti, zgornji pa nepecljati in suličasti. Motno vinskordeči cvetovi s temnejšimi pikami so na koncu stebra in v zalistjih zgornjih stebelnih listov. Cvetje julija in avgusta.

***

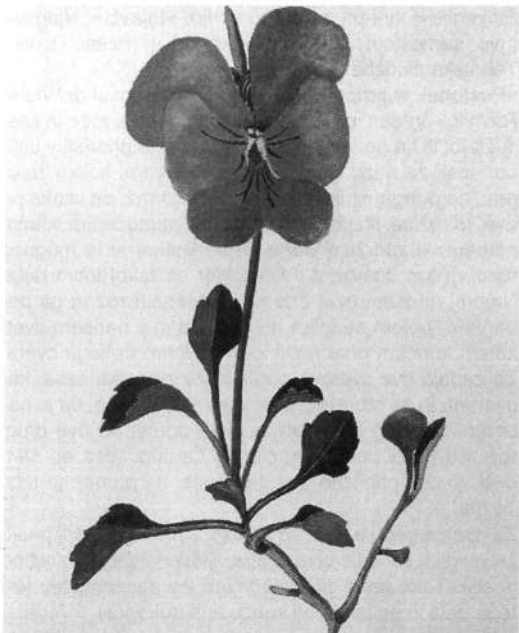

Triglavka roža (*Potentilla nitida* L., družina rožnice – *Rosaceae*) raste predvsem v Julijskih Alpah, redkeje v Kamniško-Savinjskih Alpah in Karavankah. Je blazinska rastlina, gosto srebrosvetleče dlakava, ki raste po skalovju in skalnatih tratah alpskega pasu. Zelo kratka stebelca imajo navadno le po eno bledo- do temno-rožnat cvet, redko je lahko tudi bel. Pritlični listi so trojnati. Cvetje julija in avgusta.

Triglavski svišč (*Gentiana terglouensis* Hacq., družina sviščevke – *Gentianaceae*). – Ime mu je po Triglavu dal botanik B. Hacquet. Rušasta vrsta svišča, ki raste po kamnitih tratah, drobnem grušču in skalnih razpokah alpskega pasu. Listi so lahko jajčasti, elipsasti ali suličasti in se za to vrsto značilno strehasto prekrivajo. Posamezni cvetovi so na nekaj cm visokih stebelcih. Cvetijo julija in avgusta.

***

Zoisova vijolica (*Viola zoysii* Wulf, družina vijoličevke – *Violaceae*). – Ime ima po baronu Karlu Zoisu, ki jo je tudi odkril. Raste po gruščnatih tleh alpskega pasu v Karavankah. Stebelce z enim velikim cvetom zraste do 10 cm visoko. Podoben je cvetu mačeh, kamor Zoisovo vijolico tudi uvrščamo. Od vijolic se loči po razvrstitvi venčnih listov. Spodnji pecljati listi so jajčasti ali okrogli. Cvetje junija in julija.

KAJ VSE SE VIDI IN ZVE V ENEM SAMEM DNEVU OKOLI RATITOVCA

OB ŠTAJNPOHU IN NA ALTEMAVER

DUŠAN ŠKODIČ

Prazna dolina, skožnja prazna cesta, znak obeta ne-prevoznost. Tablo naččenja zob časa, a še stoji, cestno hrbtnico je pregriznil že večkrat in tudi popravljana je bila ravno tolikokrat, pa je uradno vseeno ni. Redki avtomobili izdajo, da neka rešitev vendar obstaja. Ampak ljudje so se te poti v glavnem že odvadili.

Šumenje živahnega Štajnpoha, ki se divje vrtinči in poskakuje po rebrih temnega skrilavca, ki so ga polne strehe vseh starejših človeških stvaritev v raztegnjeni dolini, se pod mostom zaduši v že bolj umirjeni Selščici. Jutro je sveže, svetloba pa bogata kot zelena barva, ki se kot skozi kavni filter preceja skozi mlado bukovno listje. Pomlad je.

Pot je precej široka, skupaj s postarano gostilno toneta v morju spominov na neke stare, boljše čase. Ker je sonce že dokaj visoko, se ponekod izmuzne vse do turkiznih tolmunčkov. Nak, to že ni tista zelena, s katero se bohota Soča ali Sava v zgornjem toku, ampak nekaj popolnoma drugega, kot so nekaj popolnoma drugega tudi imena, ki te spremljajo na tej poti. Pot se zajeda v pobočje Lajtnika, levo, na ono stran Štajnpoha, pa je še ena, preko tisoč metrov visoka kopica po imenu Štoment. Vse skupaj zveni tako staro, obledelo nemško in posuto z debelo plastjo pepela starih časov, da človek kar vonja besede, ki so take, kot da bi jih s »širhaklom izpod šporgeta zbezal«.

TABLA NA OSTANKIH ZIDOVJA

Potem se pride na Ravne. Čeprav so ravne le tam, kjer je človeška roka ravnala, ker se božji ni zdelo vredno in so njive in travniki bolj v hrib kot ne, pa se je lepota strela po okolici kot ješprenj iz prevrnjenega mernika. Pasji lajež že na daleč izda popotnika, ki se počasi skupaj s potjo izvije iz potočne grape, pa potem kar nekako zmanjka tiste široke poti, ki se je še prav dobro ohranila v skalnatih pobočjih, tukaj sredi dišečih, zelenih travnikov pa jo je časovna reka prekrila z muljem pozabe. Visoko zgoraj se belijo pečine Altemavra in Kremanta. Celotna gora je več kilometrov dolga in se vleče v smerih vzhod-zahod, zato so njena južna pobočja tako radodarno obdarovana s sončnim blagom, zato se debela snežna odeja na tej strani prej kot v globoki dolini pod njo naveliča vztrajnosti v božajoči toploti, ki trobenčice ob kolovozu s tako lahkotno vleče na plan, da kar same piskajo, in da Štajnpoh globoko spodaj kot kak mlad pobalin preskakuje po dve kotanji naenkrat in lušči skodle skrilavca, da drsijo dol proti Sori Selščici. In nazadnje zato tudi ni čudno, da so si tu ljudje pred stoletji našli pristan, vasice sežejo tja do 1200 metrov nad morje, pa čeprav se verjetno nihče od njih takrat ni z lahkim srcem podajal v te odročne in od boga pozabljene kraje. Njihovim potomcem se verjetno še danes milo stori, ko pomislijo na svoje prednike, sicer si ne bi

nekateri med njimi omislili celo spominsko ploščo, ki so jo postavili na ostanke nekdanjega zidovja, ob katerega so v teh časih prislonili še počitniško hišico. Komur je zibelka tekla v teh hribih, jih težko pozabi, če pomislim na vse lovce, izletnike in vikendaše, ki se tako radi vračajo sem pod Altemaver. Zato tudi nekaj vrstic na marmorni plošči pove dovolj:

*Ker dvignili so na Tirolskem punt,
pregnan je bil nekoč pod Altemaver
rod trdnih kmetov, njihovih deklin
tu zrasel je mogočen Jauhov grunt.*

***

*Odšel je v večnost Johann, zadnji paver,
nam pustil tu zidovje – in spomin.*

Prav grozljivo je moralo biti tod v trinajstem stoletju, ko jih je freisinška gospoda, ki je razpolagala z ozemljem, kolonizirala in si od njih trdega dela v mogočnih gozdovih in fužinah pustila cingljati zlatnike v nikoli sito mošnjo. Pa so minila stoletja, postarala se je in pomrla freisinška gospoda v taki obliki, kot je bila, postarali so se grunti in ukirvila so se slemena velikih gruntarskih hiš pod pezo neusmiljenega časa in tisočerih opek, odlomljenih v spodnjih skrilolomih, kjer že dolgo niti otroci več ne nabirajo robidnic. Pa saj ravno to je tisto, mladine ni nikjer več...

VRH JE EDEN OD NAJBOLJŠIH RAZGLEDNIKOV

Desno zgoraj, kjer se stranski grebeni primejo za roke z glavnim, je najnižja točka, ki jo je s parkljem odrobil Zlatorog, ko je razočaran zapuščal Julijce, kjer so ga nekoč tako grdo razočarali ljudje in njihova lakota po vsem, kar se sveti. Kje naj bi se sicer umikal, če ne tu čez, preko najvzhodnejšega Julijca! Prehodu rečejo Povden in od tod so pred stoletjem še lahko ugledali iz globoke doline dim, ki se je dvigal iz plavža, rastočega med sivimi strehami. Od tam danes pelje strma asfalt-cesta do Ptovčca, ki se ji marsikdo od obiskovalcev težko odreče. Od tam je na Povden le pol ure, obe poti se tu združita, pa še tista iz Zalega loga se pritepe zraven, da jima ni dolgčas. A s te strani je do križišča vedno dolgčas, če iščeš človeško družbo. Pečevja proti vrhu se rumenijo pod šopki lepega jegliča, svišč modri travnate blazine, le planike so tu proti jugu že precej manjše in se skušajo prikriti v travi – kot zajčki pred lisico.

Vrh je eden od najboljših razglednikov, saj je vse kot na dlani, ker se dviga ravno nekje vmes. Na hribe mislim, a v bližini je še dosti drugih ostankov, ki privabijo radovedne poglede, predvsem ostanki obrambnega sistema Rupnikove linije, ki je potekala ob eni od preteklih meja in ki je v vsej svoji velikopoteznosti zapustila le nekaj kilometrov uporabnih cest in verigo bunkerjev, katerih nastanek dandanes vedno manj staršev še zna

razložiti radovednim dušam, ki jih spremljajo na poti v gore.

Na severno stran se razprostirajo pobočja, kjer pasejo Bohinjci. Najbližje je planina Pečana, ki je v tem času še za kakšen mesec previsoka, da bi po njej odzvanjala pesem neubranih zvoncev. V kotanjah na soncu nenaklonjeni strani se še najde snega za kepanje, resnici na ljubo vsak dan manj, ker vztrajno mezi navzdol proti Bohinju. Nekaj te vode se ujame v sedlu pod vrhom; še pred mesecem, ko je tu zgoraj gospa Zima stala ponožno kot Napoleon pred Moskvo, se je našlo nekaj mularije, ki je prinesla s sabo drsalke in na bajerjih izvajala drsalno revijo. Pa kaj, ko tako na hitro nastopi čas za spremembe! Slavnemu Korzičanu se je še enkrat za kratko uspelo vrniti na oblast, nato vemo, kje je končal, zima pa na srečo vsako leto poskrbi, da nam ni dolgčas, ko pričakamo novi čudež življenja.

Bohinjska veriga proti severozahodu je že nekoliko bolj opredena z belimi jeziki; spodaj oklepa jezero, prekrito z debelo plastjo fine bele megle, da spominja na latvico pravkar pomolzenega mleka, od katerega se še kadi in ščegeta v nosu, Triglav s svojo izbrano visoko družbo pa še preživlja zimske počitnice. Z višino se tudi kalendar kasneje obrača. – Še naprej proti Kremantu lahko občudujem kakovost tedanjega betona na bunkerjih, a kdo bi jih štel tja prek Soriške planine in še dalje, ko pa se je treba obrniti dol, proti dolini, kjer čaka zvesti konjiček!

KOLIKO LJUDI ŽIVI V ZGORNJIH DANJAH

Vasice pod ostenjem so z roba videti kot na letalskem posnetku. Prepad je kar pravi, nima le tistega pravega lišpa, ki pritiče znanim stenam, zato pa je že marsikdo pri stikanju za lepim cvetjem v tem pečevju našel tudi svojo pot iz te *Solzne doline* in si je prvi pušelček že kar sam natrgal. Prezgodaj se tega res ni vredno lotiti.

Tam, kjer se pot spet dotakne terase, na kateri so nanizane vasice, privre na dan tudi voda. Spremeni se v tenke žile, vodeče vse navzdol, pod zelenimi travniki se spletajoče v večje šumenje in življenje polne potočke, ki se šele tik pred hrbti in grebeni odločijo za spust po Danjarski grapi ali po Štajnpohu. Kakorkoli že, do sem cincajo na levo ali desno, tu še ne vedo, da se bodo še pred mostom zbrateli prelili v Selščico.

Prvi zaselek so Zg. Danje. Prava razglednica neke oddaljene kulture: koliko truda človeških rok in znanja nekdanjih mojstrov, ki so postavljali poslopja, zidane strebe topolarjev, pa kapelice in cerkvice, vse s skrilavci prekriti! Stalnih prebivalcev menda skoraj ni.

»A takih, ki so gor čez zimo, misliš?« me vpraša mamica, sedeča na toplem soncu nad veliko škarpo ob stari hiši. Ja, seveda da sem mislil na take; pa je menda kar sama čez zimo tu gori, kjer je njen dom in ji niti ni prav hudo dolgčas, saj vsake toliko kdo gor prične. »Pa še ti pridí kdaj pozimi, boš vsaj videl, kaj se pravi zima!« me povabi brez ovinkarjenja.

Ko se malo pogovoriva o moji poti in ker je vse tako v stilu, jo nazadnje kar pobaram, kako je s priimkom pri hiši. Nisem si ga zapomnil, čisto slovenski je, precej

pogost v dolini in ker še sitnarim, če je še kaj potomcev davnih kolonizirancev, se me le usmili. Včasih se je sama pisala Gaser ali morda Gasser, zapomnil pa sem si prav po naključju, ker je sonce prav lepo pripekalo in me je že nekoliko pestila žeja, da mi je prva in edina asociacija padla ravno na najbolj znano avstrijsko pivo.

Od tod je čez Zabrdno in Torko do prevala Povden okoli pet kilometrov razgledne makadamske ceste, ki sem jo že lani prekolesaril, ko sem iz Prtovča prirnil gorsko kolo na prelaz in jo zašpilil skozi vse vasi.

Ko obljubim, da se še kaj oglasim, se spustim v Spodnje Danje. To pa ni več zaselek, ampak lepa vas. Do nje je makadam, ki ga poredko prizadenejo avtomobilska kolesa, po sredi se nasproti priplazi mlad gad, cesta je dovolj široka za oba, a vseeno spolzi v grmovje, da le še skrivnostno šumenje spominja na nekaj, za kar včasih ne vemo, od česa je, ko zašumi v listju ob poti, da takrat prestrašene duše bolj ali manj pridušeno krikujejo, naposled pa se še prerado izkaže, da je le martinček skočil za kobilico in pognal celega konja v beg. Preko roba za hip ugledam žice smuških naprav na Soriški planini.

ZA TRENUTEK IZTIRJENO KOLO RITMA

Pa mi pogled zastirata dve kupoli: Tonderškofel in Erbelc.

Lepa asfaltna cesta pripelje od Sp. Danj do širše, ki veže dolino preko Soriške planine z Bohinjem. Turizem seže torej do konca asfalta. Asfalt pa pomeni konec turizma za noge v gozdarjih, te pa, če se le da, silijo na bankine, še polne drobnega hrustajočega peska od zimskih posipavanj. Vozim vse do vasi Sorica slalom med rdeče-rumenimi snežnimi koli ob cesti. Parkirana na terasi se koplje v soncu, polja in travniki so namočeni po radodarni zimi in zemlja je že topla in dehteča v rjavo-mokrem lesku, čakajoča na neki klic, ki ji bo sprostil spono, ki jo zavirajo pred prezgodnjim prebujenjem. Kip tu rojenega Ivana Groharja stoji na začetku vasi, ustavljen se je sredi giba, tako kot njegov znameniti *Sejalec*, da se z očmi napije barv, ki jih še vse mrtve drži na slikarski paleti, da jim vdihne dušo, jim dá tisti vonj po sveže pokošeni travi, po medečih sladkih koprivah in svežino nekega poletnega popoldneva po nevihti. Tu je imel tega na pretek.

Sonce se bliža poldnevu in ker se odločim, da sem si zaslužil malo okrepčila po dolgi poti, stopim v vaško gostilno. Po prvih korakih s sonca v zaprt prostor sem napol slep. Vrata tiho zajecijo, ko jih zapiram s staro, debelo kljuko, v prostoru se mi zazdi, da hipoma vse utihne, pogledi, po hitri oceni izključno moški, se nenkrat obrnejo proti vratom, merijo, gledajo, malo pogodrnjajo in se nazadnje skoraj naenkrat tudi obrnejo nazaj k svojim pogovorom, držeč kozarce trdno v dlaneh, da se pod njimi in pod steklenicami na mizah rišejo vlažni temni krogi. Kolo ritma, ki sem ga za trenutek iztiril, se po rahlem opletu vrne v kolesnico, cigaret-ni dim slabega tobaka se v tankih plasteh plazi po prostoru in si bori prevlado v nosu z vonjem po naftalinu, ki se še pozabljen verjetno skriva v prenekaterem žepu.

Večina mož je še od maše in se bodo kmalu odpravili domov k južini, ko bo odbilo. Nedelja je.

V tej moški družbi mi je nerodno naročiti kaj drugega kot pivo, pa še najbolj si ga zaželim, ne da bi se sprenevedal. Ob šanku stojita dva lovca, ki me kmalu povprašata po današnjih poteh. Nekam veliko se jima zdi za *mestnega*, da si toliko naprti za en dan, pa mi po nekaj odgovorjenih vprašanjih le priznata, da niti nisem izgubljen v njihovih hribih, ampak je pa le čudno, ker ves dan brezkoristno prenašam tisti *ruzak* na hrbtu. To je bilo predvsem mnenje starejšega in višjega, ki mu je družbo na klobuku delal košat gamsov čop, da o krivicah ne govorim, toda te je imel tudi mlajši, ki je bil nižje in okrogle postave in mu je družbo delal ob šanku.

LOVSKI POGOVORI

Na hitro sem ocenil, da nista prišla ravno pred kratkim, temveč sta zasedo prestavila na manj naporno lokacijo. Je pa starejši imel okoli vratu obešen nenavadno velik daljnogled, ki ga ves čas ni odložil, kot bi se mu prirasel na vrat; že mene je boled ob pogledu nanj, on pa ga je imela ponosno ovešenega kot ruski veteran svoje kolajne. Ko mu oponesem, da na njegovem mestu ne bi prenašal take teže okoli vratu po hribih, pa se je takoj nasmejal in mlajšemu pomežiknil, češ, glej, kako so tile mestni pametni, ker ne vejo, da takle *rešpetlin* odtehta več kot pol puške.

»Pametneje je noge šparat za potem, ko ga vržeš na pleča in ga moraš odnesti do poti,« je verjetno govoril o gamsu ali srnjaku, »izslediti in tudi videti, kaj ti utegne priti pred *gvér*, pa je treba že prej, da se ne matraš za kakšnega kruljavca. Za take so dobri tudi pripravniki, a ne?« se je obrnil k mlajšemu, ki verjetno ni bil več pripravnik, zaradi tistega čopa pa, ki je stari z njim tako opletal, ko je govoril, njemu pa ga očitno še ni uspelo dobiti, se je opazki bolj kisló nasmejal. V lovsko etiko in kar je v zvezi z njo se nisem hotel spuščati, pa tudi ne spoznam se dosti, le za daljnogled sem ga prosil, če mi ga da malo v roke. Bil je v resnici še mnogo težji, kot je bil videti, štorast sovjetski »Zrak« z osemnajstkratno povečavo, ki je svoj čas moral stati majhno premoženje. Oba sta me tako gledala, kaj bom rekel, da niti nisem smel omeniti, da je danes na trgu kaj lažjega in priročnejšega. Predvsem sem pohvalil povečavo oziroma osemnajstkratno približanje, kar je morda pravilneje.

»Oboje ima najboljše,« si sploh ni pustil skrčiti dveh kvalitet v eno. Ko sem omenil, da je to pravzaprav isto, pa mi je kar na hitro razložil, kako se stari jager bolje spozna na daljnogled od mestnih škricev.

»Zdaj ti bom povedal, kako ta *rešpetlin* približa! Ko sva bila z Ivanom,« pokazal je na mlajšega, »prejšnji mesec na jagi spodaj pod Štodlerjevo senožetjo, me je opozoril, da se spodaj na robu gmajne nekaj premika. Kaj morem, oči ima mlajše, prej je nekaj zaznal, celo razločil je, da je na robu verjetno srna ali srnjak, ki ovohava zrak, a če sva hotela ugotoviti, ali je rogáto ali nerogáto, sem moral pogledati skozi tole reč. No, pa sem se malo uštel, ker je bilo do roba le dobrih štiristo

metrov, zato je srnjaka tale *rešpetlin* tako približal, da sva morala kar nazaj pogledat, če sva hotela videti, kaj je pred nama!« – Seveda sem se moral tej lovski smejeti skupaj z njima, a očitno mi je bil dolžan še eno razlago.

HRIBI VEDNO BOLJ RASTEJO

»Kar se pa povečave tiče, pa kar njega vprašaj, je bil tudi zraven danes zjutraj, ko sva šla malo po ogledih. Ivan ima že malo ocfane krivce na klobuku, pa me je prosil, če grem z njim. Kaj pa je meni zalésti žival, ki poznam gmajno bolj kot lisica gruntarske kurnike ali pa naš oštir svojo klet! Peljal sem ga tja, kjer je bil krasen ruševce; čepel je na nizkem borovcu, kot bi spal, čakal kakor pečena raca, da jo gospodinja vzame iz *róra*, ko se je tale začel nekaj obotavljati, da ne ve, če se ga splača snéti, ker ni verjel, da se spoznam na ruševce. Hotel je *rešpetlin*, pa sem mu ga dal, naj si še on pogleda, kar sem jaz že itak vedel. Pa je pogledal skozenj, ruševca je povečalo, da bi mu lahko preštel vse perje in še kocine, če bi jih imel, a kaj, ko tista veja pod njim ni več vzdržala takega ptiča, hrěsknilo je, ko se je zlomila in splašena žival je jadrno odletela z vsem perjem vred, tále pa je ostal z ocfanim, saj vidiš!« je kazal na Ivanov klobuk, ta pa je le s požrtim smehom v grlu prikimal, kot bi prikimal kakšen pripravnik njemu, ki bi bil starejši in bi mu pomagal lagati.

Za razlago sem se zahvalil, pivo pa sem moral plačati.

V Malo Pišnico pojdiva

DUŠAN ŠKODIČ

*Koj za Jasno, desno silnega korita,
Male Pišnice dolina res je skrita,
potke vanjo vse posute,
korak zastaja – kaj ga žene v takšne rute?*

*Smreke so visoke kakor gotski turni,
senca hladna, vonj opojni,
tam pod lovsko kočó spečo
je razkošje piti vodo žuborečo.*

*Kje sta Kekec in Tinkara,
kje Bedanc, kje Pehta baba?
Ni nikogar, polna le miru, tišine dične –
je to dolina, kjer so pravljice resnične?*

*Le na koncu te doline,
kjer se skala vzpne v višine,
delavnica je za spomine,
slap z višine, mavrica, ki v soncu ne premine.*

*Pojdiva tja v konec te doline,
tam, kjer mavrica ne mine,
tam na blazinah maha
bova lahko sanjarila brez daha!*

Cesta proti Podroštu se vleče v mnogih ovinkih, okolico si lahko mirno ogledujem s ceste, ki počasi in zanesljivo tone proti belim prodrom, ki izdajajo strugo plitve Selščice. Hribi na nasprotni strani vedno bolj rastejo, zaobljeni in plečati Blegoš ali Blégaš, kot mu tukaj rečejo, se koplje v toplih barvah, dolge, že od daleč vidne v pobočja urezane ceste ga prečijo v kilometrskih ključih. V časih, ko je **Ivan Tavčar**, doma z druge strani hriba, v cvetju svoje jeseni gnal zaljubljeno in nesojeno mu **Presečnikovo Meto** tja gor, tam še ni bilo najti bunkerjev in vojaških cest, je pa v travi še našel zaspalne zvezdice, majhne planike, ki so že malo zelenkaste

in z redkimi dlačicami občasno rasle na robu škofjeloškega hribovja.

Spodaj v Podroštu me sprejme šumenje Štajnpoha, ki se pod mostičkom zliva v svojo pozabo. Ko sedam v konjička, premišljam o potoku s tem imenom. Štajnpoh bo nekaj takega kot Kamniti potok, po njem se sicer ne vali kamenje v pravem smislu, a tudi s tem najdem neko povezavo – ansambel *Rolling Stones* (Kotaleče se kamenje) in njihova uspešnica, ki jo s kaseto ravno vstavim v aparat: *I can't get no, satisfaction*, se zasliši iz zvočnikov.

Jaz sem danes dobil svoje zadovoljstvo. Na Ratitovcu.

DVAJSET LET POZNEJE SEM PO ZNANIH GORAH ISKAL ISTE POTI IN ISTE SMERI

JUŽNI RAZ SKUTE

MILAN VOŠANK

Leto 1979 mi je na moji planinsko-alpinistični poti ostalo v raznolikem, predvsem pa dovolj lepem spominu. Tedaj sem se prijavil in bil izbran v slovensko alpinistično odpravo v Južni Pamiir in Fanske gore, pa mi zaradi spleta okoliščin ta pot ni bila dana. Absolventu ljubljanske Pedagoške akademije, preživljajočemu se s priložnostnimi deli, mi ni uspelo zbrati denarja za doplačilo ob udeležbi na odpravi v Sovjetsko zvezo. Domači alpinistični odsek me ni podprl in navkljub moralni podpori ter prizadevanju Aleša, tedanjega načelnika KOTG, je tako hoteno potovanje ostalo zame kakor neki daljni up.

Spominjam se tistega večera zadnje odločitve – in razočaranja. Na poti domov mi je sijala luna in tam čez sta bili Uršlja gora in Peca. Zagledan v ti svoji gori sem zaznal v sebi silno voljo po novih doživetjih ter hkrati že odganjal iz sebe za tedaj kar načeto moralo.

Iztekala se je s snegom bogata zima, ko sem po nekaj vzponih po zasneženih grapah v Grintovcih spoznaval turne smuke v gorah nad Pokljuko in Komno, razcvetena v igred pa je že vabila v skale. Dneve v Ljubljani sem imel zapolnjene z delom in učenjem, kjer pa se je vedno moral najti čas za vadbo v stenah Turnca in na zidovih grajskih Šanc. Večeri, ti so bili za dekleta ali za gostilno Rio, za vesela druženja z alpinisti, umetniki in boemi. Konec tedna pa ali k domačim in prijateljem na Koroško, ali pa v gore. Že zadnji zimski dnevi so nas vabili proti morju, v Glinščico, potem pa so poti že zavile k večjim stenam. Izbiral sem plezalne smeri srednjih težav, čemur so sledili zahtevnejši vzponi. Stara smer v Ospu z Davorinom, Mosoraška z Rokom in Klin z Marčo v Paklenici, Železničarska 20 v Kleku z Janezom, Anceljnova v Stenarju, Steber Šit in Kovinarska v Mojstrovki z Davorinom, Študentska v Raduhi z Vojcem... Sredi poletja smo postavili šotore pod Mont Blancom, kjer sva z Davorinom skušala strmine modrega ledu v Trioletu ter granit po Bonattijevih sledih v Druju. Tudi septembrsko sonce nam še ni pustilo mirovati. Z Ro-

kom se naveževa pod razom Turna Gamsove matere ter se razživiva v dolomitskih stolpih Torre Venezia in Torre Trieste. Potemtakem se ni čuditi: ko sem se vrnil k študiju v Ljubljano, sem bil od vseh vandranj po gorah še naprej nemiren ter sem se le stežka privajal na zbrano delo, zato pa ob popoldnevih kar prerad zbežal v skale Turnca. Dokler ni prišla barvita poznooktobrska jesen pod modrim nebom in v njo v meni tisto neustavljivo hrepenenje po gorah, po stenah. V Virensovo smer v Koglu ter južni raz Skute sem se namenil.

V staro popotno beležnico sem takrat zapisal: »Ta dan nisem potreboval soplezalca, vrvi, klinov, vponk, le plezalke na nogah ter moč uigranih rok in vajenih gibov telesa, združenih s srcem in dušo v skupno iskanje po steni. V igro na gori, ta čudoviti ples strasti. Bil sem kakor gol: le gora, in jaz... in samota!

Po teh vzponih in po tej beri doživetij v gorah pa: dovolj je bilo za leto 1979. Zroč konec novembra z zasnežene domače Uršlje gore sem v sebi zaznal vrelec prijetnega veselja. Pri lesenem križu sem tiho zmollil zahvalo, zroč čez Peco, Raduho in Olševo tja na bele Grintovce in ostrorobo Košuto.«

MEDIGRA LET

Plezanje po južnem razu Skute mi je ostalo in ostajalo v spominu. Vedno znova sem podoživljal ta samotni vzpon ter v stari beležnici brskal po vrsticah: Počasi sem se vzpenjal po zračnem razu, previdno tipal po skali višje in višje, ker tu ni smelo biti napake, v meni pa je igrala glasba tihe sreče. Čutil sem, kako se mi v prsih in v glavi prebujajo vihar, kako mi hočejo zarohneti čustva, da bi kar poletel. Toda krotil sem to vzburjenje v sebi, dokler nisem izplezal iznad globin na varne grušče pod vrhom Skute. In tedaj: prepustil sem se toku, da me je svobodno odnesel, pustil, da je glasba v meni zaigrala na vso moč in na ves glas, začutil v sebi pretok tiste energije, tisto omotico na poti k višku doživetja v igri. Do orgazma. Da sem zakričal in zavriskal med samotne gore – in pijano odtaval proti vrhu Skute.

Zato: hotel sem se, vsaj enkrat spet, vrniti v to steno, v ta raz, v to piramido izklesanih linij nad zatrepom doline

Majhen popotnik v močnem svetlu gora: pod južnim razom Skute.

Foto: Marjan Turšič

Kamniške Bistrice. Hotel, a je življenje hitelo svoja pota naprej. Prinašalo s sabo nova doživetja in spoznanja, veselja, neveselja... Kar pa mi ni moglo vzeti lepote zagledanosti v gore. Vsaka pot na vrhove je zame vedno znova – kot praznik.

Že sva z Janezom preplezala Virensovo smer v Koglu in hitela čez trave pod Skuto, a neki vrag je bil na poti, da sva obrnila. Vzpenjal sem se na Skuto od vzhoda in zahoda, hodil po kamniti dolini tja pod Štruco in Dolgi hrbet, ko je zgoraj, južni raz, spet sončen, drzno lep in kot vedno nad vse mikaven v svoji strmi izpostavljenosti, vabil. Kako vabil! Pa so morala miniti leta.

DVAJSET LET KASNEJE

Leto 1999 se je pričelo kot običajno. Vsakodnevne obveznosti, skrbi in veselja. Zgodba pa se je vendarle navezovala na leto 1979, ko se je tudi tokrat iztekala s snegom bogata zima, le da zame sedaj nekolikanj drugače. Z veliko družinskega alpskega smučanja, doživetja zase pa sem iskal še na tekaških smučeh in na pomlad v turnem smučanju.

Na pomlad se, da, kot že leta dolgo, z veliko zavzetostjo preganjam na gorskem biciklu. In tam so še skale. S preselitvijo na Notranjsko sem začel spoznavati nemirni svet kraške narave; iskal sem in našel trdne pečine v gozdovih ob Cerkniškem jezeru, ki so v letih postajale moje pribežališče za tisto samosvoje plesno veselje, poigravanje na stopih in oprimkih nekaj metrov nad tlemi. Zdaj še prav rad priznam: velik del tega veselja mi je navdihovalo tudi plezalsko navdušenje moje mlajše hčerke Ane. Pa Marjana, pogostega sopotnika na planinskih poteh.

Tako je v pomladi začeta zgodba '99 prav spontano dobila svoje nadaljevanje na začetku poletja: z Marjanom sva v zgodnjem jutru pod Koglom, ob vstopu v Virensovo smer. Počasi, tekoče sva se vzpela čez to zanimivo smer četrte težavnostne stopnje. Zgoraj na grebenu pa – spet se je tam skrival neki vrag, hudir v obliki goste oblačne megle, da sva že pred poldnem

opustila misel na vzpon po južnem razu Skute. Bilo mi je kar prav: moreča sivina naokrog po grebenih, zastrta svetloba in razgledi, vse to me je delalo v duši okornega, ob vzponu ni znalo prav zapeti v meni. Preveč sem gorniškega poeta, premalo samo skalnega tehnika. Nedo dolgo zatem odpotujemo tri družine na morje. Dalmacija. Starigrad. Paklenica. Zame in za prijatelje je to tudi kot oživiljanje spominov, vračanje na dobre, stare poti; saj, kolikokrat smo romali v ta prelepi kanjon! Tokrat je bilo vse drugače: naselili smo se v hotelu (kar bi v tistih predletnih časih bilo skorajda kakor oskrunjenje našega vandrovskega alpinističnega življenja, kjer je bilo edino bivališče majhen šotor ali pa samo spalna vreča, kuhinja pa gorilnik z eno posodo) ob obali, veselo zahajali na plažo, igrali zadovoljne turiste. Prav noben se ni pritoževal. le čemu, samo... Da, seveda, samo, kakopak: tam zadaj, takoj za zadnjimi hišami Starigrada, tam je bil Velebit, vrhovi in grebeni, bele stene Paklenice. Prehodili smo slikovito pot iz Velike v Malo Paklenico, sredi popoldnevov pa se je v plezalskem delu naše družbe vedno znova prebujal nemir. Z Janetom, Francem in Andrejem, preostale pa nam je nekajkrat le uspelo zvabiti zraven kot gledalce ali pa morda zaradi kopanja v bistrim slapovitih tolmunih potoka Paklenice, smo dan za dnem v kanjonu plezali kratke športne smeri četrte, pete in šeste težavnostne stopnje. To niso bili več časi svobodnega taborjenja pod stenami Velike Paklenice, a so bili prav tako in drugače lepi: pokazati se najmlajšim iz svojih družin nepozabne poti, gore in stene svoje mladosti.

JUŽNI RAZ SKUTE

Ob vrnitvi z morja me je kar nosilo. V gore, v stene, nemudoma je bilo treba na pot! In prijatelj Marjan kakor da je videl ta nemir v meni – spet je bil pripravljen deliti z menoj moja gorniška hotenja. Po dvajsetih letih spet – južni raz Skute.

Zgodba nastaja. Trda noč je še, ko neslišno hitim po 171

Majhen popotnik v mogočnem svetu gora: v izstopnih platih Vzhodne smeri v Mali Rinki, spodaj Okrešelj.

domači hiši ter prav potihno zapiram vrata, da ja ne bi koga prebudil. Nato pa vožnja pod gore, ko se tesnoba pričakovanja po slabo prespani noči razgublja v pogovorih z Marjanom. Tam daleč od vzhoda se že komaj opazno razširja zarja na vrhove Grintovcev, dokler v Kamniški Bistrici ne zastaneva ob pogledu na sveto Skuto.

Po prijetno speljani stezici v gozdu nad Koncem je zahtelo, že kar vroče, in šele ko prestopiva Mali Hudi graben ter prideva na plano, med razcvetene dišeče trave Gamsovega skreta, sproščeneje, polneje zadihava. Že je tu ostenje Kogla in tista poševna polica, ki naju pripelje na strme trave proti Skuti. Naglo se vzpenjava po komajda še zaznavni poti, dokler nisva tam. Pred pričakovano podobo na meliščih pod južno steno, pod najinim razom. Kolikokrat sem že videl in postal pred to sliko, pa me vedno znova razveseli in preseneti z resnično drzno oblikovanostjo svojega pečevja.

Danes je tako lep poletni dan: modro nebo, sonce, sinja svetloba, svetle jasne barve, gore, mir in samota. Dan, ki ga v gorah ne dočakaš vedno. Ob veliki skali kraj označene poti čez Sleme se napraviva v plezalca. Sproščenost zaznavam v sebi, pa vendar tudi nekaj tistega znanega prikritega strahu pred vstopom v steno. Marjana nočem spraševati o počutju, preveč je še zaposlen s svojim mobilnim telefonom in s svojimi ženskami. Pričakovanje vzpona pač doživljava vsak po svoje.

Iščem po velikem ostenju: da je minilo že dvajset let! Dvajset let po južnem razu. No, vmes so bile še druge zgodbe s te gore. Planinske in alpinistične. Moja starejša hči Urška je bila pred prvim rojstnim dnevom, ko smo v troje, z Igorjem in Bogdanom, plezali sosednjo, nekaj težjo, prav tako zelo lepo smer Čez plošče.

In v Urškinem tretjem letu sva z Janezom zraven, v Štruci, v Treh svedrovcih, še enkrat spoznavala težave ekstremnega plezanja. A danes naj govorim le o teh dvajsetih letih kasneje. Letih, ki so pač krepko zaznamovala moje življenje. In obličje. Družinski človek,

graditelj hiše, ki vsa ta leta vdano hodi v službo in vdanu prenaša vse lepo in manj lepo vsakdana v skupnosti s tremi dekleti. Pa lasje na glavi so se nekam razredčili ter v križu in v kolenih že rado zaboli... Toda v globinah duše, tam pa sem še zmeraj tisti stari, razigrani, z večnim hrepenenjem po gorah, novih poteh, doživetjih... Tisti kot v dobrih, starih študentskih časih, ki vzame nahrbtnik in gre. Samo da ga sedaj prav zmeraj, ko bi to hotel, res ne zmorem vzeti. Mar nisem že prej neke zapisal, da je zato vsaka nova pot med vrhove vedno znova kot praznik?

Po široki gredi z Marjanom splezava do raza in še malo na levo, do vznožja, do vstopa v najbolj strm del najine smeri.

Prijatelj se zavaruje na dveh klinih, sam kot prvi vstopam v osrednje dejanje najine igre. Pogled po steni mi razkriva navpično razčlenjenost, izrazit naravni prehod med previsi. Počutim se zbrano, pripravljeno, morda kar nekam svečano, ko previdno, počasi, spoštuječe zatipam po trdni skali. Oprimki, stopi, prvi stari rjavi varovalni klini – ostenje me kar samo vodi. V meni se razblinjajo še zadnji dvomi. Začutim: saj plezam kot v svojih najboljših alpinističnih letih! Spodaj nekje za robom pa je že razoznal Marjan, kako je tu zgoraj. Tu zgoraj, kjer že izplezam v nekolikanj položnejši svet, prav primeren za počitek in stojišče.

Povzemam vrv in kot da čutim gibe soplezalca, ki me sprašuje: Kje pa sedaj naprej, kod si vendar plezal? Pa so le neke besede, le neko hrabrenje, ko mu vrv kaže pot, dokler ni razveseljen pri meni. Izbrana smer in plezanje ga navdušujeta. Veselim se z njim, vem, vsaj slutim, kaj doživlja. Enakih let sva, toda medtem ko on v stene šele vstopa, se sam vračam. Še do pred nekaj leti je bil Marjan pravi zbiralec modrih znanih vrhov okrog Triglava, nakar sva se srečala in nadaljevala skupaj. Sledil mi je po samotnih odmaknjenih poteh, pa z gorskim biciklom in turnimi smučmi, dokler nisva obstala še pod visokimi stenami. Spoznanje prijatelja in

njegovo sprejemanje gorniške drugačnosti je tudi meni v prijetno zadoščenje.

NA VRHU STENE VZVALOVE ČUSTVA

Da, tudi zato se sedaj na stojišču v južnem razu Skute iskreno radostim z njim; vendar sva še v steni, pred nama je še dolga in strma pot. Še moram znati v sebi prikrievati preglasno veselje ob plezanju, ko preizkušaje vsak oprimek, stop in varnost starega klina, preden vpenem vrh, nadaljujem vzpenjanje po plitvem žlebu in desno za rob do ozke, izpostavljene, precej gladke zajede strmo navzgor v kot. Tu so zabiti trije klini. Sedaj se v meni zavrti film, film za tistih dvajset let nazaj. Do slik, ko sem tod plezal sam. Veliko teh podob se mi je izgubilo iz spomina, toda tega kota s tremi klini vrhu zajede, ne, tega pa nisem pozabil. Kako sem takrat brez soplezalca, vrvi, klinov, vponk, ko je bila le gora in jaz s svojo samoto – kako sem tu zastal! Sprva, kot da sem nemočen, kot da ne vidim, ne najdem več poti naprej. Pa je bilo v tej igri vse le za kratko, kakor v predah. Kakor danes, ko moram spet poiskati, se razgledati, da uvidim, kako me smer iz kota vodi tja na desno, na bok, do nekakšnega stebrička, do lepe odprte strme stene, po kateri prav počasi med nekaj klini priplezam nazaj na raz.

Razživim se v vzpenjanju, v iskanju po gori, in nekaj rahle krušljivosti me prisili k še večji zbranosti. V mislih mi je sedaj le stena, ves preostali svet pa – saj je, ampak nekje daleč in drugje. Saj, v tem je najbrž lepota tega doživljanja: da te gora nekako zajame, posvoji, postaneš del nje... Seveda z vsem dolžnim spoštovanjem obiskovalca. Sam se vedno znova vsaj skušam zavedati, kaj sem v svoji gorečnosti gornika: le majhen popotnik v tem mogočnem, hladnem, da, tudi še kako krutem svetu. Ob vseh izvirih lepote narave in doživetij so mi gore znale pokazati še ono svojo drugo podobo. Tega si pač ne upam pozabiti.

Marjan se povzpne do mene, še naprej glasen in vesel vzpona. Izmenjava plezalno opremo. Z raza spet prestopim v desno, spet v odprto in dokaj izpostavljeno steno, dokler se v loku ne pričnem vračati nazaj na greben, kjer največje težave četrte stopnje prav polahko prehajajo v nekaj lažje skale. Razgledi so vse širnejši in daljni, zgoraj, čeprav še visoko, pa že slutiva vršna pobočja. Čez globok graben naju pozdravljajo planinci, ki se po jeklenicah nad Strežo vzpenjajo z Malih podov na Skuto, ko čez zmerno strme plošče nadaljujeva vzpon skozi žleb do zadnjih največjih strmin. Za poslednji težji raztežaj se odločim zapustiti raz in poiskati prehod v steni zraven, na desni, skozi kamin. Tu, v senci, je skala kar nenadoma drugačna, hladna, vlažna. Narediva dobro varovanje na Marjanovem stojišču, preden začnem sila počasi in previdno plezati naprej. Zagledam dva klina visoko, kar previsoko zgoraj v previsnem kotu. Gora naju pač še ne namerava kar tako zlahka izpustiti tja do sončnih toplih grebenov le malo tam zgoraj. Pa saj gre! Vendar prav hvaležno pobožam oba velika rjava klina, ko vpenjam vrh. Izhod iz tega nerodnega kota je le v levo: precej gladko, mokro, še

drobno krušljivo je. Teh težav pod vrhom Skute nisem več pričakoval, toda treba je varno naprej. Že od daleč in globoko spodaj čutim na sebi pogled prijatelja, ko iščem in tipam izpod previsa oster raz. Najdem majhne oprime in stope, nekaj hitrih preprijemov – in sem čez. In sem tam. V globokem, skorajda navpičnem, lepo razčlenjenem kaminu. Plezam, spet se bolj sproščeno razživim in potem je vendar tisti sončni greben, ta prijetna toplota med velikimi, kakor bolvani nametanimi skalami. Odvržem nahrbtnik in prepoteno čelado ter zavriskam. Zapôjem, tako veselo vzvalové čustva skožme. Ta glasba sreče, ki prebujata v prsih in v glavi vihar, kot sem tedaj, po tistem samotnem vzponu pred dvajsetimi leti, zapisal v staro popotno beležnico. In že vpijem Marjanu: Zunaj najtežjega sva! Vrh sprva povzemam počasi, v sunkih, ko vem, sedaj je v tistem krušljivem kotu, pri tistih dveh klinih. In ko vem, da bo spet vprašal, kod sem vendar plezal, kje naj gre naprej; in je vprašal, pa hkrati že izplezal v kamin.

Pred dvajsetimi leti sem na tem grebenu, tako po vrsti-

Z otrokoma na Uršlji gori

Foto: Milan Vošank

cah iz beležnice, še krotil vzburjenje v sebi vse do tistega divjega orgazma v duši pod vrhom Skute, ko sem kot pijano kričal in vriskal med samotne gore. Danes ne znam več tako kričati, le tiho v sebi se radostim s prijateljem, ko s širokim nasmehom izpleza iz senčnega kamina. Pospraviva plezalno opremo in se počasi odpraviva naprej po razčlenjenem grebenu mimo naravnega okna, dokler se nama plezanje po južnem razu ne izteče na gruščih pod vrhom Skute.

NA VRHU GORE

Del zgodbe na najini poti je na vrhu gore prešel v naslednja dejanja. Sedaj sva spet le planinca: vrh, vponke, klini, čelade so na dnu nahrbtnikov, plezalke zamenjajo pohodni čevlji, raztegneva palice. Ampak na robu stene, na grebenu, na vrhu, tam je zmeraj še malo drugače, nekako slovesno. Marjan se oddalji za vzhodni rob, spet ves predan svoji mobilni telefoniji, sam se prepustim mislim in razgledom. Tja na zahodno stran, čez bližnje grebene Grintovcev do daljnih, komajda 173

opaznih Julijcev mi pohiti pogled in se čez zelene Karavanke vrača v samosvojo tiho dolino Jezerskega. In že je tam Koroška. V obrisih sinje poletne svetlobe prepoznavam štiri vrhove te moje dežele. Kolikokrat sem takole iz sten, s poti, z vrhov, grebenov pozdravljaj v dalj svoje domače – in tudi tokrat v slikah spomina poiščem drage podobe s kmetije pod Uršljo goro. Ko obenem že iščem po novih razgledih preko globeli, sem nazaj na Grintovcih in še daleč na jug. Na Notranjskem Snežniku. Tam je, edini vrh, povzdignjen nad ravno črto belih meglic. Gora me spomni na dom, na hišo ob gozdu, na moja tri dekleta. So danes zjutraj zalile vrt? Ta vedno suha kraška zemlja! Pa travo bo spet treba pokositi. Pa to in ono. Na ja, bo že, saj so še zaslužene počitnice.

Kakšne misli iz vsakdana hite za mano v gore! Je pa kar prijetno tákole miselno igranje. V gorah pogosto razmišljam drugače, poglobljeno. Se še bolj zavedam stisk oženjenega alpinista in očeta, dvomov, slabih vesti, preizkušene osebnosti. Toda zakaj vendar potem vse te poti? Zaradi lepote v gorah, si dopovedujem in vem. Vztrajam. Zaradi tiste notranje lepote, ki ostaja in jo rad podelim naprej. Čeprav ta delitev pač ni vedno

pričakovano lepo sprejeta in včasih sam, tiho, brez besed obstojim pred zaprtimi vrati. Sam s svojo zvestobo. Toda če ne bom zvest sebi, pa naj je s to zvestobo še tako težko, kako naj bom drugim! (Za to spoznanje sem potreboval leta!)

Tako predevam misli na Skuti, ko lahko le še dodam besede hvaležnosti ženi Andreji. Tudi ona ima svoje življenje, pričakovanja, veselja in strahove ter najbolj pozna resnico tudi z druge strani.

Sestop. Prav počasi romava z Marjanom čez hrbte Štruce in nizdol prek Škrbine spet nazaj do brezpotja pod Skuto. Južni raz je ves svetel in lep v popoldanski svetlobi, da bi se, plezalec, spet kar podal v tiste skale. Toda sestopava naprej čez sončne strme trate tja proti rušnatemu grebenu Kogla.

ZA KONEC ZGODBE

Z Marjanom to poletje še iščeva poti v visoke gore. Vmes je nekaj gorskega kolesarjenja, samote v odmaknjenih roboh, pa poti v gore po zavarovanih poteh, kjer je tako lušno v družbi otrok, dokler v zgodnjem jutru ne zastaneva še pod skalami Male Rinke.

Za nama sta po Vzhodni smeri plezala še mlada črnolasi fant s čopom in vseskozi nasmevano, veselo, glasno dekle. Pri sestopu skozi Turski žleb, že spodaj na izteku dolgega melišča, naju dohitita.

»Vidva sta torej tista, ki sta plezala pred nama,« dé fant s čopom, »še vedno je lepa in zanimiva, ta Vzhodna!«

»Res, lepa v težavah, no, tako za plezalsko uživanje,« odgovarja Marjan.

»Sta velikokrat na Okrešlju?«

Marjan: »Zame je prvič. Pa vidim, da bom še moral prihajati!«

Oni: »Potem imata pa še veliko postoriti v teh gorah!«

Z dekletom le poslušava. Ampak pri planinski bajti na Okrešlju moram dodati še svoje: »Jaz pa, no, z mano je malo drugače kot s prijateljem; v stene se vračam po enaindvajsetih letih. Nazadnje sem tod plezal Iglčevo smer v Mali Rinki, vmes pa, vsa ta dolga leta, sem na Okrešelj pogosto zrl le z grebenov in vrhov, ko sem v Grintovce zahajala največ z južne, kamniškobistriške strani. In seveda zrl tudi za spomini, ko sem tiste lepe, dobre stare čase tolikokrat našel poti s prijatelji tja v pobočja nad Logarsko dolino.«

»O, to je pa res lepo, za čestitati,« se razgovori še vesela deklica.

Nasmejani se poslovimo. Okoliške stene kakor v pozdrav zasijejo skozi popoldanske meglice, ko z Marjanom odhajava v gozd proti slapu Rinka.

Končam naj to pisanje še z enim kratkim spominjanjem leta 1979. Takrat sem v novembru hodil po Uršlji gori in še tokrat, v tem letu in tem mesecu 1999, pohitim po poti čez Kozji hrbet in greben. Takrat je bilo zasneženo in jasno, sedaj je zamegljeno in vetrovno. Spet obstojim pri lesenem križu, razgledov ni, pa si v spomnih poiščem komajda minule slike poletja. To so podobe tople avgustovske nedelje na naši Gori, barvitih oblakov tam zadaj nad Peco, nasmejanih prijateljev in naših otrok... Da, tudi slike dvajset let kasneje!

Savinji

IVAN ZUPANC

*V korito bučnega srebra
je tvojo strugo Stvarnik vtisnil,
le malo vidiš ti neba,
sam čudež si; le kaj je mislil?*

*Iz pok nešteti se rodiš,
na mahu žada si kristal,
mladenke solza se mi zdiš,
izvir tvoj rajski je optal.*

*Kaj kmalu padeš v slap visok,
te spremlja še porodni strah,
prepad pred tabo je visok,
ne moreš v zibel več, na mah.*

*Se zopet skriješ v temne jame,
popotniku v ušesa poješ.
Pa kdor te drugič v dlan zajame,
prelepa si, bolj bit' ne moreš.*

*Zdaj čaka dolga pot v izliv,
večkrat počasi, včasih divje
potočke sprejmeš kot izziv,
ribe rediš, napajaš ivje.*

*Kot mine vse, kar se rodi,
naj tole bode ti v oporo:
saj v solzah rose se zgodi,
da vrneš se nazaj na goro.*

SLAVOSPEV MESTNEMU VRHU, KI NITI NI GORA

TAM GORI PRI TEBI, JELENOV STUDENEC

PETER VOVK

Vse je še od zime zatohlo tu gori pri tebi, Jelenov studenec. Prezračil sem kočo in posteljo, podkuril v peči in ogrel prostor. Polhi so oživelj, skakljali so sem in tja. Noč, zvezd soj, luna – spet sem spal v koči PD Kočevje.

Mesec marec je bil, poln sončnih žarkov in svežega zraka. Polovica doline je že brez snega. Popki bukovih listov se izvijajo iz vej. Prve čebele, čmrlji, ose in metulji so že tu. Jelenov studenec, miren in tih, zveni iz globin.

Drevesa okoli koče so kakor živa bitja, polna velikega, močnega življenja. Življenja, ki je tam in ki te čaka, da napolni prsi s čistim veseljem. Z opojnostjo tišine, samote in miru. Vem, čaka me. Vedno, vsak dan. Tudi ta hip! Rad zahajam k tebi, Jelenov studenec, kjer se sprehajam sredi srebrnih jelk in bradatih bukev. Čujem ptičje petje vsenaokrog.

Sem v zavetju skal in skalnatih blokov za Mestnim vrhom. Tako sta mi blizu sreča in lepota! Tako blizu je to visoko življenje, izpolnjeno z globino in širino lepih doživetij! Stopiti moraš vanj, da te zagrne v svoj čisti objem.

Jelenov studenec postane nenadoma veliko vabilo. Spremeni se v mehko zvoneč klic iz daljave. Zaveje v sivo sobo in jo napolni s soncem. Ne vem, kdo mi je poklonil ta košček sveta. Štiri letne čase, tedne in dneve, več let zapored sem bil pri tebi, Jelenov studenec. Jutra so bila kot tenek porcelan, pobarvan s cvetjem. Panji in panjčki so leseni stoli, skalnati bloki mize. Pobarvane freske cvetlice in trave. Stolpi jelk, bukev, smrek in javorjev kot stebri v starogrškem hramu. Zrcala so luže ob skalnati poti, nastale po dežju. Pokončni storži jelk so kot svečniki, storži smrek visijo kot lestenci. List se dotika lista. Modre zvončnice tiho zvončkajo. Kačji pastirji so se ustavljali v zraku, kot bi me hoteli videti od blizu. Ovit sem v hrapavost drevesne skorje, v vrtinčenje svetlobe in senc.

Bil sem sam, pa vendar ne sam tam gori pri tebi, koča iz brun. Mravlje prihajajo po mravljinčji stezi, se otipavajo in si voščijo dobro jutro. Vase je zamaknjen ta svet tu gori pri tebi, Jelenov studenec. Vse je tu gori lepo – hoja po mahu, srebrne kapljice rose. Nič mi ne razjeda misli in srcá, besed in muk ni.

Dišečo ciklamo gledam, jelenov jezik in visoko ozko praproto. Vsak klic, vsaka sled je še odtisnjena v mehki zemlji. Vse me vabi k sebi, prisluškujem glasovom drobnih živalic.

Ogenj počasi gori, kot večna luč je. Debla dreves so s koreninami privezana k zemlji. Slast je poslušati, kako mi moj samotni klic vrača odmev. Na glavi imam lapuhov list, lišaj na bradi, namesto perutnic roke. Pajčevina je razpeta v velikem krogu na travnih bilkah, polna kapljic rose. Z lepo obarvanimi krili se pozibava metulj lastovičar. Visoke travne bilke s srčki na konceh so

pozlačene in zrele. Peclji gobjih nog korakajo po prepelelem lesu.

Kot školjka je velika skala ob poti, zlizana od dežja. Bel pesek siplje sončno uro čez pot. Slovesen nemir je v poletnem zraku, roj čebel na jelki. Dobra gozdna zemlja ni več žejna, polna je kapljic dežja. Ves sem prepojen z vonjem jelk, smrek in bukev.

Nisem bil tu gori pri tebi, koča PD Kočevje, preganjan, kot sem bil v dolinskem svetu, polnem bencinskega smradu in asfaltne džungle. Prava svoboda je bila ta velika prostost, to lepo planinsko življenje. Čakalo me je pri tebi, Jelenov studenec, zdravje in veselje. Kakor živo drevo sem bil, listi kakor oblaki.

Majhen je ta svet, vase zamaknjen. Vse je tako preprosto in lepo: hoja po mahu, kapljice srebrne rose. Vonj smrečja in smole draži nos. Okus po pepelu in vlažnem listju. Ko sem zjutraj vstal in odprl vrata, se je soba napolnila z vonjem cvetlic in trav. Radostno čustvo se je pretakalo po žilah.

Moj obraz je ves svež – kot od rose umita cvetna čaša. Rahlo zarisana steza me je peljala v svet bradatih bukev, jelk in smrek. Čudovito je bilo čakanje jutra, ko se noč spreminja v dan. Živali, ptice in drobne živalce so bile z menoj. Skozi odprta vrata košate bukve sem stopil v svoj svet.

Lepa je okolica Jelenovega studenca. V njej ni oken, vrat, sten, stropa in poda. Svetloba je sonce, luna, zvezde, kresnice in mavrične kapljice srebrne rose. Panji in panjčki sede kot tete in strici. Neznani obrazi skal in skalnatih blokov, pokritih z mahom, mi delajo družbo.

Trda hrapavost drevesne skorje se oprijema oči. Glasovi živali in ptic me ne pustijo gluhega in slepega. Cvetje, polno vonja, omamlja nos. Zven čebeljih, čmrljevih in hroščevih kril polni tankočutna ušesa. Ples mušic enodnevnice gledam pred seboj. Komarji muckajo v dremotni mir in pikajo s šilci.

V svečanem molku metuljev sem, paziti moram, da ne pohodim mravljincev.

Malo je takih studencev, kot je tu gori pri tebi, koča PD Kočevje za Mestnim vrhom! Malo je drugod tako košatih smrek, temnozelenih jelk in svežezelenih bukev. Malokje je še takšna lepota, malokje taka tišina, malokje tak mir. Malo je drugje takih streh, kritih s krovnimi deščicami. Pod njimi gnezdiijo polhi in spijo v odlistnatih tleh.

Ko pa pride pomlad, jerebika vzcveti. Kukavica prileti in norčavo šteje leta. Malo je takih krajev, kjer na tako lepem kraju koča stoji. Malo kukavic, ki se vračajo vanje in v gnezdih drugih ptic razpredajo svoje sanje.

Malo je mesecev majev, ko ciklame, šmarnice in marjetice cveto in se za ozelenelim bukovjem svetijo skale Mestnega vrha. V južnih dneh pa le glas zvona usiha med drevjem.

Spomini so skriti tu gori pri tebi, Jelenov studenec. Za vsakim drevesom, grmom in skalo je skrita moja beseda, molk mojih ust. Kot da sem nagačen z mehko težo, s sledmi stopinj, zemljo, mehko travo. Pričakal si me s svojo čisto mrzlo vodo.

Drobne steze prihajajo in spet odhajajo. Brezimne sledi živali pišejo svojo pisavo. Kje sem zapisan jaz, na kateri strani poti? Kot veter, dež in oblak sem tu gori pri tebi, Jelenov studenec. Vrezal si v mene svojo bolečino, molk mojih ust.

Tisti čas je bilo lepo pri tebi, siva koča iz brun. Sanje so bile prelepe v kresnih nočeh. Luna je s svojo svečavo srebrila drevje, ogenj je svetil v temo. Spanec je bil nemiren, to je draž kresne noči. S svojimi svetniškimi glavami smo sedeli ob ognju.

Vedno znova me kličeš in vabiš k sebi, Jelenov studenec. Kdajpakdaj kaj rečem, da spodbudim besedo, molk svojih ust, ko sedim ob tebi. Tvoja podoba se vedno znova očrtuje v moji stari glavi. Ne greš mi z očmi in nimam pravice, da te ne bi obiskal. Nihče me ne ozdravi od tvojih spominov.

Oči kakor da so zlepljene iz pajčevine, vid kot tenka nit nekaj išče okoli sebe. Kako prijetno je hoditi med jelkami in bukvami po mehkem mahu! Kot bi prisluškoval stopinjam večnosti. Vsak letni čas te je obarval po svoje v prelepe barve. Sami spomini so še ob tebi, kot iz davnine zro vame.

Na planine

ZVONKO ČEMAŽAR

*Na sončne planine
me kliče srce
obujat' spomine,
pozabit' gorje.
Nebesna jasnina
me vabi v svoj raj
in sončna planina
mi brani nazaj.*

*Zakaj bi ne vriskal,
zakaj bi ne pel,
zakaj bi ne piskal
in žvižgal vesel!
V planini visoki
se dobro živi,
so bistri potoki,
prijazne poti.*

*Prekrasen pogled je
z visokih planin,
planike tu cvet še
utrgam v spomin.
In dalje me vleče
skalovje golo;
prevzet sem od sreče,
zavriskam glasno!*

Potopljen v misli sem zagledal, kako se je na zemljo kot velika črna perut spustila temna noč. In v lučkah so se dvigale kresnice. Sove so se hahljale in dušile v histeričnem joku. Skovik je skovikal v temno noč in klical samico k sebi. Podkuril sem veje in ogenj je veselo zaplapolal.

Mesec je bil ves okrogel in rumenordeč. V vesolju so se prižigale zvezde, druga za drugo. Kot potuhnjena božanstva noči so skale in kamni, pokriti z mahom. Privreli so nočni glasovi živali in ptic. Vetrč je skladal v vejah smrek tankočutno glasbo. Pajčevina je bila razpeta med rogovile leske.

Na obzorju odsevajo ogenj in temne sence dreves. V zraku zeleni vonj smole in smrečja. Na steni koče so odsevi ognja in sence ljudi. V koči za zapahnenimi oknicami brli petrolejka in kliče k spanju, meni pa do spanja ni. Kava, zmleta in zdrobljena, močno diši. Srebljem počasi, da bo dalj časa ostal dober okus v ustih.

Slišal sem svoje dihanje pljuč in bitje svojega srca. Vetrč je vel v vejah smrek in jelk. Mrak je že bil, le svetloba ognja, lune in zvezd. Utihišli so glasovi dnevnih živali in ptic. Zelena streha iz vej je nad glavo. Šelestenje dreves in grmov poslušam. Cveti marjetic so se zaprlji in čakajo nov dan.

Bežeče sence lune srebrijo veje dreves. Bukova slepica me gleda iz nočne teme. Zvezde so me ponesle v višino vsemirja, me ovile v srebro. Dvigal sem se od tal in se vračal nazaj. Pogrešam spet neko drhtenje vej na ognju, svež val jelovega dima.

Vlegel sem se v senco pod smreko, položil roko pod glavo na postelji iz mahu in se zazibal v svoje sanje. V uho so vdirali nočni glasovi gozda. Polna luna je vsa raztropljena. Voščene sence dreves leže na listnatih tleh. Ogenj pod smrekami počasi gori, kot večna luč je.

Plahutanje velike ptice slišim v vejah smreke. Jata misli se topi v moji glavi. Utrinek vžigalice, dim iz cigarete sta le za kratek hip. Okus po slivovki mi ogreje želodec. Občutil sem tu gori spet samega sebe, takšnega, kakršen nisem bil v dolini.

In ograja je bila iz leskovih palic in vrtiček je bil. Koča, pokrita s krovnimi deščicami, in lesen žleb je bil. Okenca z mrežami, lesene polkne, poslikane z rožami. In rože so bile v lončkih na oknih. In peč je bila in ogenj je plapolal. Stenska ura s storži je tiktakala. Ta sveti mir me prevzema, kjer se resničnost pokriva s sanjami. Veselost tihih ur zgodaj zjutraj je pri tebi, Jelenov studenec. Ptičja pesem se v note spreminja. Ves sem umolknil. Pod smreko na mahu ob ognju ležim. Tako mi je dobro.

Krvavordeče sonce tiplje skorjo smrek, jelk in bukev. Zgubljen v jutranji meglici tavam v mističnem ritmu ptičjih in živalskih glasov. Še so se kradli duhovi noči, dokler jih ni pregnal dan. Na cvetlicah in travah je polno mavričnih kapljic srebrne rose. Lišaji na jelkah se srebrijo, mahovi bukev so v zeleni luči.

Noč se spreminja v dan. Veselim se zgodnjega jutra. Žareč objem sonca me vsega prevzame. Pogleduje skozi veje. Tišina pa kakor da ni sama. Oglašča se rdečegrla taščica iz vrha košate smreke. Votli zvok

praznine med drevjem je poln glasov drobnih živalic. Veje jelk in bukev se v rahli sapi tiho priklanajo.

Nemir drevja in grmovja se topi v žarkih sonca. Šepetajoča usta vsa tiha molčijo. Prišumi glas hrošča, tiho kot list, kadar pada. Vetrč odnaša stopinje mojih nog – nevidne sledi. Kipeči dah življenja se premakne, veveca skače z veje na vejo. Tišina odnaša glas razpetih kril gozdnega jereba.

Nekaj zadene obme, tiho zazveni. Brneča krila junijskega hrošča so to. Gozdni lazar leze počasi naprej – kot da sva se že kdaj srečala. Ušesa so polna brnečih

čebel, čmrljev in os. Kri vzvalovi, divje mačice se igrajo v travi, obkladajo se s tačkami.

Polž s svojo hišico leze v diamantne prostore kapljic rose. Gozdna mravlja roji in striže peruti, ko hodi po zemlji. S prvim vdihom zraka se srnjaček postavlja na noge. Mati srna stopica pit vodo k studencu. Objema me zvestoba gozda z zelenimi barvami, okamenela lepota skal, pokritih z mahom. Čmrlj se ziblje na visoki travni biljki, klanja se mi, samotnemu.

Rahlo zarisana steza me pelje naprej, v samoto skal in stegnenih dreves.

KOLIKO JE ŠE DOLIN MED GORAMI, KJER SE VIDI, KAKO SE PREBUJA POMLAD!

V SINJINI NEBA SE USTAVI POGLED

MARJAN BRADEŠKO

Včasih, že tako nanese, je cilj kar dolina. Ni visoko postavljen, marsikdo ga niti resno ne jemlje, zaradi nizkosti ga kdo sploh ne pozna. Saj to niso hribi, preko mnogi. Pa vendar je lahko v dolinskem dnu prelesto lepo, miren, sončen dan se prav tako zasidra v spomin. Še bolj kakšen nenavaden dan, ko ob stenah visijo težke megle, dolina pa je čista in tiha. Vse več takih dni se mi zgodi – manj ko je časa in moči, več dolin vidim.

KRMA

Blizu Kovinarske koče, na tistih valovitih travnikih, smo se lovili, vsak »hribček« je bil obraščen s cvetočim resjem, povsod so v pomladnem vetru trepetale velike glave telohov in prav nič ni manjkalo. In vendar je pogled nehote ušel tja, v mogočne stene Luknje peči in navzgor proti Rjavini, v orjaške opasti na grebenu, v belo, zalikano Teme. Gora še ni vedela za pomlad, niti vseh plazov še ni stresla s svojih pobočij. Veter in mraz sta jo še držala v ledenem oklepu. Sinjina neba in toplo sonce pa sta se mimo gore izmuznila in segla v dolino, ki se je ogrevala in je počasi oživljala... Kmalu se bo moč življenja, kot vsako leto, počasi potegnila po pobočjih navzgor, topli vetrovi se bodo neustavljivo dvignili, nekje v robovih se bo oglasila kukavica... In iz neke druge doline, na drugi strani gore, se bom morda odpravil navzgor.

MOŽNICA

Konec aprila je in sneg v gorah se topi. Strašljivo se peni v tesneh, slapovi hrumijo, da naju z Urško povsem preglasijo. Tudi diktafon kasneje razkrije, kako je besnelo in Urškine besede o strahu so kar razumljive... Mlado listje na zelenelih bukvah pa je tako nežno, trava in prve cvetice so še krhke. Le skale, debeli balvani, ki so se bogve kdaj utrgali z mogočnih stebrov Jerebice ali Rombona, kljubujejo divjanju vode. In vendar voda pušča sled, z leti se vse bolj zažira vanje, vse bolj poglajba svojo tesen.

Ista dolina poleti. Voda je bolj umirjena, debela streha bukev daje senco in prijeten hlad. Od slapov se z Mojco odpraviva do izvira, kar po strugi in ob njej. In čeprav sva v dolini, je neizmerno lepo, visoko v nehanju poletnega dne se belijo zidovi Jerebice, neverjeten kontrast nad globoko zelenino doline. V koncu, ko je voda že vsa krotka, blizu izvira, se skale odenejo še v mehko mahu, drobno curlsja od vsepovsod, bregovi se spet stisnejo. Izvijeva se na plano, pred dom, od koder se oko zazre v visoke robove: ves krog grebenov, kar ga vidim, sem že obhodil. In spet bi ga.

VRATA

Nešteto krat, gor in dol – sem, sva, smo jih prehodili. V dnevu in noči, v soncu in dežju, v vročini in ledenem mrazu. Le malokdaj, pravzaprav le enkrat, je bila dolina končni cilj. In bilo je lepo, dehtelo je od pomladi, sneg je pred toploto doline bežal po pobočjih navzgor, le redkim jezikom za Cmirom se je še uspelo stisniti v grapiče in kljubovati. Z Galerij je curlsja, topel veter je vel po dolini, rumene pogačice so kimala na zelenih travnikih. Dan, ko je srce marsikaterega gornika visoko gori na grebenih Kukove špice, Dovškega križa, Stenarja, Triglava pelo eno samo radostno pesem. In imelo je dovolj razlogov zanjo. Vrnili smo se po cesti, prazna je bila in zeleneče bukve so že zakrivale poglede. Še na Višek sem jo mahnil, pa ob Peričniku dol. Veliko vode je zbral tokrat. Neustavljivo je prišla pomlad.

ROBANOV KOT POZIMI

Z Urško sva se dolgo odpravljala vanj in ko sva se znašla tam, je nad gorami viselo nepredirno sivo pokrivalo. Mračen ponovoletni dan. Sneg pod nogami ni več škripal, saj se je otopilo. Traktorska sled nama je olajšala pot, vse gor nad Robanovo planino se je prikopal ta stroj. Okrog poldneva se je ob stenah, tam, kjer so se robovi meglá dotikali skalovja, pojavila nenavdna modrina, vedno znanilka tanjšanja meglenege pokrivala. Zgoraj je sonce. Mu bo uspelo raztrgati te megle? Vse več je bilo modrine, počasi je ponekod dobila

oranžni nadih. Zagazila sva v globok sneg, v grapo na koncu doline, levo pod pobočja, čisto do pod sten, ki so bile ovešene z orjaškimi ledenimi svečami. Trdno so bile zalepljene na skalovje, januarska zima ne popušča. Medtem se je nad Križevnikom pretrgalo nebo, prvi žarki so, še skozi prosojno tančico, ki je ostala, obsijali belo ometane stene. In ni dolgo trajalo, še malice nisva pojedla, ko je nad nama, kamorkoli sva pogledala, ostala le še modrina zimskega neba, sonce pa je bilo nizko nad robom Poljskih devic. Le kakšna drobce-

na prosojna meglica je še povisevala ob strmih Krofičke in Ut. Sonce je bilo tako rumeno, da so smreke v pobočjih Strelovca dobile že čisto pomladanski videz, nekam toplo, mehko je bilo vse, kot da ni mrzle zime. Bela, zasnežena Ojstrica na koncu doline, visoko pod svodom neba, pa je vendar sporočala, da zima je. Dan v dolini, ki je v popoldnevu naglo tonila v senco, je bil lep, lep brez vzpona, brez daljnih razgledov. Lep kar tako.

In koliko je še dolin!

ČISTE PLANINSKE RESNICE, KI BI JIH KDO LAHKO SMATRAL CELO ZA NERESNICE – 2

OKROGLE IN ROBATE

BOJAN POLLAK

*V prejšnji številki smo začeli objavljati anekdote, zgodbi-
ce, vice, šale in druge kratke zabavne dogodivščine, ki
jih planinci najpogosteje pripovedujejo ob večerih bodisi
v planinski koči za mizo, bodisi (kar je še pogosteje)
takrat, ko oskrbnik že zdavnaj pogasi luči in ko so vsi
planinci v posteljah. Nešteto takih šaljivih zgodbic kroži
po gorah, alpinist **Bojan Pollak** je nekatere od teh zapi-
sal in jih zdaj objavljamo. Gotovo bi bil še kdo pripravljen
nasmejati bralce Planinskega vestnika s podobnimi
dogodivščinami – za planinski humor so vrata Planin-
skega vestnika posebej na široko odprta. (Op. ur.)*

GORENJSKA

Vodnica je na različne načine poskušala umiriti in disciplinirati precej razigrano skupino vódenih.

»No, Miha, če boš discipliniran, boš dobil na koncu za nagrado célo čokolado!«

»Kakšen pa moram biti, da bi dobil dve čokoladi?«

»Kaj ti bosta dve čokoladi?«

»Doma imam dva otroka, pa bi rad vsakemu prinesel eno!«

SNEG ALI MEGLA

Pripravnik sta na sestanku AO poročala o svojem vzponu po severozahodnem grebenu Planjave. Pa ju je eden od prisotnih vprašal, če je bilo v smeri še kaj snega.

»Ne, snega ni bilo. Bilo je vse kopno.«

»Čudno. V tem času bi moralo biti na severni strani še kaj snega.«

Pa se je oglasil Primož:

»Saj nista vedela, ali je sneg ali megla, ko pa je bila tako gosta megla!«

Z VODNIŠKEGA TEČAJA

Med krajema, kjer je potekal tečaj, so se tečajniki in inštruktorji prevažali z avtomobili. Vendar je bilo parkirišče na enem kraju zelo majhno. Gostujoča inštruktorja, ki nista poznala kraja, sta se spraševala, ali bi parkirala kar ob robu ceste ali pa bi se peljala naprej, ker sta dvomila, da bo dovolj prostora za vse avtomobile. Pri tem sta opazila, da se za njima vztrajno pelje v avtu inštruktor-domačin.

»Če bo prostor zanj, ki se bo pripeljal za nama, potem bo prostor tudi za naju, ki sva pred njim,« sta končala dilemo in se odpeljala naprej.

OTROŠKA

Alpinističnemu paru se je rodil otrok. Srečni očka je nekaj časa sprejemal čestitke svojih sotovarišev in sotovarišic iz odseka, nato pa je to komentiral:

»Sedaj mi vsi čestitate ob rojstvu otroka. Kje pa boste čez dvajset let, ko bom imel probleme z njim?«

LETO 2000

Da je zadnje leto drugega tisočletja našega štetja, to je »sveto« leto 2000 (mimogrede, v Nepalju imajo od 14. aprila lani že leto 2056!) v naši srenji že sedaj problematično tudi samo po sebi, da ne omenim tolikokrat ponovljenega računalniškega problema, ilustrira tudi naslednje.

Na sestanku UO PD so sprejemali sklepe, ki naj bi imeli roke v letu 2000. Pa se je oglasil zapisničar:

»Kako naj skrajšano napišem 2000? Ali kar z dvema nulama?«

»Lahko z dvema nulama (00), lahko pa tudi z WC!«

ZAPUŠČENOST

Ko zadnje čase plezamo po hribih, opazamo v gorskih stenah bistveno manj alpinistov. Tako se je med tistimi, ki še hodijo plezat v hribe, razvil pogovor:

»Stene niso nič bolj krušljive kot so bile prej, samo mi smo premalo v njih.«

»Res je, saj so tudi stezice, ki vodijo pod plezalne smeri, vedno bolj zapuščene.«

»Če bo šlo tako naprej, bodo šli še klini iz smeri domov, ker ne bo nobenega plezalca, da bi jih uporabljal...«

OCENE ZA RUŠJE

Alpinisti in tudi drugi hribovci dobro vedo, da je gosto rušje lahko zelo huda ovira. Zato običajno takim delom smeri, ki potekajo skozi rušje, pravijo »Tarzan brani džunglo«. Pa je nekoč Klemen začel razvijati še misel, da bi tudi rušju dali svojo oceno:

»Če ima svoje ocenjevanje že prosto plezanje, pa teh-

nično plezanje, pa alpinistično smučanje, pa ledno plezanje, zakaj je ne bi imelo še plezanje po rušju!«

»Ja, dobro! Kako bi jo pa označili?«

»Z velikim R. R kot rušje!« je kot iz topa ustrelil Klemen.

EKOLOŠKA

Med planinci že dolgo velja pravilo, da nosijo vso embalažo in smeti, ki so jih prinesli v hribe, nazaj v dolino. Nekateri so zelo zagrizeni ekologi, ki pa jim ni do tega, da bi nosili smeti nazaj, zato jemljejo s seboj samo tako hrano, ki nima embalaže.

Zato tudi banano pred turo olupijo in pustijo olupek doma...

ODGOVORNOST

Med turo je vodnik večkrat opozoril vódene, naj bodo disciplinirani, da ne bi prišlo do kakšne neprijetnosti ali celo do nesreče. Toda eden med njimi kar ni in ni hotel upoštevati vodnikovih opozoril. Zato mu je vodnik rekel:

»Poslušaj, Janez. Zakaj ga tako serješ, saj veš, da bom jaz odgovarjal, če se ti bo kaj zgodilo!«

»Saj ravno zato ga pa lahko serjem, ker ti odgovarjaš zame!«

NAVADA JE ŽELEZNA SRAJCA

Vodnik je peljal večjo skupino ljudi v hribe. Ker so se venomer »nabijali«, torej niso imeli ustrezne razdalje med seboj, jih je na to stalno opozarjal:

»Držite razmik, ne hodite preveč skupaj, da se ne boste zaletavali, da ne boste drug drugega poškodovali s palicami!«

Pa se je oglasil eden izmed vódenih, ki je imel ustrezen odmik:

»Le zakaj jih kar naprej vlečeš narazen! Mar ne veš, da so še iz doline tako navajeni lesti nekemu nekam, da se tega še tu ne morejo odvaditi?«

MEHKA KOLENA

Pri sestopu po precej nevarni poti je vodnik stalno opozarjal vódene na nevarnost:

»Pazite, tu je zmrznjeno, tu je precej trdo, pazite, da ne bo kdo zdrsnil, je trdo, je trdo« – in podobno.

Pa se je oglasila ena od udeleženk:

»Nič hudega, če je trdo, saj imam že čisto mehka kolena!«

VIŠINA

Alpinista plezata v težki steni. Zagrne ju megla in ne vidi več drug drugega. Prvi pripleza do zelo težkega mesta, ki ga preseneti, da vzklikne: »O, moj bog!«

Drugi se začudi: »Kaj sva že tako visoko?«

FRIKOVSKA

Kaj reče plezalec, ko vidi muho na steni?

»Mejduš, kakšen dober oprimek!«

DIRKAČ

Komentar ob novem plezalnem vodniku:

»Je kar v redu, samo preveč teksta ima.«

»Seveda je za tebe preveč teksta, ko pa prehitro plezaš!«

TEČAJNICA

Alpinist in tečajnica plezata smer, ki ima tudi nekaj težjih mest. Ker je tečajnica še malo šibka v rokah, ji alpinist na takih mestih pomaga tako, da malo močneje potegne vrv, na katero sta privezana. Ker pa pri tem ni vedno najbolj uren, začne tečajnica vpiti:

»Nategni me, nategni!«

On potegne vrv, a očitno premalo, ker ona še vedno vpije:

»Nategni me, nategni me, nateeeegni!«

Pa ji alpinist zakliče nazaj:

»Počakaj do večera, tu je preveč strmo in svetlo!«

VRV

Ko pod steno plezalca pregledujeta in odmotavata plezalno vrv, ki ji v žargonu rečejo tudi »štrik«, da jo bo laže zviti, pravi prvi drugemu:

»Ti ga bom zmetal skozi roke, da ga boš laže zvil!«

RAZLIKA

»Kakšna je razlika med Južno Ameriko v preteklosti in hotelom na Šimnovcu v sedanosti?«

»Nobene. Kakor so se v Južni Ameriki stalno menjavale vlade, tako se sedaj najemniki hotela.«

IZ GRS

Vaje iz zimske reševalne tehnike. Med reševalci je tudi poklicni novinar. Na sporedu je izdelava improvizirane reševalnega čolna (akia) iz smuči. Ko je že vse izdelano, ga je potrebno preizkusiti oziroma namestiti vanj »ponesrečenca«. Pri izbiri, koga dati vanj (ta naj bi bil bolj »kratek«), se oglašil nekdo:

»Dajmo vanj Mirota, saj ima laž kratke noge!«

»Kaj pa ima opraviti laž pri tem?«

»Seveda ima, saj je Miro novinar!«

ZAVORE

Na enem od izletov PD Kamnik je bil sestop po precej strmem pobočju. Zato je bilo potrebno hoditi zelo počasi in previdno, ker ni bilo nobene prave poti. Ko so udeleženci že nekaj časa tako hodili, se je oglasil nekdo med njimi:

»Če bo še kdaj izlet po tako strmi poti, bom moral iti prej posebej na servis.«

»Zakaj pa, saj se na takšnem izletu ne vozimo z avtomobili.«

»Saj ravno zato. Posebej mi bodo morali pregledati in nastaviti zavore v nogah.«

KAKO JE DOLGA SMER?

Člani AO plezajo tako v stenah doma kot tudi na tujem. Na sestankih nato poročajo o tem in si izmenjujejo podatke, izkušnje. Tako sta Marko in Jernej plezala v Avstriji smer, ki ima precej dolgo ime. Ker se ti podatki tudi vpisujejo v knjigo vzponov, je zapisovalec hotel vedeti, koliko je smer dolga.

»Okoli tristo metrov.«

»Potem je pa ime skoraj daljše od smeri!« se je oglasil nekdo od prisotnih.

POLNOČNO SONCE IN OPOLDANSKA TEMA

MIRJAM ČUK, AGATA PERDEC

Več let smo se pogovarjali o tem, da bi odpotovali v severne evropske države. Ob tem smo si zastavili nekaj ciljev: Sveto goro Laponcev Saami (1029 m), najvišji finski vrh Halti (1324 m), drugi najvišji norveški vrh Haldi (1365 m), Nordkapp, ogled Finske in Baltičkih držav, pragozd Bialowieża na Poljskem ter doživetje popolnega sončnega mrka na Madžarskem. Željni pustolovščin smo bili **Marjan Olenik, Dora Olenik, Jaka Olenik, Jože Šonc, Damjan Šonc, David Sušel, Mojca Spori, Janez Verbič, Marko Dekleva, Dragica Požar, Mirjam Čuk in Agata Perdec.**

Na dan odhoda, 20. julija lani, smo se zjutraj zbrali v Lokvi na številki 22, kjer stanuje popotniška družina Olenik. Kombija, ki smo ju že dan poprej pripeljali iz Ljubljane in ki sta bila rezervirana že od prejšnjega leta, sta prazna čakala na nas in našo prtljago. Grobe prekrške smo začeli delati že pred odhodom: dovoljenih 20 kilogramov prtljage na osebo, tako se nama zdi, smo prekoračili vsi po vrsti.

Popoldne smo prižgali motorje in odšli v Dane, kjer smo počakali na vkrcanje zadnjega potnika, Damjana, kmalu zatem pa smo na Fernetičih prestopili državno mejo med Slovenijo in Italijo.

DIRKA CESTNIH PILOTOV

Cilj tega dne, München, smo dosegli ob enih ponoči, za eno uro kar na parkirišču legli k počitku in navsezgodaj nadaljevali pot proti Danski. Vozili smo se mimo Hannoverja in Hamburga in sredi popoldneva prevozili nemško-dansko mejo. Ustavili smo se ob jezeru Haderslew Dam in s pomočjo zemljevida našli kamp v indijanskem slogu. Sotor za kuhanje je bil že pripravljen, zato smo se ženske lotile kuhanja, moški pa urejanja »spalnice« v tem čudovitem brezplačnem kampu. Tu smo prvič začutili vpliv polarne svetlobe: s sprehoda okrog jezera nas je ob polpolnoči pregnal dež, svetlo pa je bilo tako kot pri nas poleti okrog osmih zvečer.

Cilj naslednjega dne je bil priti na Švedsko. Zato so kljub dežju in mokri cesti naši »piloti« drveli. Po poldnevu smo parkirali v predmestju Københavna, glavnega mesta Danske, od koder se je naša čredica z avtobusom odpravila v mestno središče in si tam ogledala največje znamenitosti, pred deveto večerno uro pa so se pred nami že odprla vrata trajekta, s katerim smo prispeli v Helsingborg na Švedskem in od tod po 560 kilometrih v Stockholm.

Nekateri menijo, da je Stockholm najlepše mesto Skandinavije in hkrati turistično središče Švedske. Tu smo tudi mi preživeli nekaj ur in si ogledali stari del mesta.

Prvi naslednji postanek na Švedskem je bil v mestu Uppsala, kjer smo si ogledali staro univerzo in gotško cerkev z grobom Gustava Vase. Pot nas je od tod vodi-

To je tisto, zaradi česar smo predvsem odšli na pot.

Foto: Jože Šonc

la vedno višje proti severu, skozi Sundsvall, pristaniško mesto ob Botniškem zalivu in naprej po zahodni švedski obali. Zadnje mesto na Švedskem je bilo Haparanda, kjer smo si ogledali staro in zapuščeno železniško postajo ter za sladoled, razglednice in drugo zapravili še zadnje švedske krone.

DEŽELA TISOČERIH JEZER

Iz švedskega mesta Haparande smo brez težav prišli na Finsko, saj meja obstaja le na papirju. Z najzlahtnejšo kraško kapljico smo nazdravili vstopu v severni polarni krog in ure pomaknili za uro naprej. Pot smo nadaljevali v okrepljeni zasedbi, saj sta se nam pridružila še dva mariborska štoparja, Jože in Grega. Deset kilometrov pred polarnim krogom smo morali ustaviti zaradi severnih jelenov, ki so se mirno sprehajali po cesti. Prvi stik z njimi je bil kar navdušujoč: tako so nas prevzeli, da smo naredili daljši postanek. Po obilnem zajtrku smo naslednje jutro nadaljevali pot proti sveti gori Laponcev. Visokih hribov tu ni, so le grički. Toda ko smo videli te vzpetine pred seboj, so nas zasrbeli podplati in smo se odpravili na 1029 me-

trov visoko sveto goro Laponcev, na goro Saami. Vzpenjanje po lesenih stopnicah in hlodih se nam ni zdelo zahtevno, vseeno pa je potrebna pazljivost. Ob poti so oznake, kateri ptiči in rastline so tam najpogostejši. Na vrhu je bilo vetrovno in mrzlo, zato se nismo zadrževali dalj časa. Že čez nekaj ur smo se zbrali pri kombijih in nadaljevali pot proti Norveški.

Državna meja je bila blizu in skoraj nismo vedeli, kdaj smo jo prevozili. Ceste so tam ozke, hiše nizke in pisano pobarvane, nekatere strehe so poraščene s travo. Mimo ogromno jezer in jezerc smo se pripeljali do prevrnjene hišice, ki je postala naša kuhinja in spalnica.

Po zajtrku tistega torka, 27. julija, smo obuli gozdarje, si oprtali nahrbtnike, pozdravili Marka (žal ni šel z nami), dvignili vrata ograje pri sosednji hišici in šli proti hribom. Cilj je bil osvojiti norveški in finski Halti. Pot po kamenju je bila kar utrudljiva, markacij ni bilo, hodili smo vsak zase. Malo pod vrhom prvega hriba je Marjan odločno povedal, da se po tako zahtevnem in nevarnem terenu ne moremo pasti kot ovce, temveč da se moramo počakati in skupaj nadaljevati pot. Toda ko smo osvojili prvi hrib, smo na specialki mimoidočih Norvežanov videli, da to ni nobeden od Haltijev, ampak neki 1355 metrov visok hrib.

Po kamenju in vmesnih travnatih oziroma mahovnatih plasteh smo potem le prišli na norveški Haldi, drugo najvišjo goro na Norveškem, visoko 1365 metrov, od tod pa pohiteli na finsko stran, kjer smo osvojili še finski Halti, najvišji vrh Finske, visok 1324 metrov. Do tam smo potrebovali pet ur. Vračali smo se počasneje, saj smo bili vsi že utrujeni. Po dolgih štirih urah in pol hoje po kamenju, nižje pa po močvirju, smo bili pri kombijih.

NA VRHU EVROPE

Toda najpogumnejši so naslednji dan, 28. julija, skočili še na bližnji kucelj, potem smo se odpeljali dalje in bili proti večeru le še 137 kilometrov od Nordkappa, ki je

na otoku Mageroy, do katerega pelje 6870 metrov dolg podvodni predor.

Ustavili smo se v kraju Honningsvagu, ki je od Nordkappa oddaljen približno 30 kilometrov, šli zvečer na goro čarovnic in skozi naravni most že videli zob Nordkappa.

Zagotovo nam bo vsem ostala v spominu sreda, 28. julija, ko smo ob desetih zvečer stopili na najsevernejšo točko Evrope. Veter, ki nas je prepihal do kosti, mraz in sonce so nam izrekli dobrodošlico. Množica turistov z vsega sveta potrjuje, da je to kraj, ki si ga je vredno ogledati oziroma čakati polnoč in nazdraviti polnočnemu soncu. Nordkapp leži na 71 stopinj 10 minut 21 sekund severne geografske širine. Prvi turist, ki je prišel tja že leta 1664, je bil Italijan **Francesco Negri**, za pot pa je potreboval dve leti.

Od takrat do danes je Nordkapp doživel veliko sprememb. Kdor ni pustolovec in si želi hotelske postrežbe, jo tudi dobi. Možno je tudi prespati na »vrhu Evrope«. Med čakanjem na polnoč je v ogromni zgradbi mogoče kupiti spominke, si ogledati film o Nordkappu, prisluhniti saksofonskemu kvartetu, odposlati pozdrave, poklicati domov, pomoliti v kapelici. Zunaj si je mogoče ogledati spomenik iz leta 1989, ki ga je postavilo sedem otrok iz različnih predelov sveta kot poslanico miru, ljubezni, prijateljstva, sodelovanja, sreče in upanja. Imenitneži si opolnoči privoščijo šampanjec in arktični kaviar. Mi smo polnočnemu soncu nazdravili – kot običajno – z zlahtno kraško kapljico.

V dežju smo med zadnjimi okrog dveh zapustili Nordkapp in se utaborili pod njim. Deževati je nehalo in dolina je bila obsijana s soncem.

Še do 11. avgusta je trajalo to naše potovanje: najprej na Finsko, potem po baltiških državah, od tod na Poljsko in domov. Bilo je, kot smo pričakovali – in še mnogo lepše.

Nordkappovci na gorskih (ali bolje hribovskih) poteh.

JANUARSKI ZIMSKI POHODI

PAVEL PAVLOVEC

Leto 2000 – za mnoge magično leto, za nekatere že prvo leto novega tisočletja, vsekakor pa leto na prehodu v 3. tisočletje. Zame se je pričelo spodbudno in zelo lepo: v znamenju gorá in snega.

Letošnji januar je bil pravi eldorado ne samo za smučarje, ampak tudi za gornike, zlasti za tiste, ki jim zima pomeni posebno veselje in izziv. Tudi vreme je bilo dokaj lepo in je zaradi toplotnega obrata prav vabilo iz zameglenih nižin na sončne gore.

2. januarja sva se z ženo pridružila koprskim »Viharnikom« na pohodu iz Prešnice na Slavnik (1028 m), zadnji slovenski tisočak proti morju. V lepem sončnem dnevu se je na njem kar trlo prijateljjev gorá in narave in bilo je nadvse praznično: na ovršju je bilo še malo snega, tako da so na svoj račun prišli tudi otroci, »ozračje« je bilo nabito še s (po)silvestrovanjem in novoletnimi voščili, čudovit in enkrat na pa je bil tudi razgled. V modrino Tržaškega zaliva in neba so bili kot čarobne čipke v dolgem nizu vpeti beli vršaci Julijskih in Karnijskih Alp ter Dolomitov, spodaj zarobljene z nazobčanimi obrisi obalnih lagun v beneški dalji; na južni strani pa se je za valovitimi istrskimi griči slikala značilna podoba piranske cerkve s punto, ki se kot jezik steguje s kopnega v bleščeče zrcalo morja. Za višek mi prijatelj Janez pokaže v sinji daljavi na nejasni ločnici med morjem in nebom komaj zaznavne obrise Benetk, kjer je najbolj opazno svetlikanje v soncu žarečih pozlačenih kupol palač in cerkvá. Prvič v dolgoletnem obiskovanju Slavnik mi je bilo dano, da se z njega iz oči v oči »spogledujem« s častitljivim mestom, ki je v znamenju leva in sv. Marka gospodovalo tudi nad primorsko deželo, jo brezobzirno izsekavalo in spreminjalo v kamnit kras.

Takoj naslednji dan se z ženo za teden dni odpraviva pod Snežnik, na Sviščake, a lepo vreme in opoj zasneženega gozdnega prostranstva sta naju priklenila na Snežnik še za en teden. To so bili pravzaprav po dolgem času dnevi, ko sva si vzela čas zase in za uživanje zimskih prelesti. Ledene rože na oknih, ledene sveče s strehe kočé, v ivje zapredeno drevje, zmrznjen sneg, ki prijazno škriplje pod nogami... Vse to obuja v meni prelepe spomine na mlada leta na Gorenjskem, nostalgijo na topli dom. In prav po otroško tudi uživam, ko skozi okno opazujem ptičke, ki se prerivajo in »masti« v naši krmilnici.

Z ženo hodiva veliko naokrog po gozdu, »raziskujeva«, odkrivava in uživava naravo in njene zimske prelesti. Seveda pa mi dolgo ni dala miru moja gorniška žilica in Snežnik, ki me je vztrajno vabil in v soboto končno tudi zvalil. Na strmem delu ovršja je bila hoja zaradi ledu precej zahtevna, a je še kar šlo, seveda z zvrhano metro previdnosti in zbravnosti: vsak korak je bil premišljen, previdno odmerjen in natančno zastavljen.

182 Na vrhu Snežnika (1796 m) je sledilo bogato plačilo:

pod živomodrim nebom se belijo obširne snežne poljane in gozdni svet Notranjske, Kočevske in Gorskega kotarja, izpod Učke in Slavnik se bleščeče zrcali Jadransko morje, na severni strani pa zaljša obzorje prelestna ogrlica gorenjskih in primorskih snežnikov. Prizor za bogove!

Naslednjo soboto smo imeli »Viharniki« redni mesečni planinski pohod na Nanos. V Razdrto sem se v temi odpeljali s Sviščakov in po poti ustavil avto in občudoval kolorit jutranje zarje z rožnato ožarjenim vrhom Snežnika.

Ko vzamemo pot pod noge, se je dan že odprl na stežaj in sonce nas prijazno pospremi vkreber po strmi poti in prek Pleše (1281 m) v Vojkovo kočó. Navzdol se spustimo po položni poti in se v zavzetju cerkvice sv. Jeronima malo pomartinčkamo na soncu.

Spotoma me zopet zbode v oči rana v naravi, ki so jo graditelji avtoceste izpod Nanosa proti Senožčam skeleče zasekali v kraški svet. Z Nanosa je ta del ceste videti kot strašljiv poligon iz kakšne apokaliptične vojne zvezd in najbolj pristno je to izrazil naš vnuk Črt, ki je s svojimi devetimi leti začudeno vprašal: »Deda, zakaj so tisto tam tako grdo naredili?«

Zadnjo januarsko nedeljo pa sva se s prijateljem Matjažem odpravila še na Javornik (1240 m). Dan je bil meglen in v izhodišču planinske poti v Podkraju je bila megla že tako gosta, da sva celo pomišljala, če se ne bi vrnila domov ali pa se napotila kam drugam, na Golake ali na Čaven. Odločiva se, da velja poskusiti. Orientacija je težavna: vidljivost le kakšnih deset do dvanaest metrov, pot oziroma prejšnje stopinje ponekod zametene, enako večina markacij, tudi tiste na drevju, saj je veter napihal sneg in skupaj z ivjem in žledom celo debla odel v belo. Manjše smreke, vse v žledu in ivju in obložene s snegom, me spominjajo na bombaževce, polne puhasto belega pridelka. Škoda, ker zaradi goste megle ne moreva poslikati tega enkratnega prizora.

Višje v strnjem bukovem gozdu so markacije bolje vidne in se ne loviva in ne pleševa več toliko po poti. V oči pa nama pade, da ivje na drevju ni belo, ampak izrazito sivo – onesnaženost zraka ali kaj?

Po skoraj štirih urah hoje po približno polmetrskem snegu sva na Javorniku (1240 m) in v Pirnatovi kočí se nama prav prileže slasten domač čaj.

Nazaj grede se je prebudil veter in v gozdu je zvonko odzvanjalo klenkanje zibajočih se bukovih vrhov, ki so naju tudi izdatno posipali z odpadajočim ivjem in žledom. Zanimivo: na celi poti po Javorniku nisem opazil niti enega javorja, ki ga dobro poznam in po ljubju in rasti ločim od bukke.

Med vračanjem se je začelo tudi počasi svetlikati in skozi meglo je pričelo prodirati sonce, ki je bilo sprva bolj podobno hostiji, a proti koncu najine poti se je izkopal iz meglic in polno zažarelo čez širne snežne poljane, kmalu pa kot rdečkasta pomaranča utonilo za valovitimi hribi.

MINIATURA

SVETLOBA, IZ MIRU, TIŠINE STKANA

HELENA GIACOMELLI

Vijugava ozka cesta, žuborenje potoka, hiše, prislonežene na belotravnate bregove, gručasta vasica v gosti megli, spokojna tišina – dolina med gorami. Avtobusna postaja. Rahlo zgrbljena ženica v nekoliko starinskem plašču, s cekarjem v roki, se drobencljivo prestopa po steptanem snegu. Mrzlo je.

Otresajoč sneg z gozdarjev pridem bližje. Ko rečem »Dober dan«, dvigne pogled. Med gubami drobne oči. Radovedne. Sprašujoče se, čigava neki sem.

»Ste bili na planini?« reče.

Prikimam in si odpnem premočene gamaše. Zdaj me bo vprašala »Je bilo lepo?«, pomislim, ker čutim, kako mi še gorijo lica in najbrž tudi oči, in odgovorila bom. »Nepopisno.«

Ženica pa:

»Imate tam gori bajto?« vpraša.

Ozrem se proti planini: »Ne, nimam je.«

»Zakaj pa potem v takem snegu rinete na planino, če nimate tam nobenega opravka?« se začudi.

Meni pa se zdi, da je rekla: »Nimate drugega dela, kot da tako zapravljate dragoceni čas?«

Opravki, delo, čas... obtežene roke, upognjeni hrbti, bolečine v križu, trganje v sklepih, težak korak, trpke misli, molk ponižanja za črni kruh preživetja, pehanje za več in več denarja, pogledi, obrnjeni v tla, utrujenost v očeh – dan za dnem isti gibi, isti koraki, ista pota... razbolela duša...

Rada bi ji povedala, da je na planini obilo časa za počitek, za brezdelje rok in razpršenost misli; ji pripovedovala, da je čudovito stopati v svetlo samoto neugaženih poti in je korak lahkoten, pa čeprav se kdaj pa kdaj tudi globoko ugrezneš v zameteno pot. In je sonce, je po-

Samotna pohodnika na Veliki planini

gled v brezoblačni, vijoličnomodri obok neba, je pesem vetra okrog pastirskih bajt, pogreznjenih v tihotnost zasnenežnih streh, je bleščeča svetloba na visokih gorah in so srečanja s popotniki podobnih želja, hrepenenj, iskanj. Pa molčim. Bogve, kolikokrat je morala, dokler so bile še čvrste njene noge, v soncu ali dežju v planino po opravkih za živino, ki je bila tam na poletni paši, pomislim. A vendar...

Izza ovinka pripelje avtobus. Komaj dobiva prosta sedeža. Vsaka drugod. Na popoldanski »šiht« v mesto se peljejo. Na sebi čutim pogled svoje sosede, mladega dekleta. Ozrem se k njej. Smehlja se. In reče: »Lepo je moralo biti danes na planini.«

»Lepo,« prikimam.

odmevi

Ob stoletnici Češke koč

V 2. številki letošnjega Planinskega vestnika je v poročilu o knjigi Gorenjska 1900–2000 F. Ekar napisal, da je v knjigi premalo »poudarjeno delo jezerskih planincev, ki so leta 1900 zgradili Češko koč, devet let pozneje pa Prešernovo koč na Stolu, da Golice sploh ne omenjamo«. Do omembe je sicer prišlo, vendar povsem napačne. Z obema kočama v Karavankah so jezerski planinci imeli opraviti kvečjemu kot

obiskovalci, »njihovo« Češko koč, katere stote obletnice se bomo spominjali letos, pa je zgradila Češka podružnica tedanjega Slovenskega planinskega društva. Njena začetna zgodovina je v Planinskem vestniku dobro dokumentirana. V njegovem 5. letniku (1899) lahko preberemo, da so jo postavili že leta 1899. Jezerski župan F. Muri, občina je bila tedaj del koroške dežele, je moral »spričo nasprotovanja nemških agitatorjev« zaužiti »marsikatero grenkost, predno se mu je posrečilo, da je ugodil željam Češke planinske podružnice«. Delavce, zlasti tesarje, mizarje in zidarje, »katerih na Jezerskem ni«, je na Kranjskem in Štajerskem poi-

skal načelnik Gornjegrajske podružnice F. Kocbek. On ter dr. J. Frischauf in F. Muri so se odpravili na Ravni in določili kraj za gradnjo. Planinski vestnik je v svoji julijski številki 6. letnika (1900) pozdravil novo koč in napisal tudi te besede: »Koča na Grintavcu je dar Čehov, namenjen Slovencem, živa priča o bratovski zvezi, ki se je uresničila pod zaščito Slovenskega planinskega društva.« V avgustovski številki je objavljeno poročilo o slavnostnem odprtju in blagoslovitvi »češke koč na Ravneh« 26. julija 1900. 250 prisotnih je pozdravil načelnik češke podružnice dr. Karel Chodounski, koč pa je blagoslovil »g. župnik Aljaž, triglavski 183

naš župnik, kakor ga nazivljejo Čehi». Dobro bi bilo, da bi še pred letošnjo stoletnico slavilni pisci in govorniki prebrali zadevne letnike Planinskega vestnika.

Tone Wraber

Kako se imenujemo člani PZS?

V planinsko društvo smo dobili dokument, ki opisuje gorniško izkaznico, govori o akciji Ciciban planinec, Mladi planinec itd. Vodniški servis izidor pa vabi na tečaj gornišтва ter organizira izlet za dobitnike zlatih znakov Mladega planinca.

Ob prebiranju tega in drugih dokumentov se vprašamo: Kaj smo?

Ponavljja se leto 1929. V PV 1929/24 je objavljen sestavek o pojmihi planinec – turist – alpinist. V sestavku preberemo, da se je v tistem obdobju uveljavljajl pojem »turist«, ki ga avtor kot tuj izraz odklanja. Avtor pravi, da je v srbsčini kakor tudi v

angleščini in francoščini »turist potnik, ki ne potuje po poslih«. Avtor je zapisal, da poznamo pri nas že od prej »turista«, a le kot takega potnika, ki hodi po gorah. V prispevku je poudarjeno, naj takšnega planinskega potnika sedaj dosledno imenujemo »planinec«.

Avtor predlaga, da se držimo izrazov »planinec«, »planinka«, »planinstvo« in ohranimo tisto, kar je udomačilo Slovensko planinsko društvo, ustanovljeno leta 1893.

Slovenci smo ustanavljali svoja planinska društva. Hrvatje planinarska.

Zaključimo s citatom: »Za nas ima planina dvojni pomen: kot planinski pašnik in kot gora. Prvotno so bile planine pašniki; za kmeta so bile važne v prvi vrsti te planine, kar je zlasti **dr. Tuma** poudaril že večkrat. Kmet je rekel: Živino ženemo v planine, to je na planinsko pašo. Ker pa so take planine na gori, je polagoma dobila planina (posebno pa množina »planinec«) tudi pomen gore, gorovja.«

Do sedaj smo bili planinci, kaj bomo v prihodnje?

Franc Ježovnik

Mangart

VERA PIPAL

*Nad sedlo je sedel
kot kralj na svoj tron.
Čez mejo je stegnil
bok in desnico,
nam pa ponudil
svojo levico
za lažji je vzpon.*

*Glavo ponosno
pokonci drži.
Mangart, kje pa so
tvoje oči?
V dolini jezerci
modri ležita,
tvoji očesci,
ki srčno želita,
da bi podal jima
svojo roko
in jih prestavil
k sebi, v goro.*

*Z njima bi videl
Triglav, Rombon,
z njima polepšal
naš bi – svoj dom.*

iz planinske literature

Planinarski zbornik

Že drugič je v Varaždinu, to pot z lansko letnico izida, izšel Planinarski zbornik, prava trdo vezana knjiga z 200 stranmi, v kateri je urednik **Tomislav Jagačić**, sicer tudi dolgoletni sodelavec Planinskega vestnika, zbral prispevke 50 avtorjev, ki so ilustrirani s 150 fotografijami, skicami in risbami. V knjigi je ob vseh drugih prispevkih tudi nekaj takih, ki so jih napisali slovenski avtorji (kakšen med njimi je natisnjen celo v slovenščini) ali ki opisujejo slovenske gore ali hojo nanje.

Kruta usoda je hotela, da prleška zaslužna planinka **Erna Meško** ni dočakala svojega intervjuja v Pla-

ninskem zborniku; umrla je v 88. letu starosti lansko jesen. Prav tako žalostno je dejstvo, da sta v istem Zborniku objavljena izredno doživljajni prispevek **Marjana Munde** iz Ljubljane »Potovanja k Triglavu« in nekrolog, posvečen njegovi hčerki **Jerici**. Ko je oče Marjan pisal ta svoj prispevek za Zbornik, ni mogel slutiti, da bo v isti številki objavljen tudi nekrolog Jerici, profesorici klavirja iz Ljubljane, ki ga je napisala njena kolegica **Mira Kopitar**; Jerica se je smrtno ponesrečila lanskega 6. julija na pobočjih Krofičke nad Logarsko dolino.

Vsaj omeniti bi veljalo še nekatere prispevke, ki so napisani z veliko ljubeznijo do gorá ali z močnim čustvovanjem ob srečanjih z gorskim svetom. Bralci z avtorjem **dr. Olegom Šcedrovom** obišejo Niagarske slapove v Afriki, če se ne nabirajo gob, pa bodo vsekakor poskušali najti katero, ko bodo prebrali prispevek **Borisa Divjaka** »Zakaj nabiram gobe«. Iz Zbornika tudi vzemo, kdo in kako je po gledališki predstavi peljal preko neke gore 12.500 mladih, kar je sicer komajda verjetno, vendar resnično, ta kulturno-planinski podvig pa je opisan v članku »Karavana pomladi«. Kaj so delali Rimljani tam, kjer so v sedanjih časih gradili avtomobilsko cesto Gorican–Zagreb nedaleč od Varaždina, pa opisuje **Marina Šimek**.

Seveda bi lahko še naštevali: **Majaž Jež** je napisal prispevek »Drava nas povezuje«, urednik Tomislav Jagačić »Nekrolog neki reki« (ki pa ni njegov edini članek v knjigi), **Marija Babić** »Spomine na Trnovačko jezero«, **Dejan Čvrk** je opisal »Božična planinska srečanja«, **Anica Špiranec** »Prvo srečanje z Ravno goro«, **Valentina Balog** »Srečanje z labodom«, **Zinka Brezovec** »Lonjsko polje«, **dr. Željko Poljak**, urednik »Hrvatskega planinarja«, glasila Hrvatske planinske zveze, »Majhne nočne pustolovščine«, **Miljenko Pavešić** »Starec Klek in okoli njega«, **Ivan Kuster** »Nekaj o Kuna gorí«, da omenimo samo nekatere.

Urednik Jagačić piše v uvodniku te knjige, na platnicah katere je nekaj planinsko izletniških motivov, da samo zapisano ostane. Zato se že

zdaj pripravljaja na tretji zvezek Planinarskega zbornika, ki naj bi izšel leta 2002, ki ga je organizacija Združenih narodov proglasila za leto gorá, in hkrati vabi slovenske planince k sodelovanju. Zdaj premišljuje o tem, da bi takrat namera izšel Zbornik, v katerem bi bila polovica besedil v slovenščini in polovica v hrvaščini.

v. č.

»Ogledalo« in planinstvo

»Ogledalo« je glasilo občine Vojnik in v vsaki številki, ki je izšla v lanskem letu, je nekaj planinskega.

V 15. številki, ki je izšla meseca marca, zasledimo, da so se 14. 1. 1999 zbrali pred Osnovno šolo Vojnik učenci-planinci in njihovi starši in odšli na nočni pohod, ki je ob soju bakelj trajal tri ure.

V isti številki najdemo podatek, da je ob krajevnem prazniku Krajevne skupnosti Vojnik PD Vojnik priredilo orientacijski pohod družin. Ob koncu pohoda so organizirali še družabno srečanje.

V 16. številki glasila, ki je izšla junija 1999, preberemo, da je na osnovni šoli planinski krožek. Zapisali so: »V lanskem šolskem letu smo na naši šoli pričeli s planinskim krožkom na razredni stopnji, pridružili pa so se nam tudi šolarji iz vrtca Frankolovo. Pri oblikovanju programa in pri vodenju izletov so nam pomagali člani PD Vojnik.« Nam opišejo, kako so sprva spoznavali okoliške hribe, nato pa so se odpravili tudi v raziskovanje bolj oddaljenih planinskih točk.

V isti številki predstavijo mladinski odsek Planinskega društva Vojnik. Opisali so orientacijsko tekmovanje Rogaške Mg lige. Zanimivo je, koliko društev sodeluje: Vitanje, Boč-Kostrivnica, Vrelec-Rogaška, Slivnica, Atomske Toplice in Grmada. V Vojniku so pripravili zaključno orientacijsko tekmovanje in se udeležili državnega prvenstva na Donacki gori. Njihova ekipa mlajših osnovnošolcev je dosegla prvo mesto. Na OŠ Vojnik so pripravili planinsko šolo.

V glasilu so opisali že tradicionalni pohod na Kunigundo, bil je že šesti.

V 16. številki so objavili še sestavek

Planinski krožek na OŠ Vojnik zelo uspešen. Poleg podatkov o orientaciji najdemo podatek, da je 23 mladih opravilo planinsko šolo. Načrtovali so dvodnevni pohod.

V 17. številki, ki je izšla septembra 1999, najdemo poročilo Pohod na Komelj. To je bil že 20. pohod in Vojničani so glavni organizatorji v Sloveniji. Pohodniki vsako leto doživijo izredno lep sprejem pri koroških Slovencih.

V isti številki izvemo, da je ob dnevu državnosti Planinsko društvo Vojnik s pomočjo Občine Vojnik, župana **Bena Podergajsa** in članov PD Vojnik priredilo Slomškovo pohod. PD je že prej markiralo Slomškovo pot od Ponikve do Nove cerkve.

Ob notici o pohodu je daljši sestavek Po poti škofa Slomska. Člani planinskega krožka OŠ in vrtca Vojnik so se peš odpravili na ogled Žičke kartuzije. Pot in kartuzijo so opisali v posebnem prispevku, ki je izšel v 18. številki decembra 1999.

Zanimiv je opis Socke v 18. številki. Socka je kraj v središču cestnega križa Nova Cerkev-Vitanje in Dobrna-Frankolovo. V članku predlagajo, da bi uredili plezališča. Preberemo, da je Socka zelo primerna za krajše potepanje po okoliških gričih, ki pa jih nikakor ne gre podcenjevati. Omenjajo gamsove poti in zatrjujejo, da se tudi na teh poteh sprošča adrenalin. Opisana je pot od Senegaškega mlina do vrha Kozjeka. Pot ni markirana, avtorji prispevka zatrjujejo, da je zelo primerna vaja za kasnejši vzpon na Triglav.

V turističnem prospektu »Nova Cerkev z okolico« je med drugim lepo prikazana graščina Socka.

V sestavku Sprehod skozi čas spoznamo zgodovino tega območja, hkrati je to opozorilo na obisk tega ali onega kraja ali domačije. Recimo obisk domačije v Bukovju, kjer se je 11. 12. 1915 rodil znani stenoграф **Anton Bezenšek** in kjer se vpišemo v spominsko knjigo.

V 18. številki je še sestavek, ki govori o delu PD Vojnik, pohodu na Stolpnik, izletu na Lošnj itd. PD je vodilo tudi izlet za Gasilsko društvo Nova Cerkev na Kočno, Grintovec in Skuto.

Mladi so napisali sestavek Mladi in planinska orientacija. V njem so zapisali, da so traso tekmovanja speljali tako, da so opozorili na posebnosti Vojnika.

V časopisu se vidi aktivno delo predvsem z mladino. Potrjuje se dejstvo, da v Vojniku planinstvo ni zastavljeno.

Franc Ježovnik

društvene novice

novica?

V novo sezono z novim vodstvom

Vodniški odsek Planinskega društva Ljubljana Matica je tradicionalno uspešno zaključil gorniško sezono 1999. Nadaljevali smo tradicijo zadnjih let, to je usmerjenost v vzgojno-izobraževalne akcije in zahtevnejše gorske ture.

Poskušali smo slediti željam udeležencev po uvrščanju novih, zanimivih gorniških zvrsti v naš program. Tako se zadnja leta povečuje predvsem zanimanje za ledeniški svet, za plezanje po feratah, za večdnevne aranžmaje in trekinge predvsem v tujini, doma pa za tehnično zahtevne kopne in zimske ture. V letu 1999 smo namerno namenili posebno pozornost tudi lažjim izletom zaradi rekreacije in druženja, ker so udeleženci to sami želeli.

Za najbolj zahtevne ture velja ugovitev, ki jo upoštevamo že vsa zadnja leta, to je, da na zahtevnejših turah zagotavlja varnost le visoka strokovna usposobljenost in pridobljene izkušnje vodnikov na eni strani, na drugi pa primerna opremljenost in usposobljenost udeležencev ter – ne najmanj pomembna – majhna udeležba. Zato že vsa leta namerjamo posebno pozornost strokovni usposobljenosti vodnikov in gorniškega usposabljanju udeležencev.

Organizirali in vodili smo celo vrsto raznovrstnih gorniških dejavnosti: avtobusne izlete, letovanja, trekinge oziroma večdnevne aranžmaje, 185

popoldanske, enodnevne in večdnevne gorske ture po označenih in neoznačenih kopnih in snežnih poteh ter brezpotjih, vzgojno izobraževalne akcije, šolske (mentorske) izlete in izlete v okviru Mladinskega odseka, izlete v okviru planinske šole, turne smuke in eno ledeniško turo. Ponovno – tako kot vsa zadnja leta – beležimo rekordno število aktivnosti; vseh je bilo 229. Na njih je sodelovalo kar 4244 udeležencev. Tudi v letu 1999 nismo imeli nobenih registriranih poškodb.

V zadnjih šestih letih je Vodniški odsek izvedel 37 gornjskih tečajev s 465 udeleženci. To je podatek, ki pove, da so jedro aktivnosti odseka vzgojno izobraževalne akcije, te pa so usmerjene predvsem k nešolanim izletnikom, planincem in gornikom. Posebnost odseka je izredno izpopolnjen tečaj gibanja po kopnem, ki je priprava in usposabljanje udeležencev za najzahtevnejše ture. Občasni očitki na račun pretežkih tur v programu odseka vedno spregledajo ta vidik izobraževanja udeležencev. Z veseljem ugotavljamo, da je zadnja leta takega izobraževanja v Sloveniji vedno več. Smo eno od redkih društev na ljubljanskem območju, ki organizira planinsko šolo. V letu 2000 nameravamo izdati dva vzgojnoizobraževalna gornjska priročnika: Gibanje na zahtevnih turah (to so gradiva vseh tečajev) in Planinsko šolo. Na ta način bomo dobili kompleten učbenik svojih vzgojnih akcij.

Ob zaključku sezone je prišlo do zamenjave vodstva odseka; dosedanjega načelnika **Vladimira Habjana** je zamenjal **Darko Bernik**, namestnik pa ostaja **Drago Metljak**.

Vladimir Habjan

Gore v Leku

V Galeriji Lek je v začetku marca svoje izvrstne barvne fotografije iz gorskega sveta razstavljal **Janez Zupan** in za ta nastop požel pohvalne kritike obiskovalcev. Nemara bi bilo to razstavo vredno ponoviti še kje drugje.

Avtor razstave **Janez Zupan** je bil v Leku zaposlen skoraj 32 let, na-

zadnje 17 let v Inženiringu. Pred dvema letoma se je upokojil. Študiral je kemijsko tehnologijo in je po poklicu magister kemijske tehnologije.

O tem, kako je zašel med amaterske fotografe, nam je povedal naslednje:

»Potem ko sem končal glavna dela pri gradnji hiše in pred več kot četrt stoletja podiplomski študij, mi je ostalo veliko časa, ki ga je kazalo koristno izkoristiti in pri tem narediti kaj koristnega tudi za sebe. Rekreativna v telovadnici me nikoli ni navduševala, rad pa imam naravo. Z navdušenjem sem tudi vse od gimnazijskih let dalje spremljal alpinistične podvige slovenskih kot tudi tujih alpinistov, zato sem se zaveštno odločil za hribolazništvo. Mnogokrat sem kar sam opravil napore in zahtevne izlete, večkrat pa tudi v družbi, ena od takih družb pa je Lekova planinska sekcija. Pred davnimi leti sem bil na Mt. Blancu in Grossglocknerju, vendar od teh težkih in lepih izletov nimam nobenih fotografij ali diasov, le v glavi lepe, že nekoliko zbledele spomine. Spoznal sem, da je fotografiranje nujnost, če želim na stara leta podživljati lepote narave, gorá, dreves, rož in vsega, kar lahko občudujemo v naravi. Tako sem na trekingu okoli Anapurn posnel prvih osem filmov z diasi, ki sem jih tudi prikazal na predavanjih v Leku. Danes si brez fotoaparata ne predstavljam več potovanja ali planinskega izleta. V 12 letih se je tako v vzorno urejenem arhivu nabralo

okoli 3000 diasov. Večina je iz domačih gorá in gozdov, po nekaj sto pa iz Himalaje, Kenije, Južne Afrike, Škotske in Krete. Ne fotografiram samo skal in panoramskih motivov, ampak tudi rože, trave, utrujena drevesa in potoke. Zelo so mi všeč tudi zimski motivi v sveže zapadlem snegu.«

Brez Savinjščanov seje PZS krajše?

Člani predsedstva Savinjskega MDO so na zadnji seji, sestali so se v Mozirju, največ časa namenili obravnavi gradiva za 11. sejo upravnega odbora PZS. Tudi tokrat so bili predstavniki najštevilčnejšega meddržutvenega odbora precej kritični do dela osrednje planinske organizacije.

Predstavniki planincev savinjskega območja se prvenstveno zavzemajo za preglednost dela na vseh področjih. Posebno je bil izpostavljen problem finančnega plana; **Jožeta Melanška** in **Maksimiljana Korošca** je namreč motil izkazan negativni saldo pri mladinski komisiji, čeprav menda v preteklem letu ni bila edina znotraj Zveze z negativnim poslovanjem. »Ali je res edini grešnik?« se je vprašal Melanšek in dodal, da je Mladinska komisija v nekem smislu kadrovska, torej neobhodna za razvoj planinske organizacije.

Precejšen problem predstavljajo zemljiškoknjižne zadeve. V enem letu jih uspejo rešiti komaj tri do

štiri, kar je po mnenju **Jožeta Kodreta** odločno premalo. Precej pripomb so bila deležna tudi Vodila za delo Planinske zveze in društev. V aktih PZS naj bi besede gorništvu ne uporabljali, je med drugim na lanski skupščini v Mariboru sprejeto besedilo komercial tajnik SMDO **Božo Jordan**.

V nadaljevanju seje so obravnavali *delo oskrbnikov v planinskih kočah*. Poleg številnih pohval, ki so jih upravičeno deležni oskrbniki koč, tu in tam naletimo na zadeve, ki nikakor niso primerne. Zaradi boljšega poznavanja narave dela oskrbnikov so se odločili, da bodo v Celju organizirali posvet za predsednike društev o tem, kako je potrebno delati v planinskih postojankah, beseda pa bo tekla tudi o čistilnih napravah. Za red in urejenost planinskih koč so odgovorni predvsem predsedniki društev, seveda pa se morajo svojega poslanstva zavedati tudi oskrbniki, so bili enotni člani predsedstva.

Edi Mavrič-Savinčan

Zelo zahtevne ture PD Ljubljana-Matica

V oddaji na Radiu Slovenija se je nekega zgodnjega jutra novinarka – ljubiteljica gora pogovarjala z drugo gorniško navdušenko. Pogovor je potekal o zelo zahtevnih kopnih turah, ki jih organizira in izvaja Izletniški odsek PD Ljubljana-Matica. Mnenje obeh je bilo, da so takšne ture za planince prezahtevne in zato neprimerne. Naj zato, da nepoznavalci tudi v prihodnje ne bi podajali podobnih mnenj, navedem nekaj podatkov o pripravi na te ture.

V Izletniškem odseku PD Ljubljana-Matica smo v letu 1994 organizirali prvi dve turi po zelo zahtevnem svetu v kopnih razmerah (tako imenovana »C« kategorija vodenja PZS, to so zelo zahtevne označene in neoznačene poti ter brezpotja). Ti dve turi (in še eno drugo) je vodil **Tone Sazonov-Tonač**, kar je zadosten razlog, da so potekale brez posebnih zapletov. V tem letu je Tonač s pomočjo **Marjana Ostermana**, inštruktorja GRS, izvedel v treh popoldnevnih tehnično uspo-

sabljanje vodnikov našega odseka za pomoč pri vodenju zelo zahtevnih kopnih tur.

V naslednjem letu (1995) smo organizirali štiri nove takšne ture, pri tehničnem vodenju so sodelovali alpinistični inštruktorji AO Ljubljana-Matica in inštruktorji GRS postaje Ljubljana. Na eni od teh tur v Martuljkovi skupini smo prišli do mesta, kjer se je bilo treba navezati. Udeleženci so dali iz nahrbtnikov opremo, ki smo jo v razpisu zahtevali. Ker pa jih večina sploh še ni imela izkušenj s plezalnimi pasovi niti jih nikoli ni imela na sebi, je »oblačenje«, čeprav nas je bilo pomočnikov kar šest, potekalo (pre)dolgih trideset ure! Mesto navezovanja je bilo na snegu, tako da smo bili na koncu že vsi premraženi.

Čeprav so bili udeleženci po turi zadovoljni, smo v odseku prišli do spoznanja, da takšnih tur ne moremo le organizirati, ampak moramo udeležence že pred turo primerno usposobiti. Tako smo v naslednjem letu (1996) začeli izvajati kratke enotedenske tečaje, ki smo jih poimenovali Tečaj gorniških (ali alpinističnih) večšin za udeležence zelo zahtevnih kopnih tur. V letu 1996 smo organizirali dva takšna tečaja (57 udeležencev), v letu 1997 štiri (43) in leta 1998 tri (46), skupno torej do tedaj devet s 146 udeleženci. Tečajev so se udeleževali iz vseh koncev Slovenije in ne samo iz Ljubljane, vozili so se celo iz Nove Gorice.

In kaj (na)učimo tečajnike?

Na uvodnem predavanju v trgovini Iglu jih je prodajalec poučil o opremi predvsem z vidika nakupa, kvalitete in servisiranja. Tu lahko opremo tudi kupijo ali si jo izposodijo. V treh popoldnevnih v plezališču Turnc pod Šmarno goro smo inštruktorji – vodje skupin v praksi tečajnike seznanili z opremo, potrebno za hojo in plezanje na zelo zahtevnih kopnih turah, še z vidika uporabe. Naučili smo jih izdelave naslednjih vozlov: osmica (tudi vpletena), varovalni, bičev (tudi vpleten), podaljševalni, Prusikov in kravatni. Plezalne pasove smo prilagodili velikosti tečajnikov, jih naučili navezovanja in jih obremenili na vso težo. Navezali

smo se še na glavno vrv in v praksi preizkusili gibanje naveze. Tečajniki so plezali tudi ob vrvi ograji (kombinirani: vodoravni in navpični). Tehniko gibanja po brezpotju smo preizkusili s kratko turo po bližnji okolici, pri čemer smo inštruktorji opozorili na tehnike pri vzponu in sestopu na različnih terenih. Osnove plezanja so tečajniki spoznali v teoriji in praksi pri plezanju plezalnih smeri do IV. stopnje težavnosti. Za plezanje po zelo zahtevnih zavarovanih poteh smo tečajnike naučili tudi samovarovanja, za trening smo se vzpeli in sestopili po plezalni poti na Grmado. Na koncu smo tečajnike opozorili še na nevarnosti v gorah. Naučeno smo preizkusili na zaključni turi, kjer smo se vzpeli na Staničev vrh v Grintovcih. Tečajnikom smo napeljali 200 metrov vrhnih ograj, tako da je bil vzpon varen, sami pa so v praksi preizkusili, kako poteka zelo zahtevna tura.

Namen teh tečajev je bil osvojiti osnove varnega gibanja na zelo zahtevnih kopnih turah pod vodstvom vodnikov, nikakor pa ne samostojno. Program tečaja smo večkrat uskladili, tako da smo učili le najpotrebnejše. Na inštruktorskih posvetovanjih smo vse manevre vrhne tehnike tako poenotili, da smo učili vsi enako (skladno tudi z doktrino vodenja PZS) in se na turi ne more zgoditi, da bi npr. udeleženec rekel, da je njega inštruktor učil drugače. Za tečajnike smo napisali tudi brošuro (21 strani), v kateri smo na kratko zapisali osnove vseh tem. Poleg brošure smo izročili tečajnikom še Gornikov svetlovalc in nekaj drugih obvestil GRS. V skupini so bili ponavadi štiri tečajniki, izjemoma največ pet, kar je omogočalo, da smo vse teme obravnavali dovolj temeljito. Vodje skupin so bili alpinistični in GRS inštruktorji, alpinisti ali najmanj C vodniki z alpinističnimi izkušnjami. Razpis za vse zahtevne ture še zdaj izdelamo zelo skrbno, tako da opozorimo na zahtevnost, nevarnost, opremo in telesno pripravljenost. Z vsemi prijavitelji, ki nam vodnikom še niso znani, se pred turo tudi osebno pogovorimo.

Zaradi zagotovitve varnosti se nam 187

zdi takšna priprava nujno potrebna. Ker so udeleženci na mnogih turah isti, lahko hitro ugotovimo, da se zelo zahtevnih kopnih tur PD Ljubljana-Matica udeležujejo večinoma in v glavnem tečajniki, zelo redko drugi. Društvo izvaja izlete in ture različnih zahtevnosti, med drugim tudi lahke oz. nezahtevne. Teh je precej več in so tudi bolj množično obiskane. Zahtevne ture so pač namenjene redkim ljubiteljem zahtevnejšega sveta in brezpotij.

Dosedanje izkušnje so pokazale, da zaradi pridobljenega znanja s tečajev zelo zahtevne ture potekajo precej hitreje in s tem tudi varneje. Udeleženci tur, ki se tečaja še niso udeležili, večinoma na turi sami spoznajo, da je obisk tečaja smisel, saj porabijo za opremljanje več časa kot drugi, pa tudi vodniki imamo z njimi več dela. Gorniki, ki so končali tečaj, se po njem še vedno udeležujejo vodenih zelo zahtevnih tur, v lažji svet pa začnejo hoditi večinoma sami. Ti gorniki so torej po tečaju usposobljeni in pripravljani za samostojne kopne ture po plezalnih zavarovanih poteh, za vódene ture po zelo zahtevnih neoznačenih poteh in brezpotjih kakor tudi za plezanje plezalnih smeri z gorskimi vodniki. Ti so na nekaj turah, kjer so z nami sodelovali kot mentorji ali vodniki, naše tečaje tudi pohvalili. Udeležbo na tečaju zato kot pripravo svetujemo vsem tistim gornikom, ki se nameravajo udeleževati zelo zahtevnih kopnih vódenih tur pri kateremkoli društvu. Z inštruktorsko zasedbo, ki jo imamo, pa lahko izvedemo takšen tečaj tudi v kakšnem drugem kraju in za druga društva. Tudi C vodnikov imamo dovolj.

Vtis, ki ga zunanji opazovalec lahko dobi o naših zelo zahtevnih turah, je takšen, kot je zapisano v uvodu. Če pa pogledamo podrobneje, bomo ugotovili, da je za izvedbo varne zelo zahtevne ture potrebno več, česar pa se v društvu in Izletniškem odseku tudi zavedamo in izvajamo.

Naj na koncu še napišemo, da kot pripravo na snežne ture izvajamo tudi tečaje gibanja v snegu. Tudi tu smo za tečajnike sami napisali dva kratka teksta (za osnovni in nadaljevalni tečaj).

Vladimir Habjan

Srečanje vodnikov na Mirni gori

Srečanje vodnikov PZS je bilo načrtovano za 18. in 19. november 1999. Organizacijski odbor je skupaj z vodniki iz vseh treh društev v Beli krajini pripravil lep in zanimiv program, napovedovala se je lepa udeležba, a gora ni hotela. Dan pred srečanjem je v vsej južni Sloveniji snežilo kot za stavo in na Mirni gori je zapadlo več kot meter snega. Organizacijski odbor se je odločil, da srečanja ne odpove, temveč prestavi na 22. in 23. januar 2000.

Bil je lep zimski dan, nebo so prekrivali oblaki in dišalo je po snegu, ko smo se vozili proti Dragatušu, kjer so nas čakali domači vodniki, ki so nas najprej popeljali na ogled krajinskega parka Lahinja. Obisk je bil tudi v tem letnem času zanimiv, a vsem nam je bilo jasno, da se bomo vrnili pomladi in še poleti. Del parka zavzemajo skrbno obdelane njive, več kot dve tretjini pa gozd, močvirja in vlažni travniki. Tu je moč poleti srečati vrsto redkih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst in še druge zanimivosti, vredne ogleda. Čas je ob klepetu hitro minil in odpeljali smo se proti Planini pod Mirno goro. V vasi, ki je sedaj skoraj prazna, a ima zelo zanimivo preteklost, smo pustili jeklene konjičke in se podali peš po gozdni učni poti proti Domu na Mirni gori, le organizator Toni se je odpeljal do Doma z avtomobilom. Kasneje smo spoznali vzrok te vožnje: v avtu je bilo namreč polno belokranjskih dobrot. Pot je bila zasnežena, a hoja je bila prijetna. Tu in tam smo lahko opazili živalske sledi in preden smo se dodobra ogreli, smo bili pri Domu. Mirna gora je eden od najvišjih vrhov Bele krajine, hkrati pa ena od najbolj jugovzhodnih vzpetin prostranega Kočevskega Roga. Tu je nekakšen konec slovenskega hribovja, svet se nato spusti v valovito Belo krajino. Kmalu po ustanovitvi prvega planinskega društva Bele krajine leta 1925 so Belokranjci postavili planinsko postojanko in svečana otvoritev je bila 18. 8. 1929 – torej je dom tu že več kot 70 let.

V Domu nas je pozdravil semiški župan **Janko Bukovec**, nato pa predsedniki vseh treh belokranjskih planinskih društev **Toni Krašovec**, **Peter Dichelberger** in **Martin Lah**. Prijazna oskrbnika Vera in Dušan sta pripravila precej dobrot, a najbolj zanimiv je bil video posnetek lisičke, ki pride vsak večer k Domu in Veri dobesedno je z roke. O tem smo se prepričali tudi pozneje, ko se je znočilo in smo previdno kukaje izza zaves občudovali lepo žival. Presenetljivo pa se je pred kratkim pri domu pojavila tudi kokoš divjega petelina. Te lepe živali pred tem tu niso živele.

V okviru pogovora »Kje pa nas čevljev žuli« smo ugotovili, da nas vodnike PZS žuli marsikaj. Nekaj žuljev smo rešili, saj je bil med nami **Bojan Pollak**, vodja Odbora za kategorizacijo, veliko večino pa smo le zabeležili in bomo skušali nanje dobiti odgovore kasneje. Rešili smo možnost podaljšanja pripraviške dobe, če sta vzrok kar dva majhna otročička; mlada mamica – vodnica tako potrebuje morda kako leto več. Govorili smo o problemih organizacije izletov iz krajev, ki so daleč od visokih gora. Visoko ceno prevoza mora nekdo pokriti in dostikrat si vodnik sam plača prevoz in še prenočišče. Kako dolgo bo to še šlo, ne vemo. Večina vodnikov ima le A kategorijo, a kljub temu želijo biti dobri, varni in odgovorni vodniki. Ugotovili smo, da kljub spremembi družbenega reda prostovoljstvo ostaja, a le toliko časa, dokler prostovoljec najde v delu nekaj, kar ga zadovolji oziroma motivira. Vedeti moramo, da bo vedno manj prostovoljcev, ki bodo zmogli kriti vse stroške iz lastnega žepa. Pojavilo se je vprašanje, kako ukrepati, ko se na istem prostoru kot planinci pojavijo še lovci. Na trasi planinske poti Metlika-Trdinov vrh so lovci uničili markacije kar v dolžini enega kilometra. Odrplo se je vprašanje, koga vse sme voditi vodnik PZS, ali le člane planinskih društev ali tudi varne hoje v gore željne ljudi. Ali je možno, da ob grobi kršitvi pravilnika vodnik izgubi licenco za vodenje? Kaj je z izidom brošure za vodnike, ki je bila objubljena že lani? Zakaj ni v Koledarju akcij PZS

za leto 2000 datuma za 4. srečanje vodnikov PZS, čeprav je bila akcija pravočasno poslana v objavo? Kdo postavlja kriterije, katere akcije so v Koledarju akcij objavljene in katere ne? Kaj je z vodniško značko, ali bomo vodniki PZS še dolgo hodili okrog brez značke? Kaj je vzrok, da smo brez njih že nekaj let? Kaj je z ustanovitvijo vodniške komisije pri PZS? Na zadnje in tudi na druga vprašanja nismo dobili odgovora, kajti tistih, ki bi znali odgovoriti, na Mirno goro ni bilo.

V okviru nagradnih tekmovanj so se najbolje odrezali domačini in pobrali čelado, pohodniške palice, stensko uro in še nekaj manjših praktičnih nagrad, nekaj nagrad pa je le odšlo z vodniki v druge predele Slovenije.

Ponoči je nasulo nekaj novega snega in zjutraj se je vse lesketalo v deviški belini. Dopoldne smo se kljub visokemu snegu odpravili na Gače, v smučarski center Rog. Po štirih urah hoje smo se vrnili na Mirno goro.

Na koncu smo ugotovili, da je bilo prav lepo, čeprav je bila udeležba skromnejša kot smo pričakovali. Domačini, ki so organizacijo izvedli več kot odlično, so se le spraševali, zakaj ni bilo nobenega vodnika iz njim najbližje soseščine, iz Novega mesta in z Dolenjskega.

Ob slovesu smo si zaželeli na svidenje na 4. srečanju vodnikov PZS, ki bo 17. in 18. novembra 2000.

Marinka Koželj Stepic

Kulturni dan na Čavnu

Zimski pohod, obogaten s Prešernovo mislijo, je 8. februarja 2000 privabil na Čaven 512 pohodnikov od blizu in daleč. Za 50 planincev je bil to že peti pohod. Obiskovalci so prihajali po različnih poteh že od zgodnjih jutranjih ur – kot bi tekmovali, kdo bo prvi.

Čeprav je bilo vreme primerno času, jih to ni motilo, kajti harmonika, ki je igrala v koči, je marsikomu dvigala pete in lepšala razpoloženje.

Prešernova Zdravljica je rezala meglo, pesnikovi Ukazi so dopovedovali deklicam v okolici o moški

ubogljivosti, Orglar pa je na slovenski kulturni dan dokazal, kaj je prava umetnost. Prešernove poezije so interpretirali mladi planinci, študentje in učenci.

Stekel je pogovor in pomagal pohodnikom, da bo lepši jutrišnji dan. Pozitivna energija se je kot blisk pretakala pred kočjo na Čavnu. Kovali so se načrti, dogovori so se pletli in veselje s prijetnim razpoloženjem se je dvigalo. Likovna podoba, ki jo je predsednik PD Ajdovščina podaril planincem iz Rovt, je potrdila prijateljstvo in povezala ljubezen do narave in do planin.

Cilj, ki so si ga postavili planinci iz Ajdovščine, je dosegel svoje; beseda, pesem in narava povezujejo ljudi.

Irena Šinkovec
PD Ajdovščina

Gasilsko alpinistična enota Luče

Si lahko predstavljate gašenje požara na težko dostopnih gorskih predelih, s katerimi je Zgornja Savinjska dolina posejana skoraj tako gosto kot Ljubljana z avtomobili? Verjetno težko, saj je stvar tudi za izkušene gasilce brez alpinističnega znanja že vnaprej izgubljena. Dva dni je pred leti v Velikem vrhu nad Logarsko dolino telo, se vžigalo in grozilo s požarom velikih razsežnosti. Z veliko truda in vneme so se poskušali prebiti solčavski gasilci in ostali domačini do mesta, kjer je strela povzročila požar. Vsej volji navkljub so bili brez opreme in

Foto: Savinjecan

znanja nemočni, dokler niso priskočili na pomoč lučki alpinisti, ki so istočasno tudi gasilci – sami izkušeni stari mački. Požar jim je uspelo lokalizirati, dokončno je z njim opravil odresilni dež.

Tako se spominja začetkov lučke gasilsko-alpinistične enote njen poveljnik Vinko Moličnik. Združiti vrhunske alpiniste in usposobljene gasilce na kraju požara – neke nad skalnimi previsi je pač potrebno obvladati obe spretnosti. Seveda pa brez opreme vsa pripravljenost in dobra volja nič ne zaležeta. S pomočjo Alfreda Božiča, predsednika izvršnega sveta takratne občine Mozirje, jim je uspelo kupiti osnovno opremo – denar sta odstopili civilna zaščita in teritorialna obramba. Enota tudi po uvedbi lokalne samouprave ni ostala pre-

Letošnjega 8. februarja na Čavnu

puščena sama sebi. S posredovanjem župana **Mirka Zamernika** jim je 400 tisočakov primaknila republiška uprava za zaščito in reševanje, tako da se lahko pohvalijo z zelo dobro opremo. Seveda je potrebno opremo nenehno dopolnjevati, to pa jim uspeva v veliki meri tudi z denarno pomočjo gasilskega društva iz Luč.

Fante družita predvsem volja in pripravljenost pomagati, pravi poveljnik Vinko Moličnik. Dva prihajata iz Solčave in iz Mozirja, večina je Lučanov, predvsem pa je pomembno, da so fantje iz Zgornje Savinjske doline in praktično v vsakem trenutku dosegljivi. V zadnjih letih so se izkazali pri gašenju požara na Raduhi, spet drugič so reševali živino s težko dostopnega območja. Za kmeta pomeni živina skoraj toliko kot človek, pomodruje Moličnik.

Nehote se zastavi vprašanje, kako je mogoče, da na tako težko dostopnem, vendar precej obljudenem območju ni sodelovanja z Gorskoroševsko službo. Tu so vrhunski alpinisti z vso opremo, ne nazadnje je tu **dr. Tonč Žunter**, izkušen himalajec, alpinist, letalec in reševalec. Če bi imela GRS svoj sedež v Lučah ali Solčavi, če bi imeli **dr. Žunter** in gasilsko-alpiniistična enota pristojnosti, katerih žal nimajo, bi mogoče pred kratkim ponosrečeni alpinist **Marko Čar** še živel. Preveč časa je minilo do prihoda helikopterja, preveč je počasne organiziranosti in še česa, razmišlja Vinko Moličnik

Edi Mavrič-Savinjčan

Zanimivosti ob poti na Uršljo goro

Ličnemu lesenemu kažipotu na ravnicah pod televizijskim stolpom je **Stanko Lodrant** na pobočjih Uršlje gore lani dodal še dve izrezljani tabli, na katerih oživlja zgodbo o povodnem možu in o sv. Uršuli. Prvo so postavili ob izviru, kjer se planinci ponavadi ustavijo in se malo odpočijejo, drugo pa pod vrhom Gore, ob veliki skali s odtisom »Urškine noge«.

Lodrantovo delo je tudi poučna kulturna zbirka v planinskem domu na Uršlji gori. V obliki stenskega časopisa je predstavil pisatelja **Lovra**

Vodni mož vabi k počitku

Foto: A. Č.

Kuharja-Prežihovega Voranca in **Leopolda Suhodolčana**, zaslužnega rojaka **dr. Franca Sušnika**, bukovnika **Blaža Mavrela**, koroško pesnico **Milko Hartmanovo**, koroškega ljudskega pesnika in pevca **Franca Ledra-Lesičjaka** ter Leški rokopis. Prostor, v katerem je ta majhna galerija, planinci imenujejo kar »kulturna soba«. V sosednji veliki jedilnici visi na steni tudi podoba sv. Uršule, obdane z »enajst tisoč« devicami; njen avtor je prav tako Lodrant.

Društvu je zvest že več kot petdeset let. Hrepenenje po vedno novih doživetjih v gorah ga spremlja že od otroških let. Poskusil se je tudi v alpinizmu. Kot profesor na ravenski gimnaziji je ljubezen do narave privzgojil marsikateremu dijaku in dijakinji. Dobro desetletje je bil tudi predsednik prevaljskega planinskega društva. Čeprav je predsedovanje pred leti že predal, še vedno rad pomaga pri različnih društvenih aktivnostih.

Prevaljski planinci so npr. daleč naokoli znani po že tradicionalnih zimskih in poletnih kulturnih srečanjih, zato Lodrant na vprašanje, kakšna bo podoba planinskih društev (in prevaljskega še posebej) v novem tisočletju, odgovarja: »Menim, da smo v prevaljskem planinskem društvu s poudarkom kulturne plati gorništvu nakazali pravo smer za nove čase. Naši imperativi morajo biti skrb za okolje ter skrb za

duševno hrano ob pohodih in izletih; po tem se moremo razlikovati od drugih organizacij, ki tudi trdijo, da skrbijo za razgibavanje moderniziranega in telesno vse bolj lenega človeka. Sicer pa to povezovanje s kulturno platjo ni naš izum! Nakazano je že pri ustanovitvi prve planinske organizacije v Londonu – Alpinne Gluba.«

A. Č.

Orientacijsko tekmovanje – Savinjska liga

V tem tekmovalnem obdobju je bilo predzadnje orientacijsko tekmovanje v Savinjski planinski orientacijski ligi (OPL) 11. 3., ki ga je organiziralo in izvedlo PD Polzela. Vodil ga je **Zoran Štok**, registrirani vadiatelj orientacije PZS. Na startu sta bila **Nandi** in **Zdenka Glavnik**, pri prehodu čez glavno cesto je za varnost poskrbela **Nina Štok**, na cilju je pomagala **Anja Tavčer**. Kontrolne zastavice so raznosili **Oto Zagoričnik**, **Božo Jordan** in vodja. Živa kontrola je bila le ena za vse ekipe, kjer so morali tekmovalci reševati naloge pod budnim očesom **Silva Plavčaka**. Odgovori so bili zadovoljivi, če pa bi udeleženci vse prav prebrali in prepisali zahtevane z objektov, bi bil uspeh še večji. Progi sta bili dve, pripravila sta ju **Božo Jordan** in vodja. Start je bil pri osnovni šoli na Polzeli (289 m), cilj pa na Gori Oljki (733 m, višinska razlika 444 m). Vprašanja so bila za ekipe različna. Sodelovala so PD Dobrovlje-Braslovče (9 ekip), Polzela (5), Prebold in Vransko (s po eno ekipo), Zabukovica (7) in Žalec (6). Vseh ekip je bilo 29 (prijavilo se jih je 32) s 106 udeleženci (69 m, 63% in 40 ž, 37%). V kategoriji A je bilo 7 ekip (22 m, 8 ž) iz 4 PD. Dve ekipi nista našli le dveh KT, ena je našla le 4 do 7 KT. Povprečni čas hoje je bil 106 minut (min. 86 minut, max. 141 minut). Prvo mesto so zasedla sama dekleta PD Polzele A2 s 334 točkami, drugo Žalec A1 (311) in tretje Braslovče A2 (310 točk). V kategoriji B je bilo 7 ekip (12 m, 12 ž) iz 4 PD. Le ena ekipa ni našla treh KT. Povprečni čas hoje je bil 98 minut (min. 63 minut, max. 136 minut). Prvo mesto je zasedla ekipa PD Polzela

B1 s 344 točkami, drugo Braslovče B1 s 341 in tretje Zabukovica B2 s 313 točkami. V kategoriji C je bilo 5 ekip (10 m, 7 ž) iz 4 PD. Vse ekipe so našle vse KT. Povprečni čas je bil 110 minut (min. 96 minut, max. 128 minut). Prvo mesto je zasedla ekipa PD Braslovče C2 z 274 točkami, drugo PD Vransko C1 z 259 in tretje Braslovče C1 z 274 točkami. V kategoriji D so bile le 3 ekipe (6 m, 4 ž) iz 3 PD. Vse tri so našle vse kontrolne točke. Povprečni čas je bil 113 minut (min. 85 minut, max. 128 minut). Prvo mesto je pripadlo PD Braslovče (275), drugo PD Prebold (258) in tretje PD Žalec (256 točk). V kategoriji E so bile 4 ekipe (12 m, 3 ž) iz 4 PD. Vse ekipe so našle vse KT. Povprečni čas je bil 127 minut (min. 92 minut, max. 154 minut). Prvo mesto je pripadlo PD Polzela (283 točk), drugo PD Braslovče (259), tretje PD Žalec in četrto PD Zabukovica (223 točk). V kategoriji F so bile 3 ekipe (7 m, 6 ž) iz 3 PD. Vse tri ekipe so našle vse KT. Povprečni čas je bil 74 minut. Prvo mesto je zasedlo PD Braslovče s 414 točkami, drugo PD Zabukovica (406) in tretje PD Polzela (329 točk). Prvouvrščene ekipe so prejele pokale, ki jih je prispevala Zveza športnih društev občine Polzela.

Sedaj skrbijo za izvedbo orientacije registrirani vaditelji orientacije PZS, katerih seznam je objavljen v Obvestilih PZS (št. 2/00), niso pa navedeni inštruktorji orientacije PZS. Vaditeljev je sedaj 35, pripravnikov 6. Vsi trije seminarji so bili na Menini zadnja tri leta. MK PZS je ta profil vzgajala že prej in iz Obvestil PZS je mogoče ugotoviti, da je bil verjetno prvi tak tečaj leta 1984 na Igu, ko so uvajali orientacijski tek (IOF). Na sedanjih seminarjih za vaditelje lahko predava vse teme učnovzgojnega programa (program jih ima 20) le inštruktor orientacije, novi profil, registrirani vaditelj orientacije PZS s predavateljsko licenco, ne more le treh. Za to licenco so bili predlagani le štirje vaditelji (4. seja, OO MK PZS, 26.1. 2000). Inštruktor planinske vzgoje lahko posreduje le polovico tem. Zato bo potrebno najti tudi imena inštruktorjev orientacije in jih objaviti, da bomo

vedeli zanje. V Obvestilih sem našel le tri imena inštruktorjev in dve imeni voditeljev orientacije, razlike med njima pa nisem našel zapisane. Tako nas čaka kar nekaj dela še na tem izobraževalnem področju.

B. J.

Spominska plošča za 40-letnico

Planinci Planinskega društva Polzela so ob zaključku praznovanj 40-letnice društva pri planinskem domu na Gori Oljki vzdali v kamnit podstavek spominsko ploščo, posvečeno temu lepemu jubileju.

vy

19. pohod Dramlje–Žička kartuzija–Uršula

Letos je bil (12. 2.) že 19. pohod Dramlje–Straža–Slemene–Špitalič–Jazbine–Uršula v organizaciji PD Dramlje. Verjetno je bilo letos največ pohodnikov in vreme je bilo tudi primerno. Pohodni kartonček za okoli 21 km dolgo pot po razgibani pokrajini se dobi pred OŠ Dramlje ali v njej. Pohod se drži ustaljene trase dela planinske poti XIV. divizije, kjer sta kontrolni točki na Straži na Gori ter čez Zgornje in Stare Slemene do domačije Kumšek. Spustimo se v Sojek in ob potoku Soješki vodi v dolino Sv. Janeza do Žičke kartuzije – ali, kot je zapisano v PV 1897, Zajčki samostan. Že tedaj je Savinjska podruž-

nica SPD iz Frankolovega »zaznamovala z modro barvo pot skozi vas Češnjico«, ki jo je mogoče privedi v dveh urah. Od tu je letos prvič ponujena druga varianta pohodne poti po cesti na prelaz (505 m, domačija Draflek) v vasi Stare Slemene. S prelaza krenemo strmo proti vzhodu na pobočje Zidarične (601 m), po razvodnici med Savo in Dravo, od koder je lep razgled. Za domačijo Jankar smo v Gruščah, na zadnji kontrolni točki in na stari trasi poti. Na vseh kontrolnih točkah je bilo možno dobiti čaj, domače jedi in pijačo. Žal je bilo le v kartuziji letos vse zaprto, čeprav se vidi, da jo obnavljajo. Z Grušč smo se spustili navzdol in se povzpeli na Uršulo (461 m), kjer je konec pohoda in žigovanje pohodnih izkaznic. Spusta v Dramlje na avtobus je za slabe pol ure hoje, po označeni planinski poti do železniške postaje Ponikva pa kar dobro uro.

B. J.

Čez Jeruzalem v Prekmurje

Letos smo izstopili na železniški postaji Pavlovci, ki je bila povsem v temi. Prejšnja leta smo hodili s postaje Ivanjokovci, pa je iz Pavlovca manj hoje po glavni cesti. Ura je nekaj čez šest in Jože nas v temi komaj prešteje – enainvajset nas je. Kar lepo število v primerjavi s skromnimi začetki tega pohoda čez Jeruzalem, ki je vedno sredi decembra.

Najprej gremo nekaj sto metrov po cesti proti Ljutomeru, potem pa po stranski cesti na Pavlovski vrh. Lepo je letos – zima je prišla precej zgodaj in gorice so zasnežene, pa tudi po cesti je treba paziti zaradi ledu. Čez kako uro se začne delati dan, precej visoko smo že, čez Pavlovski vrh gremo proti Svetinju. Malo pred cerkvijo pridemo na vinskostjo Ivanjokovci–Jeruzalem in se po njej dvignemo do cerkve na Svetinju, malo naprej pa je gostišče Taverna. Tu smo se vedno ustavljali, ko je še ob sobotah vozil vlak iz Murske Sobote ob desetih, zdaj pa moramo na vlak zgodaj jutraj, ker pozneje ni nobene zveze iz Sobote do Ormoža. Gremo torej naprej,

mimo Malekove stare zidanice, malo se spustimo skozi gozd, da potem bolj veselo sopihamo gor proti Jeruzalemu. Kar hitro smo pri cerkvi, ki hrani sliko žalostne Matere božje, ki naj bi jo križarji prinesli iz Jeruzalema v Sveti deželi – od tod kraju tudi ime.

Ker smo precej zgodnji, je gostišče še zaprto, zato se ustavimo pri trgovinici, ki je že odprta ter se malo oddahnemo in podpremo za nadaljnjo pot. Lep dan se dela, čeprav ni posebne vročine, saj smo sredi decembra in precej snega je letos.

Potem pa naprej mimo razglednega stolpa po cesti med goricami. Moramo po cesti, ker je speljana po slemenu in bližnjic ni. Hitimo proti Železnim dverim in se kot vedno ustavimo pri Keramika vinu. **Milan Belec** nas vedno lepo sprejme in pogosti z dobro pijačo. Lani nas je celo tako lepo, da je ob devetih dopoldne Silvo že pel arijo iz Nabucca, drugi pa domače pivske pesmi. Letos je bilo malo drugače – na terasi pred hišo napravimo majhno pojedino, ker je pred nami še dolga pot do Prekmurja. Spet dobim od prijateljev lepo keramiko z voščilom za rojstni dan – Milan Belec se

namreč ukvarja z izdelavo in poslikavo keramike. Kar lepo izbiro ima v delavnici, ženske so predvsem občudovale lepo izdelano Drevo življenja.

Čez nekaj časa gremo naprej. Mimo velike opečnate zidanice benediktinskega samostana – po njej so Železne dveri dobile ime – se spustimo skozi bukov gozd do ceste Ljutomer–Ormož. Prečkamo jo, prečkamo potok Kostanjevico, prečkamo železniško progo in se vzpnemo do novega naselja Ljutomera, ki je nastalo okoli vinske kleti Ljutomerčana in nad njo. Med lepimi vilami gremo naprej pod Kamenščakom po Jurjevki proti središču Ljutomera, prešške metropole Lotmerka. Včasih smo se ustavljali v slaščičarni Škrajnar, zdaj pa moramo do hotela Jeruzalem, kjer so v recepciji vsi planinski žigi. Privoščimo si kavico, potem se odpravimo po Ljutomeru naprej do glavne železniške postaje in med njivami proti Babincem ter še med hišami strnjениh vasi Šalinci, Krištanci, Grlava in Banovci. Ne ustavimo se v Banovskih Toplicah, ampak gremo naprej proti Veržeju, ki je naš naslednji cilj. Noge že čutijo dolgo pot, zato se prileže postanek v gostilni Bobnjar.

Ne gremo do mlina na Muri, ampak čez obnovljene mostove proti reki Muri. In že smo v Prekmurju. Ker smo že precej utrujeni, se ustavimo še v gostišču Štaus – pri lepi Breni, nato jo mahne čez ravno polje proti Bratoncem. Pri cesti Bratonci–Dokležovje stoji »pil« – znamenje Božja misel iz leta 1724; postavila sta ga vaščana iz Bratonec v

zahvalo za rešitev iz smrtne nevarnosti. Čez potok Dobel in čez železniško progo smo kmalu v Bratoncih, najmanjši vasi občine Beltinci.

Letos je zaključek pohoda v Vaškem domu. Prijetno je ob veseli glasbi vaškega godca Tašeka pri polni mizi posedeti s prijatelji po dolgi poti z Jeruzalema in obujati spomine na letošnji pohod in na stare planinske dogodivščine.

Še bomo šli in spet se bomo lepo imeli!

Stanko Sreš

Ciciribci iz Radeč

Gospa **Fani Podlesnik** že vrsto let uspešno dela z mladimi planinci.

V vrtcu Radeče, kjer je zaposlena, imajo zelo dober posluš za njeno delo. Na izlete vodi svoje varovance skupaj s starši v bližnjo okolico Radeč, ki je pestra in polna presečenj. Pokrajina je razgibana, kar lahko pove že nadmorska višina, saj se giblje od 200 do 1000 metrov. Sprehodi ali prave planinske družinske ture so prav prijetni, na njih se vsi skupaj učijo družno spoznavati okolico in se navajajo na hojo, Pot – gibanje. Vse skupaj začinijo z obilico dobre volje, ki krepí veselo razpoloženje.

Za vse mlade planince, ki se imenujejo ciciribci, je skupaj s Planinskim društvom Radeče pripravila lične izkaznice, kamor odtisnejo žige s posameznega planinskega izleta.

Na koncu, kot pravi sama Fani, najbolj pridne čaka presečenje.

Jože Prah

Zimski dan

SLAVICA ŠTIRN

*Zimski dan
varljivo lep.
Zvabi te
in greš.
Globoki koraki,
sipek sneg.
Vzpenjaš se,
mlahav prispeš.
Vesela družba
dobrih ljudi.
Pesem,
sproščen smeh,
trkanje čaš.
Z nočjo:
divji ples snežink,
bučanje orgel,
topotanje
podivjanih konj.
V ranem jutru
sled smučine
v dolino.*

Ciciribci so eno z naravo.

Foto: Jože Prah

MAMMUT - EDEN VODILNIH SVETOVNIH PROIZVAJALCEV GORNIŠKE, OUTDOOR IN
TREKING OPREME; 130 LET INOVACIJ, KVALITETE, IZKUŠENJ, TRADICIJE IN ZAUPANJA KUPCEV

MAMMUT OPREMA USTREZA EN, CE, UIAA, ISO 9001 NORMAM

MAMMUT

Foto: Esben Hardt - North of Tinitiglag, Greenland

UVOZNIK IN DISTRIBUTER

TERR.A.

GORNIŠKA OPREMA
MOUNTAINEERING EQUIPMENT

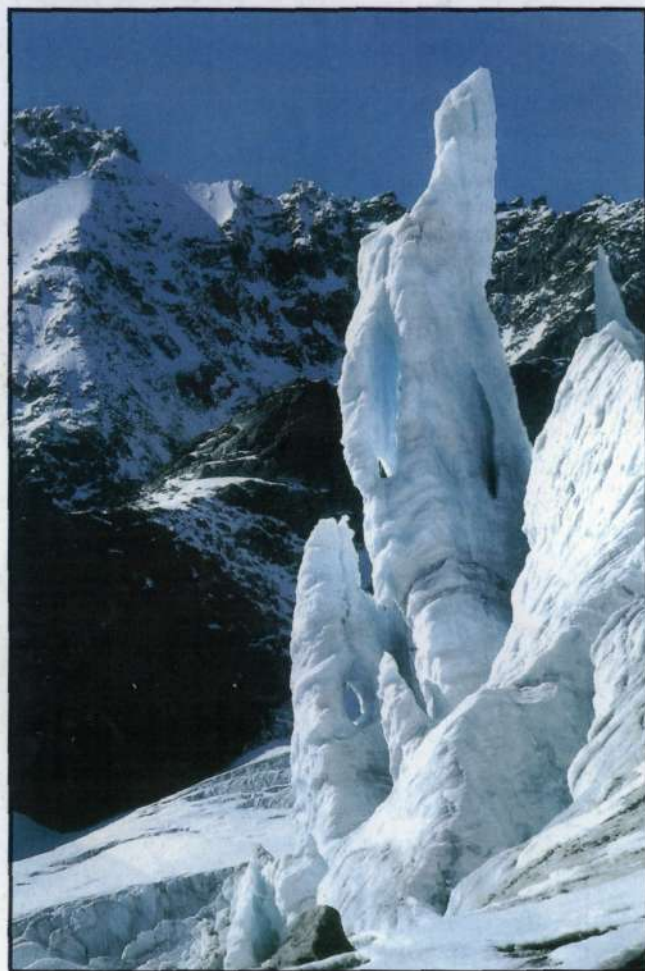
SI 2000 Maribor, I. Internacionale 22, Slovenija

Tel.: +386 62 227 613, 109 53 20

Fax: +386 62 109 53 21

NA VAŠO ŽELJO VAM POŠLJEMO BREZPLAČEN KATALOG; ZA DRUŠTVA, ORGANIZACIJE IN USTANOVE POSEBNE UGODNOSTI.

VSE ZA POHODNIŠTVO PROSTO PLEZANJE ALPINIZEM

GOSPOSVETSKA 3, 1000 LJUBLJANA, TELEFON: 061 1257 126